

Pelastakaa Lapset

Perheiden tarinat palvelujärjestelmän varhaisesta tuesta

SELVITYS

Pelastakaa Lapset 2025

Teksti: Marianne Ellilä, Hanna Tulensalo

Taitto: Heidi Majdahl

SISÄLTÖ

ESIPUHE	5
TIIVISTELMÄ	6
ABSTRACT	7
JOHDANTO	9
1 SELVITYKSESSÄ KÄYTETYT KÄSITTEET	10
1.1 Kirjallisuuskatsaus	10
1.2 Palvelujärjestelmä perheille	10
1.3 Varhainen tuki	10
1.3.1 Varhainen tuki Pelastakaa Lapsissa	11
1.4 Perhe	11
2 SELVITYKSEN TOTEUTTAMINEN	12
2.1 Osallistujat	12
2.1.1 Kyselyyn ja haastatteluihin osallistuneiden huoltajien, lasten ja perheiden taustatiedot	12
2.2 Aineistonkeruu	16
2.3 Aineistojen analyysi	17
2.4 Lasten osallisuus ja kanssatutkijuus	18
3 TULOKSET AIKUISTEN AINEISTOSTA	19
3.1 Perheiden saama tuki yhteiskunnan palvelujärjestelmässä	19
3.2 Tuen tarpeen taustalla olevat syyt	19
3.3 Taloudellisten huolten näkyminen perheissä	22
3.4 Kokemukset tyytyväisyydestä ja tyytymättömyydestä tukeen	27
3.4.1 Tyytyväisyys tukeen koko palvelujärjestelmässä	27
3.4.2 Tyytymättömyys tukeen julkisella sektorilla	32
3.4.3 Alueelliset erot tyytyväisyydessä palvelujärjestelmästä saatuun tukeen	35
3.5 Kokemukset tuen saamisen nopeudesta	36
3.5.1 Alueelliset erot tyytyväisyydessä palvelujärjestelmästä saadun tuen nopeuteen	40
3.6 Perheiden tilanne ilman saatua tukea	41
3.7 Erään perheen polku tuen saamisen eri vaiheissa	46
3.8 Tiedon saaminen eri tukimuodoista ja näkemykset tuen kehittämisestä	48
4 TULOKSET LASTEN AINEISTOSTA	51
4.1 Lasten kokemukset turvallisesta ja hyvästä arjesta	51
4.2 Lasten kokemukset turvattomasta ja huonosta arjesta	53

5 POHDINTA	54
5.1 Tulosten tarkastelu	54
5.2 Selvityksen luotettavuus	57
5.3 Selvityksen eettisyys	58
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	59
7 SUOSITUKSET	60
8 LÄHTEET	62
Liitteet	67
LIITE 1. Sähköinen Forms-kyselylomake huoltajille	67
LIITE 2. Lasten kanssa käytetyt Pelastakaa Lasten materiaalit: Lupa lapselta, Ilojen aurinko, Harmitusten haamu, Toiveiden puu, Toivon ja turvan työkalu, Jokainen sormi iloitsee minusta, lasten oma palautelomake ja diplomi lapselle	69
LIITE 3. Lapsen kirjoittama Jokainen sormi iloitsee minusta -kaavake	77
LIITE 4. Lapsille oma versio selvityksestä, ”Pelastakaa Lapset is Best”	78

ESIPUHE

Varhaisen tuen merkitys perheiden hyvinvoinnille on korostunut entisestään yhteiskunnallisessa keskustelussa, jossa lasten ja nuorten oikeudet, perheiden jaksaminen ja palvelujärjestelmän toimivuus ovat keskiössä. Tämä selvitys tuo esiin perheiden omat kokemukset varhaisesta tuesta ja antaa heille äänen. Selvityksen kautta avautuu näkymä siihen, miten tuki tavoittaa perheet, missä se jää puutteelliseksi ja millaisia vaikutuksia sillä on lasten ja heidän huoltajiensa elämään.

Selvityksen toteuttaminen on ollut matka, jossa on kohdattu lukuisia perheitä, kuultu lasten ja vanhempien tarinoita, ja nähty, kuinka tärkeää kolmannen sektorin tarjoama tuki on julkisten palvelujen täydentäjänä. On ollut koskettavaa lukea, kuinka Pelastakaa Lasten varhaisen tuen toiminnot – kuten taloudellinen tuki harrastamiseen, tukihenkilöt, sporttikummit, lomakodit ja kummikodit – ovat nousseet esiin perheiden arjen turvaverkkoina ja jaksamisen tukena.

Lasten ja perheiden omin sanoin:

“Ilman häntä meillä ei olisi ollut tuntiakaan lapsivapaata aikaa yli kahteen vuoteen.”

“En tiedä olisimmeko edes hengissä.”

“Sporttikummi vie mut leffaan ja me leivotaan yhdessä – se on parasta.”

“Kummikodissa on kissoja ja siellä saa leikkiä – siellä on hyvä olla.”

Lämmin kiitos kaikille lapsille, nuorille ja huoltajille, jotka ovat osallistuneet tähän selvitykseen ja jakaneet kokemuksensa. Teidän tarinanne ovat tämän työn sydän. Kiitos Hanna Tulensalolle ja Marianne Ellilälle tämän tärkeän hankkeen liikkeelle saattamisesta ja suurella sydämellä tehdystä tutkimustyöstä sekä Tiukulan Säätiölle selvityksen rahoittamisesta. Kiitämme myös kaikkia niitä ammattilaisia ja vapaaehtoisia, jotka päivittäin tekevät työtä perheiden tukemiseksi.

Toivottavasti tämä selvitys toimii välineenä palvelujärjestelmän kehittämisessä, ammattilaisten työn tukemisessa ja ennen kaikkea lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistämisessä. Varhainen tuki ei ole vain palvelu – se on investointi tulevaisuuteen.

Helsingissä, marraskuussa 2025

Kaisa Leikola

Pääsihteeri

Pelastakaa Lapset ry

TIIVISTELMÄ

Tämän selvityksen tarkoituksena on kuvata perheiden kokemuksia palvelujärjestelmän varhaisesta tuesta. Tavoitteena on tuottaa tietoa perheiden kokemuksista koko palvelusektorista ja siitä, miten he ovat saaneet varhaista tukea. Tuotetun tiedon avulla voidaan tuoda näkyviksi perheiden tarinat sekä palvelujärjestelmän vahvuudet ja heikkoudet. Selvitys tuo myös esille, miten tärkeä rooli järjestöiden perheille antamalla tuella on yhteiskunnassamme. Selvityksessä tuotettua tietoa voidaan käyttää palvelujärjestelmän heikkouksien korjaamiseen sekä perheiden oikea-aikaisen, yksilöllisen tuen ja ammattilaisten toiminnan kehittämiseen.

Selvityksessä kysyttiin Pelastakaa Lapset ry:n varhaisen tuen toimintoihin (tukihenkilö- ja sporttikummitoiminta, loma- ja kummikotitoiminta) osallistuvien ja yksilöllistä tukisuhdetta odottavien lasten perheiden kokemuksia palvelujärjestelmästä saadusta varhaisesta tuesta. Huhtikuussa 2025 sähköisen Forms-kyselyn linkki jaettiin varhaisen tuen työntekijöiden kautta koko Suomen alueella (Pohjois-, Keski-, Itä-, Länsi- ja Etelä-Suomi) sähköpostitse lasten huoltajille (N= 1 232), joiden lapsi saa tai odottaa Pelastakaa Lapset ry:n tukea. Kyselyn vastausprosentti oli 13 prosenttia ja kyselyyn vastanneet huoltajat (n=166) saivat kyselyssä ilmoittautua haastatteluun tai ilmoittaa lapsensa haastateltavaksi lapsen suostumuksella. Vanhemmat (n= 25) ja lapset (n= 17) haastateltiin lähihaastattelussa, Teamsin kautta tai puhelimitse. Haastattelut olivat keskustelunomaisia teemahaastatteluja: aikuisten haastattelut syvensivät kyselyn vastauksia ja lasten haastattelut kuvasivat heidän kokemuksiaan omasta arjesta. Haastattelut toteutettiin touko-heinäkuussa 2025. Forms-kyselyn vastausten taustatietoja kuvattiin frekvenssein ja kyselyn avoimet vastaukset analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä. Lasten haastattelut analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä.

Selvityksen tulosten mukaan **yleisimmät syyt tuen hakemiseen olivat vanhemman jaksamisen haasteet, tukiverkoston puute, yksinhuoltajuus, kuormittava arjen tilanne ja huoltajan mielenterveyden haasteet sekä taloudellinen ahdinko**. Perheissä kolmanneksella oli ollut taloudellisia huolia joskus (33 %) tai usein (31 %) ja viidenneksellä (22 %) oli taloudellisia huolia koko ajan. Yli puolella perheistä (61 %) ainakin yhdellä perheenjäsenellä oli jokin sairaus, vamma tai erityispiirre, joka kuormitti arkea. Julkisen palvelujärjestelmän palveluista eniten tukea oli saatu lapsiperheiden kotipalvelusta, josta tukea oli saanut 15 prosenttia perheistä. Puolet perheistä (50 %) oli tyytyväisiä palvelujärjestelmästä saatuun tukeen ja tuen saamisen nopeuteen (46 %). Kuitenkin osa perheistä jäi ilman tukea tai yhä odottaa sitä. Pelastakaa Lasten antama varhainen tuki koettiin erittäin tärkeäksi ja varhaisen tuen toiminnot tukivat perheitä hyvin laajasti. Haastatellut lapset toivat esille turvallisia ja hyviä sekä turvattomia ja huonoja kokemuksia arjesta. Pelastakaa Lapset oli tuonut lapsille turvallisuutta ja hyviä kokemuksia arkeen kodin rinnalle, ja tämän kautta tukenut lasten hyvinvointia ja osallisuutta. Lasten kokemukset turvattomasta ja huonosta arjesta liittyivät siihen, ettei lapsilla ollut rahaa maksullisiin harrastuksiin ja he kokivat yksinäisyyttä. Lisäksi lapset toivat esille kokemuksia kouluväkivallasta, joka kohdistui heihin itseensä ja muihin. Huoltajat toivoivat, että palvelujärjestelmää kehitetään, ja että perhe saisi oikeanlaista ja oikea-aikaista tukea ja tietoa tuen eri muodoista ammattilaisilta. Lisäksi he toivoivat avun saamista nopeammin ja matalalla kynnyksellä, ja että erityisesti nuoret saisivat nopeammin ja oikeanlaista apua ehkäisemään syrjäytymistä. Myös yksinhuoltajat ja ilman tukiverkostoa olevat perheet tulisi huomioida paremmin palvelujärjestelmässä.

Avainsanat: palvelujärjestelmä, varhainen tuki, perhe, lapsi, laadullinen tutkimus, Pelastakaa Lapset

ABSTRACT

The purpose of this study is to introduce and highlight families' experiences of early support in the Finnish family service system. The aim is to produce information and provide a descriptive snapshot of families' experiences of using the entire service system, and present various service examples of how they have received early support. The information produced can be used to highlight the stories of families while introducing the strengths and weaknesses of the system. The study aims to highlight how important the support provided by various organisations can be to families in our society. The results of the study can be used to address the potential weaknesses in the service system and to develop the overall effectiveness of the service models and activities provided by the care system organisations and professionals.

The study was addressed to the families of the children who had received support from the Save the Children organisation and/or who had sought early support for their needs from the family service system. A link to a Forms survey was distributed by email in April 2025, throughout Finland, by the early support workers of Save the Children, to the guardians of selected families (N= 1,232) whose children either receive or expect to receive support from the organisation. The survey response rate was 13 per cent. In addition, the guardians who responded to the survey (n=166) were encouraged to register themselves for a supplementary interview or, alternatively, to register their child for an interview with their child's consent. Subsequently, the registered parents (n=25) and children (n=17) were interviewed in person, via Teams or by phone, between May and July 2025. The adults' interviews were conducted as conversational thematic interviews, which helped to complement their survey responses, while children's interviews enabled them to describe and talk about the children's experiences gathered in their everyday lives. The background information in the Forms survey responses was assessed using statistical methods, while the open-ended responses to the survey were analysed using inductive content analysis. The children's interviews were analysed using only inductive content analysis.

According to the results of the study, the most common reasons for seeking support were: experienced challenges in coping with parenting, lack of support networks, challenges related to single parenthood, stressful everyday situations, and the guardian's mental health challenges. More than half of the families (61 %) had a family member with an illness, disability or other special characteristic causing strain in their everyday lives. Moreover, one third of the families had financial worries sometimes (33 %) or often (31 %), and a fifth (22 %) had financial worries all the time.

Half of the families (50 %) were satisfied with the support they had received from the service system, as well as the speed of receiving support (46 %). However, some families had been left without support or were still waiting for it. The most common form of support provided by the public service system for families with children has been the home help service (15 %). It was noted that the early support services provided by Save the Children were considered very important, and the early support activities were seen as supporting the families very extensively. The interviewed children shared both safe and good, as well as unsafe and bad experiences, from their everyday lives. It was noted that Save the Children had brought safety and positive experiences to the children's everyday lives, thus supporting their well-being and inclusion. The children's unsafe and poor experiences in their every-

day lives were related to a lack of money for paid hobbies and experiences of loneliness. In addition, the children brought up frequent cases of school violence that had targeted them and their peers.

The guardians wish that the service system would be developed in a direction where the family would receive appropriate and timely support and information from professionals about the different forms and types of support for their identified needs. In addition, they expect to receive help faster and with a lower threshold. The young people, especially, hoped for faster and targeted help to prevent social exclusion. Moreover, single parents and families without a support network should be better taken into account in the overall service system.

Keywords: public service system, early help, family, child, qualitative research, Save the Children

JOHDANTO

Kansallinen lapsistrategia pohjautuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen (SopS 59–60/1991), jota valvoo lapsen oikeuksien komitea. Lapsistrategian tavoitteena on luoda lasten ja nuorten oikeuksia kunnioittava ja lapsi- ja perhemyönteinen Suomi. Lapsistrategian tavoitteena on toteuttaa toimenpiteitä, seuranta ja suosituksia eri osa-alueilla pitkäjänteisesti liittyen Lapsen aika 2040 -työhön. Lapsistrategian tarkoituksena ja tavoitteena on turvata lapsia ja nuoria koskevan perus- ja ihmisoi-keusvelvoitteiden toteutuminen yli hallituskausien. Lapsistrategia perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen neljään yleisperiaatteeseen, jotka ovat lasten ja nuorten syrjimättömyys, edun ensisijai-suus, oikeus elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen sekä osallisuuteen. (VTN, 2021.) YK:n lap-sen oikeuksien sopimus edellyttää Suomelta toimia lasten ja nuorten suojelemiseksi eri osa-alueilla.

Tässä selvityksessä kerätyt perheiden tarinat palvelujärjestelmästä toivat esille, etteivät lasten ja nuorten oikeudet täysin toteudu Suomessa ja tilanteen parantamiseksi tarvitaan konkreettisia toi-menpiteitä. Suomi on ratifoinut YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen ja saanut suosituksia YK:n lap-sen oikeuksien komitealta asioista, joita tulisi huomioida paremmin lasten ja nuorten kannalta. Ko-mitean mukaan Suomen tulisi huomioida esimerkiksi lasten ja nuorten edun ensisijaisuus sekä lasten ja nuorten mielenterveyden parantamisen eteen tehtävät toimenpiteet. (UM, 2023.) Edellä mainitut asiat nousivat esiin myös varhaisen tuen selvityksessä ja edellyttävät yhteiskunnalta toimenpiteitä tilanteen parantamiseksi.

Tässä selvityksessä tuodaan esille inhimillisten tarinoiden hinta yhteiskunnalle. Varhainen tuki per-heille on tärkeää ja tuottaa yhteiskunnalle moninkertaiset säästöt verrattuna myöhempiin korvaaviin toimenpiteisiin (Bellis ym., 2019; Hughes ym., 2021; Paju ym., 2025). Tämän selvityksen tarkoitukse-na on kuvata perheiden kokemuksia palvelujärjestelmän tarjoamasta varhaisesta tuesta. Tavoittee-na on tuottaa tietoa perheiden kokemuksista koko palvelusektorista ja siitä, miten he ovat saaneet varhaista tukea. Tuotetun tiedon avulla voidaan tuoda näkyviksi perheiden tarinat sekä palvelujär-jestelmän vahvuudet ja heikkoudet. Selvitys tuo myös esille, miten tärkeässä roolissa järjestöiden perheille antama tuki on yhteiskunnassamme. Selvityksessä tuotettua tietoa voidaan käyttää pal-velujärjestelmän heikkouksien korjaamiseen sekä perheiden oikea-aikaisen, yksilöllisen tuen ja am-mattilaisten toiminnan kehittämiseen.

Kiitämme kaikkia teitä lapsia, nuoria ja huoltajia, jotka osallistuite tämän selvityksen tekemiseen ja kerroitte kokemuksistanne aiheeseen liittyen. Kiitämme Tiukulan Säätiötä selvityksen rahoitta-misesta.

1 SELVITYKSESSÄ KÄYTETYT KÄSITTEET

1.1 Kirjallisuuskatsaus

Selvityksen käsitteelliset ja teoreettiset lähtökohdat pohjautuvat aiempaan kirjallisuuteen ja tutkimuksiin. Kirjallisuushakuja tehtiin kotimaisista ja kansainvälisistä tietokannoista. Lisäksi aiempaa kirjallisuutta haettiin aiempien julkaisujen lähdeluetteloista. Kirjallisuuskatsausta tehtiin monitieteellisestä Academic Search Ultimate (EBSCO) -tietokannasta, hoitotyön kansainvälisestä CINAHL (Ultimate) -kokotekstitietokannasta, kotimaisesta lääke- ja terveystieteiden Medic-tietokannasta, kansainvälisestä lääke- ja terveystieteiden Medline (EBSCO) -tietokannasta, psykologian PsycINFO-tietokannasta sekä lääke- ja terveystieteiden kansainvälisestä Pubmed-tietokannasta. Hakuja tehtiin vuosilta 2005–2025 ja kriteereinä olivat englanninkieliset ja vertaisarvioidut julkaisut kansainvälisissä tietokannoissa.

Kotimaisista tietokannoista haettiin kirjallisuutta sanoilla palvelujärjestelmä, varhainen tuki, perhe ja lapsi. Kansainvälisistä tietokannoista haettiin kirjallisuutta sanoilla public service system, early help, early intervention, family ja child. Kirjallisuushauissa käytettiin erilaisia hakusanojen yhdistelmiä ja selvitykseen valikoitui lopulta 48 lähdettä vuosilta 2007–2025. Selvityksen kirjallisuuskatsaukseen sisältyy tilastoja, selvityksiä, vertaisarvioituja julkaisuja ja kirjallisuutta.

1.2 Palvelujärjestelmä perheille

Palvelujärjestelmä on laaja verkosto, johon kuuluu julkinen sektori, yksityinen sektori ja kolmas sektori. Palvelujärjestelmän tehtävä on antaa apua ja varhaista tukea yksilöllisesti aikuisille, lapsille ja nuorille sekä koko perheelle. Perheille kohdistetuilla palveluilla turvataan lasten hyvinvointia ja kasvatus- (STM, 2025.) Tässä selvityksessä palvelujärjestelmää tarkasteltiin lapsiperheiden varhaisen tuen näkökulmasta, joka saattoi liittyä esimerkiksi terveystalouteen, kasvatukseen ja perheneuvontaan tai sosiaalipalveluihin sekä järjestöjen antamaan tukeen.

1.3 Varhainen tuki

Varhainen tuki tarkoittaa matalan kynnyksen palveluita. Sosiaalihuoltolain uudistuksella vuonna 2015 on pyritty parantamaan varhaisen tuen saatavuutta ja saavutettavuutta lapsiperheille. Varhaista tukea ei kuitenkaan pystytä tarjoamaan riittävästi, ja tarve tilanteen parantamiselle on tunnistettu. (Pitkänen ym., 2024; Ranta & Pitkänen, 2024.) Tässä selvityksessä varhaisella tuella tarkoitetaan laajasti lapsiperheiden eri sektoreilta saamaa tukea.

1.3.1 Varhainen tuki Pelastakaa Lapsissa

Varhaisen tuen muotoja lapsille ja perheille Pelastakaa Lapset -järjestössä ovat esimerkiksi *kummikodit, lomakodit, sporttikummit* ja *tukihenkilöt* sekä Eväitä elämälle -ohjelman kautta myönnettävä *taloudellinen tuki* muun muassa harrastukseen. Yksilöllistä tukisuhdetta odottaville lapsille ja perheille järjestetään myös erilaista ryhmätoimintaa sekä tapahtumia.

Kummikoti tukee lapsiperheen hyvinvointia eri tavoin. Kummikodit tarjoavat 1–12-vuotiaiden lasten elämään lisää turvallisia ja läsnä olevia aikuisia. Kummikoti on tarkoitettu lapsiperheille, joilla on esimerkiksi niukat tukiverkostot arjessa ja kuormittunut elämäntilanne. Lapsi viettää aikaa Kummikodissa sovitusti noin 1–3 päivää kuukaudessa.

Lomakoti tukee lapsen hyvinvointia tarjoamalla lapselle kesällä lomanviettopaikan kotonaan tai vapaa-ajan asunnollaan, jossa lapsi saa aikaa ja huolenpitoa. Lapset voivat tarvita lomakotia erilaisissa perhettä kuormittavissa elämäntilanteissa. Lomakodeissa käyvät lapset ovat pääsääntöisesti yli 3-vuotiaita.

Sporttikummi tukee lapsen ja nuoren hyvinvointia antamalla aikaansa sekä liikkumalla ja tekemällä asioita 4–17-vuotiaan lapsen kanssa. Sporttikummi sopii perheille, joilla on niukat tukiverkostot arjessa, pienituloisuutta tai uupumusta. Sporttikummi tapaa lasta noin 1–2 kertaa kuukaudessa.

Tukihenkilö tukee lapsen hyvinvointia antamalla alle 18-vuotiaalle lapselle ja nuorelle aikaa olemalla turvallinen sekä läsnä oleva aikuinen. Tukihenkilö sopii perheille, joilla on vähäiset tukiverkostot arjessa, pienituloisuutta tai uupumusta. Tukihenkilö tapaa lasta noin 1–2 kertaa kuukaudessa.

Harrastukseen annettava taloudellinen tuki lapselle ja nuorelle on tarkoitettu perheille, joilla on taloudellista niukkuutta ja joiden lapsen maksullinen harrastaminen tarvitsee taloudellista tukea. Harrastustuki on osa Pelastakaa Lasten Eväitä elämälle -ohjelmaa.

1.4 Perhe

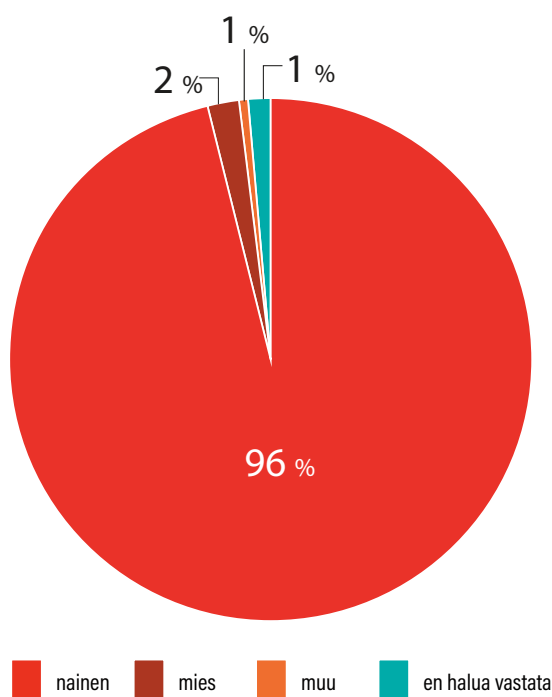
Perheet ovat monimuotoisia ja perhe on yksilölle aina henkilökohtainen määritelmä. Perhe määritellään lainsäädännössä eri tavoin eri yhteyksissä, mutta lain määritelmä ei vastaa todellisuutta perheiden arjessa. Monimuotoiset perheet kohtaavat lainsäädännöllisiä haasteita. (Koulu ym., 2023.) Tässä selvityksessä perheet olivat hyvin monimuotoisia ja lapset toivat myös esille, ketä heidän perheeseensä kuuluu. Perheet ilmaisivat myös, miten perheen määritelmä voi vaikuttaa esimerkiksi sosiaaliturvajärjestelmässä. Tässä selvityksessä esimerkiksi perheen lasta ei rajattu alle 18-vuotiaaksi. Selvityksessä puhutaan huoltajista, mutta haastatteluun osallistuneet olivat kaikki vanhempia.

2 SELVITYKSEN TOTEUTTAMINEN

2.1 Osallistujat

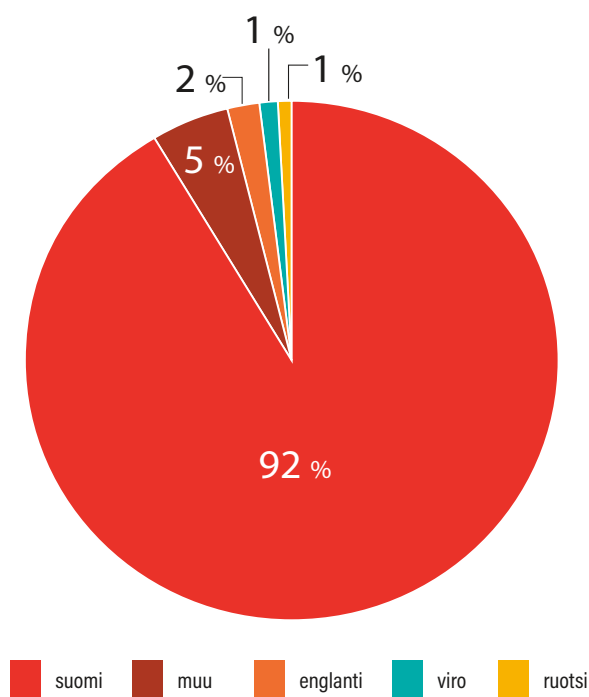
Huhtikuussa 2025 Forms-kyselyn linkki jaettiin varhaisen tuen työntekijöiden kautta sähköpostitse koko Suomen alueella (Pohjois-, Keski-, Itä-, Länsi- ja Etelä-Suomi) asuville lasten huoltajille (N= 1 232), joiden lapsi saa tai odottaa Pelastaa Lapset ry:n tukea. Kyselyn vastausprosentti oli 13 prosenttia ja kyselyyn vastanneet huoltajat (n=166) saivat kyselyssä ilmoittautua haastatteluun tai ilmoittaa lapsensa haastateltavaksi lapsen suostumuksella. Huoltajat, jotka olivat lasten vanhempia (n= 25) ja lapset (n= 17) haastateltiin lähihaastatteluissa, Teamsin kautta tai puhelimitse. Haastattelut olivat keskustelunomaisia teemahaastatteluja: vanhempien haastattelut syvensivät kyselyn vastauksia, ja lasten haastattelut kuvasivat heidän kokemuksiaan omasta arjesta. Haastattelut toteutettiin touko-heinäkuussa vuonna 2025.

2.1.1 Kyselyyn ja haastatteluihin osallistuneiden huoltajien, lasten ja perheiden taustatiedot

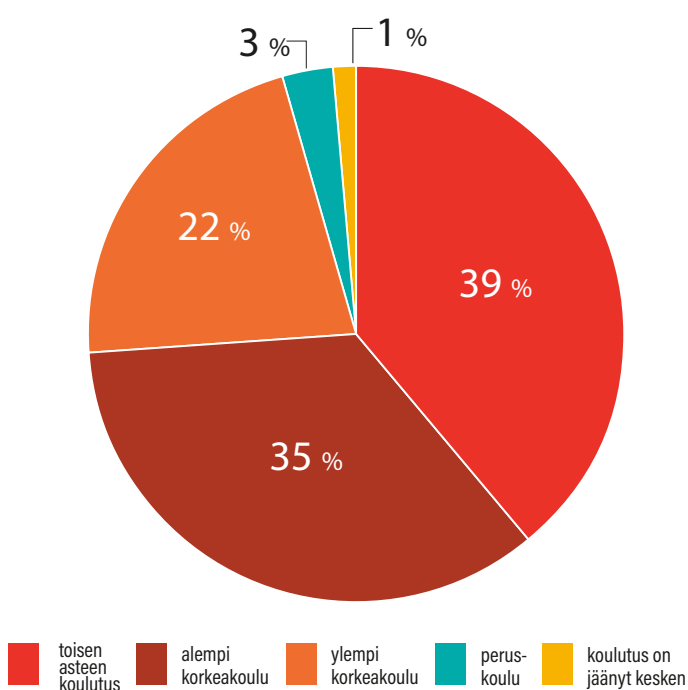
Kyselyyn osallistui yhteensä 166 huoltajaa, joista naisia oli 160 (96 %), miehiä kolme (2 %), yksi oli muunsukupuolinen (1 %) ja kaksi vastaajista ei halunnut ilmoittaa sukupuoltaan (1 %) (Kuvio 1). Kyselyyn vastanneiden huoltajien iän keskiarvo oli 46 vuotta, joista naisten keski-ikä oli 46 vuotta ja miesten 39 vuotta. Teemahaastatteluihin vanhempia osallistui yhteensä 25 ja heistä naisia oli 23 ja miehiä kaksi. Teemahaastatteluihin osallistui yhteensä 17 lasta, jotka olivat iältään 5–15-vuotiaita. Lasten keski-ikä oli yhdeksän vuotta.

Kuvio 1. Kyselyyn vastanneiden sukupuoli

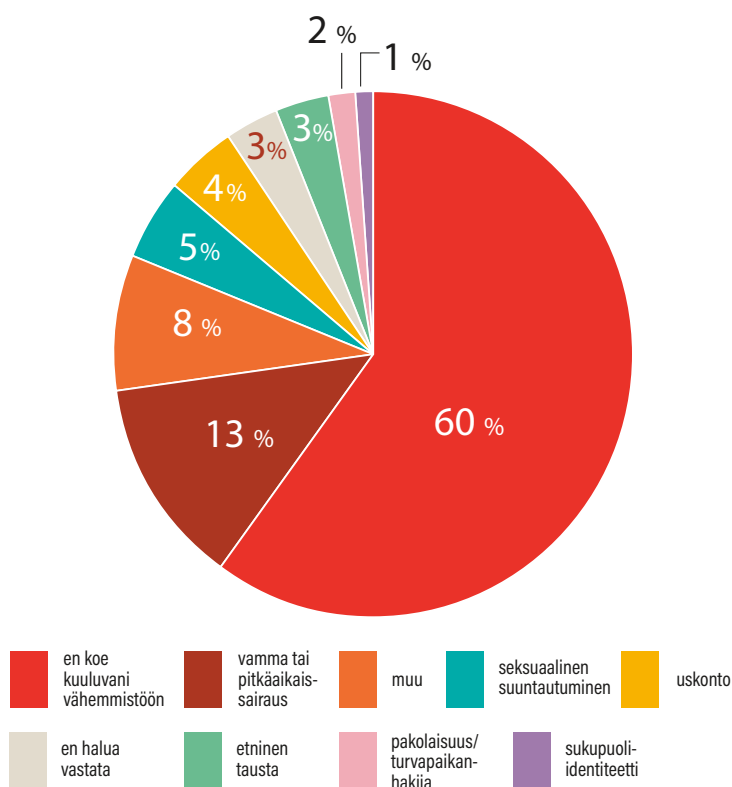
Kyselyyn vastanneista 152:n (92 %) äidinkieli oli suomi, kahdeksan muu (5 %), kolmen englanti (2 %) ja kahden viro (1 %) sekä yhden ruotsi (1 %) (Kuvio 2).

Kuvio 2. Kyselyyn vastanneiden äidinkieli

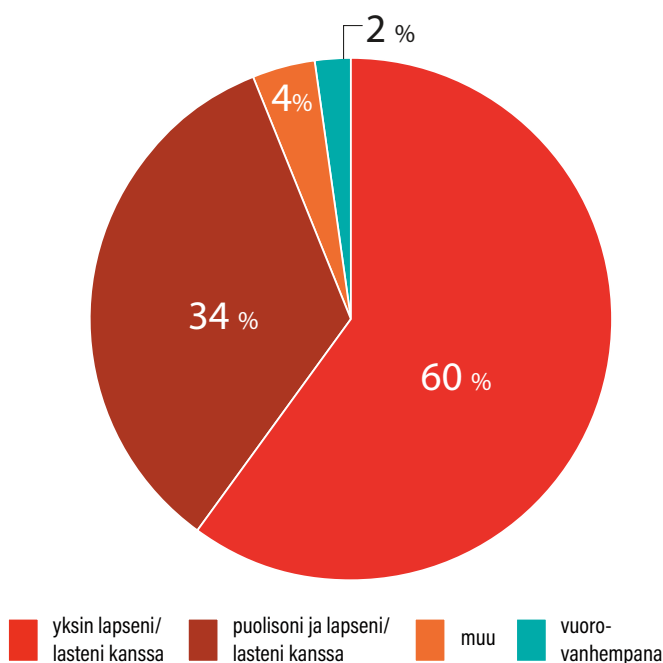
Kyselyyn vastanneiden korkein koulutustausta vaihteli ylemmästä korkeakoulututkinnosta kesken jääneisiin opintoihin. Vastaajista 65:lla (39 %) oli toisen asteen koulutus, 58:lla (35 %) oli alempi korkeakoulututkinto, 36:lla (22 %) oli ylempi korkeakoulututkinto, viidellä (3 %) peruskoulututkinto ja kahdella (1 %) koulutus oli jäänyt kesken (Kuvio 3).

Kuvio 3. Kyselyyn vastanneiden korkein koulutustausta

Kyselyyn vastanneista 108 (60 %) ei kokenut kuuluvansa vähemmistöön. Vähemmistöön koki kuuluvansa vastanneista 23 (13 %) vamma tai pitkäaikaissairauden takia ja 15 (8 %) muun syyn takia, yhdeksän (5 %) seksuaalisen suuntautumisen takia, kahdeksan (4 %) uskonnon takia, kuusi (3 %) etnisen taustan takia, kolme (2 %) pakolaisuuden tai turvapaikan hakemisen takia ja kaksi (1 %) sukupuoli-identiteetin takia. Vastanneista kuusi (3 %) ei halunnut vastata vähemmistöön kuulumista koskevaan kysymykseen (Kuvio 4).

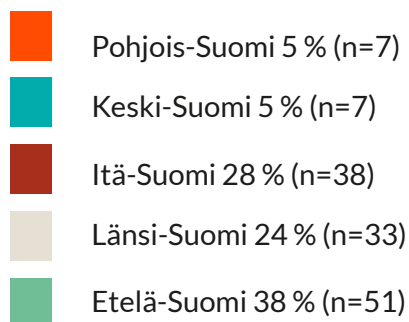
Kuvio 4. Kyselyyn vastanneiden kokemus vähemmistöön kuulumisesta

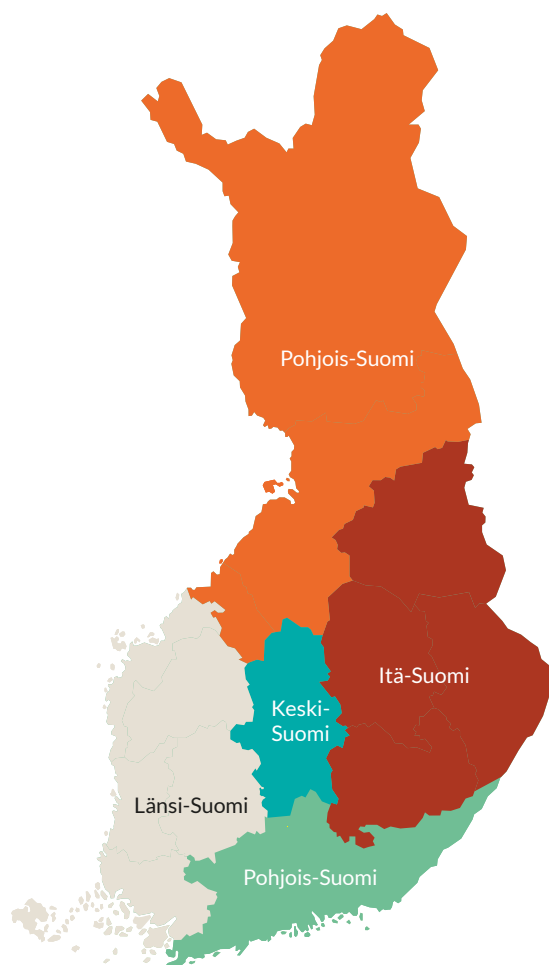
Kyselyyn vastanneista 99 (60 %) asui yksin lapsen tai lasten kanssa, 56 (34 %) asui puolison ja lapsen tai lasten kanssa, seitsemällä (4 %) asumismuoto oli muu, ja neljä (2 %) kuvaili asumismuodokseen vuorovanhemmuuden (Kuvio 5).

Kuvio 5. Kyselyyn vastanneiden asumismuoto

Forms-kyselyyn vastanneista (n=166) kotikuntansa kertoi 136 vastaajaa. Vastaajia oli Etelä-Suomesta 51 (38 %), Itä-Suomesta 38 (28 %), Länsi-Suomesta 33 (24 %) ja seitsemän (5 %) sekä Keski- että Pohjois-Suomesta (Kuva 1).

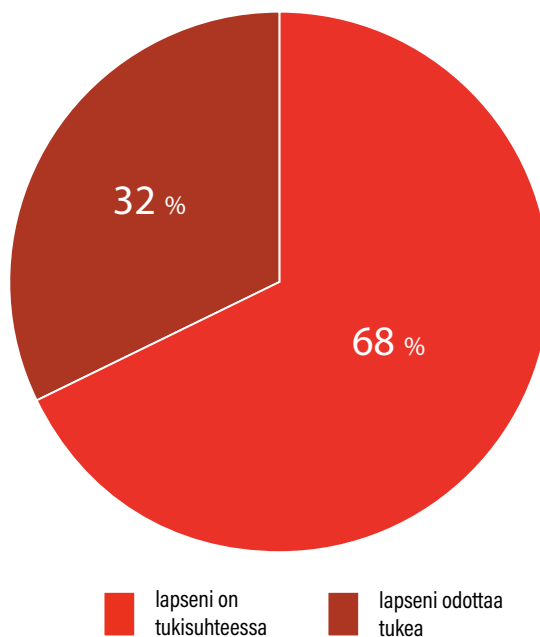

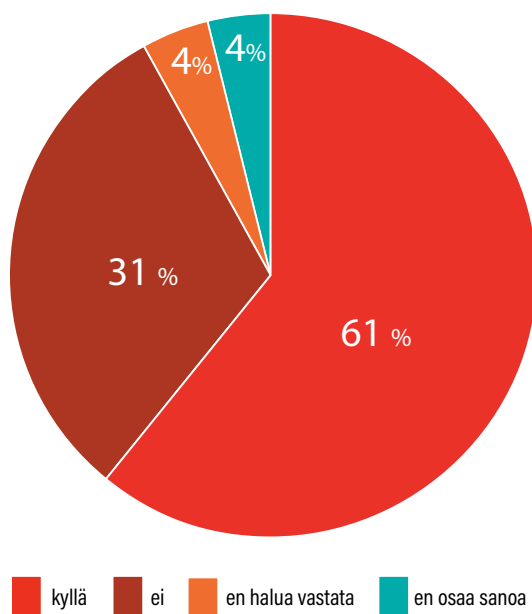
Kuva 1. Alueellinen jakauma vastaajissa

Kyselyyn vastanneiden perheiden lapsista 119:llä (68 %) oli tukisuhde ja perheistä 56 (32 %) odotti lapselle yksilöllistä tukisuhdetta Pelastakaa Lapsilta. Samassa perheessä saattoi olla jo tuen piirissä olevia lapsia ja tukea odottavia lapsia (Kuvio 6).

Kuvio 6. Kyselyyn vastanneiden lasten tilanne varhaisen tuen saamisesta Pelastakaa Lapsilta

Oma tai perheenjäsenen sairaus, vamma tai erityispiirre kuormitti 101:n vastaajan (61 %) arkea, kun taas 52 vastaajaa (31 %) ei kokenut kuormitusta, seitsemän (4 %) ei halunnut vastata ja kuusi (4 %) ei osannut sanoa (Kuvio 7).

Kuvio 7. Kyselyyn vastanneiden kokemus omasta tai perheenjäsenen sairaudesta, vammasta tai erityispiirteestä, joka kuormittaa arkea

2.2 Aineistonkeruu

Sähköisen Forms-kyselyn linkki jaettiin huhtikuussa 2025 Pelastakaa Lasten aluetoimistojen alueille eli Pohjois-, Keski-, Itä-, Länsi- ja Etelä-Suomeen. Sähköinen Forms-kysely lähetettiin huoltajille (N=1232), joiden lapsi saa tai odottaa Pelastaa Lapset ry:n tukea. Varhaisen tuen työntekijät välittivät Forms-kyselyn linkin huoltajien sähköpostiin. Sähköinen Forms-kysely sisälsi linkin selvityksen tietosuojaselosteeseen ja selvityksen tekijän yhteystiedot. Forms-kyselyn yhteydessä vastaajilta pyydettiin lupa kyselyyn osallistumiseen ja kysyttiin heidän halukkuudestaan osallistua myöhemmin toteutettaviin teemahaastatteluihin. Forms-kysely suunniteltiin erikseen selvitystä varten ja se sisälsi taustakysymyksiä, Likert-asteikollisia kysymyksiä ja avoimia kysymyksiä (Liite 1). Forms-kyselyn vastausprosentti oli 13 prosenttia ja kyselyyn vastanneet huoltajat (n=166) saivat kyselyssä ilmoittautua haastatteluun tai ilmoittaa lapsensa haastateltavaksi lapsen suostumuksella. Kirjallinen suostumus pyydettiin vielä erikseen huoltajalta tämän omaa sekä lapsen haastattelua ja näiden nauhoittamista varten. Myös lapsilta kysyttiin lupa haastatteluun kirjallisesti.

Selvityksen tekijä (ME) haastatteli huoltajat, jotka olivat lasten vanhempia (n= 25). Lapset (n= 17) haastateltiin lähihaastatteluissa heidän kotonaan, Teamsin kautta tai puhelimitse. Haastattelut nauhoitettiin. Haastattelut olivat keskustelunomaisia teemahaastatteluja ja aikuisten haastattelut syvensivät heidän aiempia kyselyvastauksiaan (Palonen & Kylmä, 2022). Lasten lähihaastattelut toteutettiin heidän kotonaan, jossa lapset saivat itse valita tarkemman toteutuspaikan – esimerkiksi saatoimme olla kuin retkellä parvekkeella. Koti on luontainen paikka lasten haastattelemiseen ja antaa lapsille vapauden liikkua sekä kertoa kodin esineiden kautta esimerkiksi omasta harrastuksestaan. Myös piirtäminen ja liikkuminen haastattelun lomassa on lapsille luontaista toimintaa, joka luo turvallisen tilan lapsen haastattelulle. (Helavirta, 2007.) Lasten teemahaastattelut kuvasivat heidän kokemuksiaan omasta arjesta. Haastattelut toteutettiin touko-heinäkuussa vuonna 2025. Aikuisten haastatteluiden kesto oli 22–99 minuuttia ja lasten 15–34 minuuttia.

2.3 Aineistojen analyysi

Forms-kyselyn vastausten taustatietoja kuvailtiin määrällisesti frekvenssein ja kyselyn avoimet vastaukset analysoitiin manuaalisesti käyttäen induktiivista sisällönanalyysia. Aikuisten ja lasten haastattelut analysoitiin myös induktiivisella sisällönanalyysilla. Aineisto oli rikas ja litteroituna sen koko laajuus oli yli 1000 sivua. Haastattelut kuunneltiin vielä uudelleen analyysin vahvistamiseksi. Induktiivisessa sisällönanalyysissa alkuperäiset ilmaisut pelkistettiin, ja samansisältöiset pelkistykset ryhmiteltiin alaluokiksi. Nämä puolestaan yhdistettiin samaa aihetta kuvaaviin yläluokkiin ja tarvittaessa edelleen pääluokkiin (Elo & Kyngäs, 2008; Elo ym., 2022; Tuomi & Sarajärvi, 2018). Laadullinen tutkimus antaa osallistujille mahdollisuuden kertoa kokemuksistaan (Doyle ym., 2020). Esimerkki induktiivisesta sisällönanalyysista alaluokassa taloudellisten huolten näkyminen mielialassa on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Induktiivinen sisällönanalyysi

ALKUPERÄINEN ILMAISU	PELKISTETTY ILMAISU	ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA
“Taloudellinen tilanne vaikuttaa stressitasoon”	taloudellinen tilanne vaikutti aikuisten stressitasoon	Taloudellisten huolten näkyminen mielialassa	Elämänlaatuun liittyvät huolet	Taloudelliset huolet
“Taloudellinen tilanne vaikuttaa tasavertaisuuden tunteeseen”	taloudellinen tilanne vaikutti tasavertaisuuden tunteeseen yhteiskunnassa			
“Taloudellinen tilanne vaikuttaa siihen, kuinka näkee tulevaisuuden”	taloudellinen tilanne vaikutti kuinka näkee tulevaisuuden			
“Jatkuva huoli työpaikan pitämisestä yksinhuoltajana”	yksinhuoltajavanhemmilla oli huolta työpaikan pitämisestä			
“Ulosoton aiheuttama häpeä”	häpeän tunteet ulosottoon joutumisesta			
“Tuntuu epäreilulta, ettei töissä käyminen riitä elämiseen”	epäreilouden tunteet työssä käymisen riittämättömyydestä			
“Ahdistuksen tunteita lopukuusta”	ahdistuksen tunteita koettiin ennen seuraavaa rahojen maksupäivää			
“Ahdistus raha-asioista vaikuttaa yöuniin”	taloudellisella ahdistuksella oli vaikutusta yöuniin			
“Väsymys tilanteeseen”	väsymystä taloudellisessa tilanteessa			
“Taloudellinen tilanne surettaa”	surua taloudellisessa tilanteessa			
“Taloudellinen tilanne vaikuttaa toivoon”	toivottomuutta taloudellisessa tilanteessa			
“Yhteiskunnan olematon tuki harmittaa”	yhteiskunnan tuki on riittämätöntä			
“Vanhemmat panikoivat vuodenaajan vaihtoa, kun on ostettava seuraavat kausivaatteet”	paniikinomaisia tunteita vuodenaikojen vaihtumisen takia lasten kausivaatteiden hankkimisen takia			
“Tuntuu pahalta lapsen takia taloudellinen tilanne”	taloudellinen tilanne tuntui pahalta lapsen vuoksi			
“Lapsilta taloudellista tilannetta on piilotettu”	taloudellista tilannetta oli piiloteltu lapsilta			
“Perheen vanhemman stressi on vaikuttanut perheen hyvinvointiin”	vanhemman stressi vaikutti kodin ilmapiiriin			

2.4 Lasten osallisuus ja kanssatutkijuus

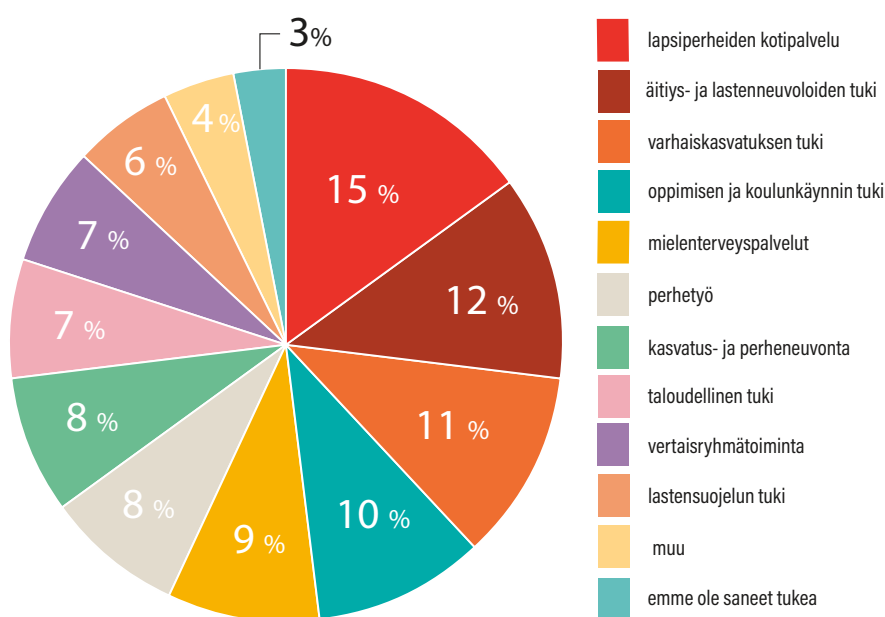
Lasten (n=17) osallisuus ja heidän kokemuksensa arjesta olivat tärkeitä tutkimuskohteita selvityksessä. Lapsilta kysyttiin lupa haastatteluun erikseen. Lasten kanssa käytettiin erilaisia menetelmiä tutustumisen ja lasten tarinankerronnan tueksi, kuten Ilojen aurinko, Harmitusten haamu, Toiveiden puu, Toivon ja turvan työkalu ja Jokainen sormi iloitsee minusta. Lisäksi lapsilta kysyttiin palautetta heille suunnitellulla palautelomakkeella ja heille annettiin diplomi osallistumisesta (Liite 2 ja 3). Lasten palaute välittyi myös halauksien ja piirrosten kautta, jotka he antoivat haastattelijalle haastattelun päätteeksi. Lapsille tehtiin myös oma versio selvityksestä, *Pelastakaa Lapset is Best*, joka oli lasten omalle selvitykselleen antama nimi (Liite 4).

Lapset arvostavat kuulluksi tulemistä ja mahdollisuutta vaikuttaa asioihin. Jokaisella aikuisella on mahdollisuus osoittaa lapsille, että heidän näkemyksensä ovat tärkeitä. On tärkeää, että aikuinen on läsnä, kiinnostunut ja kunnioittaa lasten mielipiteitä. (Tulensalo ym., 2021.) Lasten haastatteluissa oli tärkeää ottaa huomioon myönteinen tunnistaminen ja pyrkiä kohtaamaan lapset niin, että he saivat olla aktiivisia, vaikuttavia ja kehittyviä toimijoita. Empatia ja lapsen ”saappaisiin” asettuminen sekä maailman näkeminen lapsen silmin oli tärkeää. Tärkeää oli myös lapsen kohtaaminen niin, että hän tunsi olevansa tärkeä juuri omana itsenään ja sai toimia vapaaehtoisena kanssatutkijana. (Kalliomeri ym., 2023.) Muistan aina erään kesäisen päivän: lähdin haastattelemaan lasta, jolla oli pienessä purkissa kärpänen, jonka hän oli nimennyt Söpöksi. Yhdessä ihmettelimme pitkään kärpystä ja kaikkea, mitä se osasi tehdä. Kotiin palatessani mietin, pystynkö enää lyömään kärpäsiä sydämenmuotoisella kärpäslätkälläni, ja tajusin samalla käyneeni lapsen maailmassa.

3 TULOKSET AIKUISTEN AINEISTOSTA

3.1 Perheiden saama tuki yhteiskunnan palvelujärjestelmässä

Perheistä 74 (15 %) oli saanut tukea lapsiperheiden kotipalvelusta, 59 (12 %) äitiys- ja lastenneuvoloista, 55 (11 %) varhaiskasvatuksesta, 51 (10 %) oppimisen ja koulunkäynnin tuesta, 48 (9 %) mielenterveyspalveluista ja 43 (8 %) perhetyöstä. Lisäksi perheistä 41 (8 %) oli saanut kasvatus- ja perheneuvonnan tukea, 34 (7 %) taloudellista tukea, 33 (7 %) vertaisryhmätoiminnan tukea, 32 (6 %) lastensuojelun tukea ja 22 (4 %) muuta tukea. Perheistä 15 (3 %) ei ollut saanut tukea ollenkaan. Päihdepalveluista tukea oli saanut nolla prosenttia vastaajista (Kuvio 8).

Kuvio 8. Kyselyyn vastanneiden tuen saaminen yhteiskunnan palvelujärjestelmästä

3.2 Tuen tarpeen taustalla olevat syyt

Selvityksen tulosten mukaan yleisimmät syyt tuen hakemiseen olivat huoltajan jaksamisen haasteet, tukiverkostojen puute, yksinhuoltajuus, kuormittava arjen tilanne, taloudellinen ahdinko ja erityislapsiarki. Lisäksi syynä tuen tarpeelle olivat huoltajan mielenterveyden haasteet, lasten tunnetaitojen haasteet ja käyttäytymisen hallinnan säätely sekä lapsen terveyden tukeminen. Muita syitä tuen tarpeelle olivat vaikeutunut erotilanne, fyysiset sairaudet perheessä ja lapsen harrastuksen, koulunkäynnin ja yleisesti lapsen tilanteen tukeminen. Taustalla oli myös tuen hakeminen lähisuh-

deväkivaltaan, parisuhteen hoitamiseen, lapselle aikuisen antamaan tukeen ja lapsen yksinäisyyden poistamiseen. Lisäksi perheessä oli surua ja tarvetta vertaistuen saamiseen (Taulukko 2).

Taulukko 2. Tuen tarpeen taustalla olevat syyt

TUEN TARPEEN TAUSTALLA OLEVAT SYYT	ALKUPERÄINEN ILMAISU
Huoltajan jaksamisen haasteet	"Pääosin oma uupuminen arkeen ja tarve tuelle lasten kanssa"
Tukiverkostojen puute	"Seitin ohuet tukiverkot"
Yksinhuoltajuus	"Jaksaminen on välillä ollut tiukassa kahden vilkkaan lapsen yksinhuoltajana, joten kummikoti on ollut aivan ihana"
Kuormittava arjen tilanne	"Perheen tiukka tilanne monella tavalla"
Taloudellinen ahdinko	"Lapsen vanhemman äkillinen kuolema ja siitä seuranneet taloudelliset huolet"
Erityislapsiarki	"Neuropsykiatriset haasteet lapsilla"
Huoltajan mielenterveyden haasteet	"Synnytyksen jälkeinen masennus"
Lasten tunnetaitojen haasteet ja käyttäytymisen hallinnan säätely	"Lapsella varastelua, väkivaltaa ja impulsiivisuutta"
Lapsen terveyden tukeminen	"Lapseni on ajautunut kaveripiiriin, missä puhuvat elämästä ainoastaan synkeästi ja miettivät itsemurhaa"
Vaikeutunut erotilanne	"Eron jälkeinen vaino"
Fyysiset sairaudet perheessä	"Lapsen terveydentila"
Lapsen harrastuksen tukeminen	"Harrastus antaa voimia jaksaa eteenpäin (koulukiusatulle lapselle)"
Lapsen varhaiskasvatuksen ja koulunkäynnin tukeminen	"Lasten kuormittuminen koulussa" "Lapsen oireet varhaiskasvatuksessa"
Yleisesti lapsen tilanteen tukeminen	"Huoli lasten hyvinvoinnissa"
Lähisuhdeväkivalta	"Turvakodin apu oli meille merkittävä, sillä jouduimme sinne kahdesti lapseni ensimmäisten kuukausien aikana"
Parisuhteen hoitaminen	"Vaikka rakastan äitiyttä ja lastani, koen että olisi myös tärkeää saada aikaa parisuhteelle"
Lapselle aikuisen antama tuki	"Haluaisimme lapsellemme/lapsille turvallisen lisä aikuisen, joka haluaisi viettää aikaa lapsen kanssa"
Lapsen yksinäisyyden poistaminen	"Lapsella ei ole ikäisiä kavereita, koska sosiaaliset suhteet ovat vaikeita"
Suru perheessä	"Lasten vanhemman kuolema"
Vertaistuen saaminen	"Vertaisuutta erityislapsen vanhempana"

Yleisimmät syyt tuen hakemiseen olivat huoltajan jaksamisen haasteet, tukiverkoston puute, yksinhuoltajuus, kuormittava arjen tilanne, taloudellinen ahdinko ja erityislapsiarki.

Huoltajan jaksamisen haasteet tuen tarpeen taustalla olevana syynä näkyivät huoltajan uupumuksena, jaksamisen haasteina, voimavarojen riittämättömyytenä ja huoltajan omaan persoonallisuuteen liittyvinä tekijöinä.

"Vanhemman uupumus"

"Jaksamisen haasteet, joihin olemme saaneet kotipalvelua"

"Vanhempien voimavarojen riittämättömyys"

"Ja ehkä olisin jaksanut paremmin, jos olisin itse neurotyyppillinen"

Tukiverkoston puute tuen tarpeen taustalla olevana syynä näkyi tukiverkkojen niukkuutena, verkoston täydellisenä puuttumisena ja läheisten asumisena liian kaukana arjessa tukena olemiseen ja etteivät läheiset halunneet auttaa.

"Seitin ohuet tukiverkot"

"Verkoston täysi puuttuminen"

"Kaikki sukulaiseni asuivat muualla"

"Eikä sukulaisista kukaan halunnut/viitsinyt ottaa hoitoon, ellei ollut jotain ns. kunnollista syytä (lääkäri, työt etc.)"

Yksinhuoltajuus tuen tarpeen taustalla olevana syynä kuvautui yksin jäämisenä lapsen kanssa hänen syntymänsä jälkeen, lasten isän haluttomuutena ottaa lasta luokseen, täysin yksinhuoltajuutena ja siinä, ettei lapsella ole toista vanhempaa.

"Jäin yksin vauvan kanssa heti tämän syntymän jälkeen"

"Lasten isä ei ota lasta luokseen"

"Olen täysin yksinhuoltaja"

"Lapsella ei ole toista vanhempaa"

Kuormittava arjen tilanne tuen tarpeen taustalla olevana syynä kuvautui työn aiheuttamana stressinä, lasten sairasteluina, elämässä olevina kriiseinä ja omaishoitajana olemisena omalle vanhemmalle lapsiperheiden keskellä.

"Stressaava työ"

"Muut lasten sairastelut"

"Elämää kuormittavat kriisit"

"Perheen vanhempi on myös vammautuneen vanhempansa omaishoitaja"

Taloudellinen ahdinko tuen tarpeen taustalla näkyi siinä, etteivät perheen tulot riitä menoihin, ja lisäksi mainittiin sairauksien vaikutus taloudelliseen tilanteeseen, lapsen toisen vanhemman äkillinen kuolema, äkillistä työttömyyttä ja jatkuvaa huolta taloudellisesta selviytymisestä.

"Toimeentulotuki on tarpeen koska meidän koko perheen tulot eivät riitä menoihin"

"Sairaudet, jotka vaikuttavat taloudelliseen tilanteeseen"

"Lapsen toisen vanhemman äkillinen kuolema ja siitä seuranneet taloudelliset huolet"

"Yhtäkkiä työttömäksi"

"Jatkuva huoli taloudesta"

Erityislapsiarki tuen tarpeen taustalla olevana syynä kuvautui lapsella diagnosoituna ADHD:na ja autismina, lapsen aistiyliherkkyytenä ja lasten erityisyytenä.

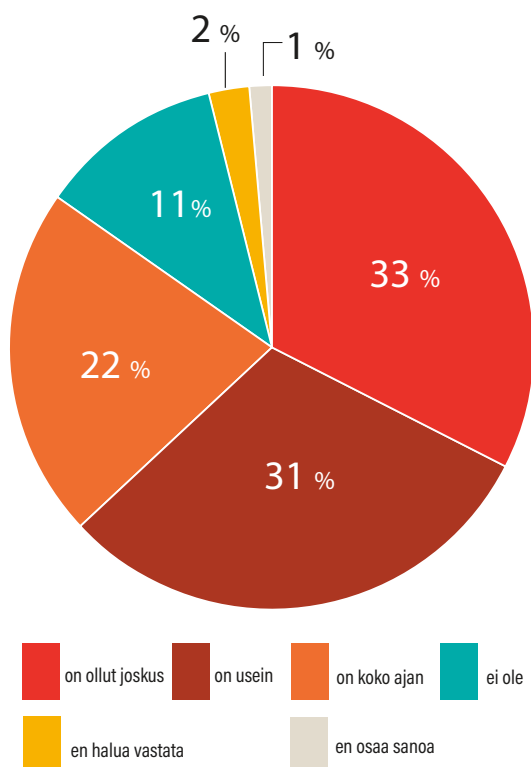
"Pojallani diagnosoitiin ADHD"

"Kouluhaasteet saivat selvittämään lapsen tilannetta, jolloin autismi diagnosoitu ja monia ovia avautunut"

"Toinen lapsi aistiyliherkkä"

"Vanhempien lasten erityisyys"

3.3 Taloudellisten huolten näkyminen perheissä

Kyselyyn vastaajista 54 (33 %) kertoi joskus kohdanneensa taloudellisia huolia perheessä, 51 (31 %) kertoi kohdanneensa taloudellisia huolia usein, ja 36 (22 %) koki taloudellisia huolia koko ajan. Lisäksi vastaajista 19 (11 %) ei ollut kokenut taloudellisia huolia perheessä, neljä (2 %) ei halunnut vastata, ja vastaajista kaksi (1 %) ei osannut sanoa onko perheessä taloudellisia huolia (Kuvio 9).

Kuvio 9. Kyselyyn vastanneiden taloudelliset huolet perheessä

Taloudelliset huolet näkyivät perheessä **toimeentuloon** ja **elämänlaatuun liittyvinä huolina** sekä **avun vastaanottamisena taloudellisiin huoliin ja avun ulkopuolelle jäämisenä**.

Toimeentuloon liittyvät huolet kuvailtiin ruuan ja vaatteiden hankkimiseen liittyvinä huolina.

Ruuan hankkimiseen liittyvät huolet ilmenivät esimerkiksi ruuan laadusta tinkimisenä, rahojen riittämättömyytenä ruokaan, leipäjonossa lasten kanssa olemisena ja velkaantumisenä ruuan ostamisesta.

“Ei ole mahdollista ostaa terveellistä ruokaa”

“Aina ei ole rahaa ruokaan”

“Olen ollut lasten kanssa ruokajonossa monta tuntia”

“Rahojen riittämättömyys on aiheuttanut velkaantumista perusmenojen kattamiseen, kuten ruokaan”

Vaatteiden hankkimiseen liittyvät huolet näkyivät siinä, ettei ole varaa ostaa säänmukaisia ulkovaatteita tai lapsille uusia kenkiä, kasvavien lasten vaatekriiseinä ja ettei vaatteita voi hankkia.

“Ei ole varaa ostaa säänmukaisia ulkovaatteita”

“Ei ole varaa ostaa lapsille uusia kenkiä”

“Kasvavien lasten vaatekriisit raastavat viikoittain”

“Pitää siirtää vaatteiden hankintoja”

Elämänlaatuun liittyvät huolet ilmenivät harrastamisen kuluihin, pakollisiin menoihin ja maksullisiin elämyksiin liittyvinä huolina sekä taloudellisten huolten näkymisenä mielialassa ja lapsille.

Harrastamisen kuluihin liittyvät huolet näkyivät lasten harrastusten vähentämisenä ja siinä, että ilman tukia lapset eivät voineet harrastaa. Lisäksi lapsilla ei ollut tasavertaisuutta harrastaa muiden lasten kanssa tai he eivät voineet harrastaa toiveharrastustaan. Perheessä jouduttiin pohtimaan lasten harrastamisen lopettamista tai valitsemaan kuka perheen lapsista voi harrastaa maksullisia harrastuksia. Vanhemmat laittoivat ensisijalle lasten harrastamisen perheessä ja luopuivat omista maksullisista harrastuksista.

“Lasten harrastuksista tinkiminen”

“Raha ei riitä ilman tukia lasten harrastuksiin”

“Lapset eivät voi harrastaa tasavertaisesti ikäistensä kanssa”

“Lapset eivät voi harrastaa toive lajiaan”

“Lasten rakastamien harrastusten jatkuminen epävarmaa”

“Vanhin lapsista harrastaa vain maksullista liikuntaa”

“Itselle ei ole harrastuksia”

Pakollisiin menoihin liittyvät huolet liittyivät siihen, ettei perheellä ollut varaa perustarpeisiin, auton polttoaineeseen ja lemmikin hoitokuluihin. Taloudellisesti elettiin veitsenterällä ja perustarpeisiin ei ollut varaa. Lisäksi terveydenhuollon kuluihin ja lääkkeisiin ei ollut aina rahaa.

“Rahat eivät riitä perustarpeisiin”

“Bensaan ei jää rahaa laskujen jälkeen”

“Lemmikin eläinlääkärikuluihin ei ole ylimääräistä”

“Kuluissa eletään veitsenterällä”

“Rahat ovat lopussa ennen kuin seuraavat maksetaan”

“Rahat eivät riitä perustarpeisiin”

“Terveydenhuollon laskut tuntuvat isoilta”

“Raha ei riitä tarvittaviin terveydenhuollon kustannuksiin”

“On mietittävä ostanko lääkkeitä”

“Lääkkeisiin ei aina riitä raha”

Maksullisiin elämyksiin liittyvät huolet kuvautuivan siinä, että elämä on pelkkää arkea ja perheellä ei ole varaa käydä missään. Lisäksi mainittiin kulttuuriin ja elämyksiin liittyvät sekä ystävien kanssa ajan viettämisen rajoitteet. Myös lapsen kanssa ei voinut tehdä mitään maksullista, lapsen koulun retkiin ei ollut rahaa ja lasta ei voinut viedä maksullisiin tapahtumiin.

“Elämä on pelkkää arkea”

“Vapaa-aikana ei ole varaa käydä missään”

“Ei voi käydä kampaajalla”

“Kulttuurin ja elämysten niukkuus”

“Ystävien kanssa vapaa-ajan viettäminen on vaikeaa”

“Ei ole varaa tehdä mitään maksullista lapsen kanssa”

“Rahaa ei ole edes lapsen koulun retkiin”

“Emme voi lähteä lapsen kanssa virkistäviin maksullisiin tapahtumiin”

Taloudellisten huolten näkyminen mielialassa vaikutti aikuisten stressitasoon, tasavertaisuuden tunteeseen yhteiskunnassa ja siihen kuinka näkee tulevaisuuden. Lisäksi yksinhuoltajavanhemmilla oli huolta työpaikan pitämisestä. Myös häpeän tunteet ulosottoon joutumisesta ja epäileluuden tunteet työssä käymisen riittämättömyydestä näkyivät mielialassa. Ahdistuksen tunteita koettiin ennen seuraavaa rahojen maksupäivää ja ahdistuksella oli vaikutusta yöuniin. Yleisesti koettiin väsymystä, surua ja toivottomuutta tilanteessa sekä yhteiskunnan tukea ei koettu riittäväksi. Vanhemmilla oli paniikinomaisia tunteita vuodenaikojen vaihtumisesta, koska oli hankittava lapsille kausivaatteita ja taloudellinen tilanne tuntui pahalta lapsen vuoksi sekä taloudellista tilannetta oli piiloteltu lapsilta. Myös vanhemman stressi vaikutti kodin ilmapiiriin.

“Taloudellinen tilanne vaikuttaa stressitasoon”

“Taloudellinen tilanne vaikuttaa tasavertaisuuden tunteeseen”

“Taloudellinen tilanne vaikuttaa siihen, kuinka näkee tulevaisuuden”

“Jatkuva huoli työpaikan pitämisestä yksinhuoltajana”

“Ulosoton aiheuttama häpeä”

“Tuntuu epäreilulta, ettei töissä käyminen riitä elämiseen”

“Ahdistuksen tunteita loppukuusta”

“Ahdistus raha-asioista vaikuttaa yöuniin”

“Väsytys tilanteeseen”

“Taloudellinen tilanne surettaa”

“Taloudellinen tilanne vaikuttaa toivoon”

“Yhteiskunnan olematon tuki harmittaa”

“Vanhemmat panikoivat vuodenajan vaihtoa, kun on ostettava seuraavat kausivaatteet”

“Tuntuu pahalta lapsen takia taloudellinen tilanne”

“Lapsilta taloudellista tilannetta on piilotettu”

“Perheen vanhemman stressi on vaikuttanut perheen hyvinvointiin”

Taloudellisten huolten näkyminen lapsille ilmeni siinä, että lapset vertasivat taloudellista tilannetta muihin lapsiin, lapsi ei voinut käydä parturissa, viettää syntymäpäiväjuhlia, lasta ei voinut ilmoittaa harrastukseen ja lapselle ei voinut ostaa uutta sänkyä tai lapset eivät uskaltaneet pyytää asioita mitä ystävillä oli. Perheessä ilmeni riitelyä ja vanhemman kuormitus taloudellisesta tilanteesta vaikutti lapsiin. Vanhemmat myös tekivät ylimääräisiä töitä, jolloin lapsille ei ollut tarpeeksi aikaa.

“Lapset vertaavat taloudellista tilannetta muihin lapsiin mitä heillä on”

“Rahaa ei ole edes lapsen parturiin”

“Lapsen synttärjuhlista säästäminen”

“En pystynyt ilmoittamaan lastani hänen haluamaan harrastukseen, jonne lapsen paras kaveri pääsi”

“Ei ole varaa lapsen sänkyyn”

“Lapset eivät uskalla pyytää asioita mitä kavereilla on”

“Riitelyä aiheesta perheessä”

“Kotitilanne (taloudellinen ja äidin kuormitus) heijastuu lapsiin”

“Ylimääräisten töiden takia perheen yhteistä aikaa on vähän”

Avun järjestämisenä taloudellisiin huoliin ja avun ulkopuolelle jäämiseen kuvailtiin avun pyytämisenä taloudellisiin huoliin, ratkaisujen etsimisenä taloudellisiin huoliin ja kokemuksena siitä, ettei taloudellisten huolten syihin voi vaikuttaa.

Avun pyytäminen taloudellisiin huoliin ilmeni taloudellisen avun pyytämisenä läheisiltä, tukena Pelastakaa Lapsilta ja tukena lapsen hoitoon.

“Pärjätään kun mummo auttaa taloudellisesti”

“Joudun välillä lainaamaan sukulaisilta”

"Perheen pelastus on isovanhempien antama laina hätätilanteessa"

"Perheen pelastus on juhlapyhien aikaan saadut tuet (Pelastakaa Lapsilta)"

"Perheen pelastus on Pelastakaa Lapsilta saadut tuet"

"Pelastakaa Lapset mahdollisti Linnanmäki reissun lapsille"

"Raha ei riitä ilman tukia iltapäiväkerhoon"

Ratkaisujen etsiminen taloudellisiin huoliin kuvautui ylimääräisten töiden ottamisena vastaan, kouluttautumisena, lainan ottamisena, tarvittavien asioiden ostamisena käytettynä tai alennuksesta, autosta luopumisena, muuttamisena edullisempaan asuntoon ja budjetin tarkkana seuraamisena sekä toimeentulotuen hakemisen harkitsemisena.

"Kaikki mahdolliset työt yritetään ottaa vastaan"

"Ylimääräisten töiden takia päivät venyvät"

"Kahden työn tekeminen tuen hankkimisen saamiseksi lapsille"

"Kouluttautuminen parempi palkkaiseen työhön"

"Välillä on otettu lainaa, jos isompia kuluja"

"Emme osta mitään uutta"

"Hävikkituotteet helpottavat tilannetta kummasti"

"Perheen pelastus on olla ilman autoa"

"Autosta luopuminen"

"Muutto halvempaan asuntoon"

"Menoja on pitänyt seurata hyvin tarkkaan"

"Toimeentulotuen hakemista on pitänyt harkita"

Vastauksissa tuli esille, että **taloudellisten huolten syihin ei voinut vaikuttaa**, koska hallitus oli leikkannut perheiden tukia, omistusasuntoa oli vaikea myydä ja siihen ei saanut enää asumistukea sekä perinnöksi saatua asuntoa ei saatu myydyksi. Lisäksi täysi-ikäisten lasten taloudellinen tukeminen, rajoittunut työkyky ja ero parisuhteessa vaikuttivat tilanteeseen. Työttömyys, perheen sairaudet, korkeat elinkustannukset ja se, ettei työnteolla pystynyt vaikuttamaan tilanteeseen, olivat myös taustalla.

"Vähävaraisuus johtuu tukien rajuista leikkauksista (hallituksen)"

"Omistusasuntoa vaikea saada myydyksi"

"Omistusasuntoon ei saa tukea"

"Asumistukea en saa, koska minulla on omistusasunnot, joista en pääse eroon"

"Minulle jäi perinnöksi asunto, jota en saa myytyä"

"En saa myytyä asuntoa kosteusvaurion takia"

"Täysi-ikäisiä lapsia joutuu auttamaan taloudellisesti nyky-yhteiskunnassa"

"Nyky-yhteiskunta tiukentaa opiskelijoiden tukien saantia, joka rasittaa vanhempia taloudellisesti"

"Opiskelijat eivät saa töitä, joka rasittaa vanhempia taloudellisesti"

"Vähävaraisuus johtuu rajallisesta työkyvystä"

"Vähävaraisuus johtuu erosta"

"Työttömäksi jääminen"

"Lapsen sairaus kuormittaa taloutta"

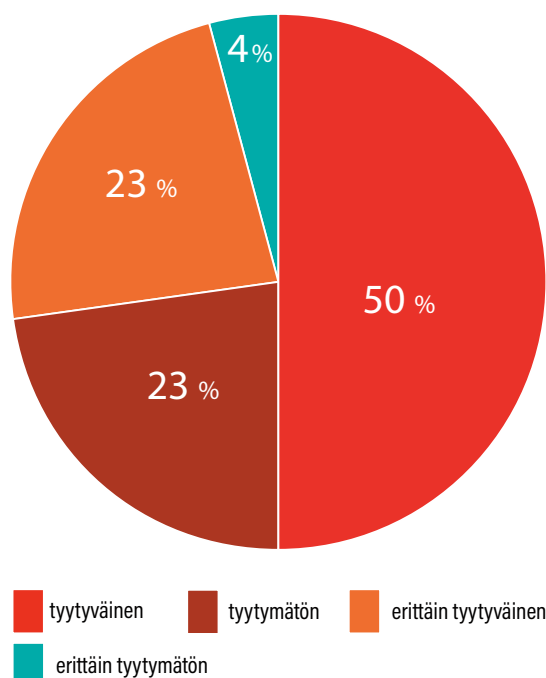
"Lääkekulut raastavat viikoittain"

"Asumme vuokralla, vuokra on korkea"

"Elinkustannukset ovat kalliita"

"Työnteolla ei kykene vaikuttamaan taloudelliseen tilanteeseen"

3.4 Kokemukset tyytyväisyydestä ja tyytymättömyydestä tukeen

Vastaajista 83 (50 %) oli ollut saamaansa tukeen tyytyväisiä, 39 (23 %) tyytymättömiä, 38 (23 %) erittäin tyytyväisiä ja kuusi (4 %) erittäin tyytymättömiä (Kuvio 10).

Kokemukset tuesta jakaantuivat tyytyväisyytenä tukeen koko palvelujärjestelmässä ja tyytymättömyytenä tukeen julkisella sektorilla.

Kuvio 10. Kyselyyn vastanneiden tyytyväisyys tukeen

3.4.1 Tyytyväisyys tukeen koko palvelujärjestelmässä

Kokemukset tyytyväisyydestä tukeen kuvautuivat tyytyväisyytenä tuen saamisen nopeuteen, myönteisinä kokemuksina kummikodista, tukihenkilöstä, sporttikummista ja yleisesti kolmannen sektorin antamasta tuesta sekä kuulluksi tulemisesta ja tiedon saamisesta. Lisäksi tyytyväisyyttä kuvailtiin vertaistuesta, lapsiperheiden kotipalvelusta, perhetyöstä ja neuvolasta. Tyytyväisyyteen liittyi myös oikeanlainen tukimuoto aikuisille, lapsille ja perheille.

Tyytyväisyys tuen saamisen nopeuteen liittyi siihen, että kummikodin löytäminen sujui nopeasti, avun oikea-aikaisuus, sujuvuus asioissa ja sporttikummin saamisessa onnistui sekä avun saaminen tapahtui nopeasti.

“Nopeasti löytyi mahdollinen kummikoti”

“Sain sitä (tukea) oikea-aikaisesti”

“Asiat ovat edenneet sujuvasti”

“Sporttikummiasia etenee sujuvasti”

“Ja olemme saaneet suhteellisen nopeasti apua”

Myönteiset kokemukset kummikodista ilmenivät tyytyväisyytenä kummikotiin ja lasten saamiin elämyksiin kummikodissa. Muita vastaajien tunnistamia myönteisiä kokemuksia olivat tuen joustavuus ja avun saaminen arkeen, vanhemman oman ajan ja lapsille ystävien saaminen sekä kokemusten jakaminen kummikodin kanssa. Huoltajat toivoivat kuitenkin enemmän päiviä lapselle kummikodissa.

“Kummikoti on todella hyvä”

“Ja lapset saavat perheaktiviteettejä kummikodissa”

“Kummikoti toiminnan tuki sen sijaan on ollut joustavaa ja avuksi arkeen”

“Ja itse saan edes silloin tällöin tehdä ihan omia juttuja (lapsen ollessa kummikodissa) tai vain olla, ilman että sitä tarvitsee kenellekään perustella”

“(Kummikodissa) on samanikäisiä lapsia”

“Lapsi jää mielellään kyläilemään (kummikotiin), kun on leikkiseuraa”

“Voidaan jakaa kokemuksia (kummikodin kanssa)”

“Toivoisin kaksi yötä, sillä matka kummikotiin on melko pitkä”

“Kummikotipäiviä voisi olla enemmän”

Myönteisiin kokemuksiin tukihenkilöstä sisältyi lapselle ja koko perheelle turvallinen aikuinen.

“Olen tyytyväinen, kun saimme hienon henkilön tueksi”

“Lapsi viihtyy hänen (tukihenkilön) seurassaan”

“Selkeästi luotettava henkilö, jonka kanssa on helppo tulla toimeen (tukihenkilö lapselle ja perheelle)”

“Tyytymättömyyteni ei liity Pelastakaa Lasten tukihenkilöön – se on ainoita asioita, joihin olen todella tyytyväinen”

“Erityisesti lasten tukihenkilöt ovat olleet perheelle odotettuja”

Myönteiset kokemukset sporttikummista liittyivät tuen joustavuuteen, autetuksi tulemisen kokemukseen arjessa ja lapselle mahdollisuuteen kokea uusia asioita sekä tyytyväisyyteen sporttikummista.

“Sporttikummitoiminnan tuki sen sijaan on ollut joustavaa ja avuksi arkeen”

“Lapseni odottaa innolla joka kuukausi, uusia mahdollisuuksia mennä eri toimintoihin sporttikummin kanssa”

“Lapsi sai ihanan sporttikummin”

Myönteiset kokemukset yleisesti kolmannen sektorin antamasta tuesta ilmenivät tyytyväisyytenä tuen laatuun, tiedon kulkuun ja työntekijöiden tavoittamiseen Pelastakaa Lasten järjestöltä.

Lisäksi Pelastakaa Lapset oli mahdollistanut lapselle harrastamisen taloudellisen tuen kautta ja elämysten antamisen sekä koko perheelle yhteisöllisyyttä lisäävät tapahtumat. Pelastakaa Lapsilta tu-
lossa oleva tuki toi toivoa perheelle ja myös muiden järjestöjen antamaan tukeen oltiin tyytyväisiä.

“Olen ollut palvelun laatuun (tyytyväinen) esimerkiksi Pelalta (Pelastakaa Lapsilta)”

“Olen erittäin tyytyväinen saamaani tukeen Pelastakaa Lapset ry:ssä”

“Teiltä pidettiin hyvin ajan tasalla kaikesta”

“Työntekijä on ollut aina tarvittaessa saatavilla”

“Tai (ei ole varaa) lapselle kustantaa ratsastus harrastusta (ilman järjestön tukea)”

“Lapset jäisivät ilman näitä kokemuksia (saaduista kokemuksista harrastaa) ja olen vanhempana kiitollinen niistä”

“Ei puhuttakaan, että olisi varaa käyttää yhtä aikaa kaikkia lapsia esimerkiksi Super Parkissa tai muussa vastaavassa (ilman järjestön tukea)”

“Pela (Pelastakaa lapset) järjestää tosi kivoja yhteisiä tekemisiä, esimerkiksi lauantaitreffit, kesäisin tapahtumia ym. näihin olen ollut tosi tyytyväinen”

“Nyt olemme saamassa Pelastakaa Lapset ry:stä jotain tukea, joten toivon, että tilanne helpottuu”

“Järjestöjen mahdollisuuksiin ja tukeen olen enemmän kuin tyytyväinen ja koen olevani jopa velkaa”

“Kolmannen sektorin tukeen olen enemmän kuin tyytyväinen ja koen olevani jopa velkaa”

“Kolmannen sektorin tukeen tyytyväinen”

“Fantastiset toimijat”

Myönteiset kokemukset kuulluksi tulemisesta ja tiedon saamisesta kuvautuivat perheen hyvänä kohtaamisena ja perheen lapsen sekä huoltajien ajatuksien kuuntelemisena prosessista. Lisäksi työntekijät olivat helposti lähestyttäviä, kuuntelivat perheen toiveita, antoivat tietoa ja välittivät aidosti perheestä. Myös yhteistyön sujuvuus ja kokemusten jakaminen työntekijöiden kanssa sekä turvallisuuden tunne tukijasta toivat kokemuksen kuulluksi tulemisesta.

“Ja siihen (tyytyväinen) miten meidät on kohdattu”

“Ja kuunneltu lapsen ajatuksia koko prosessista”

“Lapsen asiat otetaan huomioon”

“Periaatteessa olen tyytyväinen, että olen tullut kuulluksi”

“Ja (hoitajat) ottivat hyvin toiveeni huomioon”

“Helposti lähestyttävä henkilökunta”

“Olen tyytyväinen, miten prosessi eteni ja siihen, kuinka tarpeemme huomioitiin”

“Meidän perhettämme on tuettu useasti muksun elämän aikana ja ovat olleet matalankynnyksen tukia, niin on saanut myös rajata ja kertoa millainen tuki palvelee perhettä, esimerkiksi kuinka usein ja kuinka pitkä kesto per kerta”

“Työntekijä on kertonut vaihtoehtoista”

“Tietoa saatu eri vaihtoehtoista”

“Olen iloinen, että olemme kohdanneet välittäviä ihmisiä”

“Huoleni ja tarpeemme on mielestäni otettu vakavasti”

“Yhteistyö ollut vaivatonta”

“Yhteistyö ollut hyvää”

“Helpottaa hetkeksi, kun voi purkaa ajatuksia”

“Luovat turvallisen henkilön ja tunteen tukijasta”

“Ja ollaan kärsivällisiä”

“Kaikki kohtaamamme ammattilaiset ovat olleet oman alansa osaavia ammattilaisia!”

Myönteiset kokemukset vertaistuesta olivat lapsille ja huoltajille paljon odotettua, kiireetöntä ja tärkeää tukea.

“Sekä autistilasten retket ovat olleet perheelle odotettuja”

“Lapset saavat kiireetöntä huomiota ja kivoja aktiviteetteja”

“Lapset saavat kivoja aktiviteetteja”

“Vanhempien vertaistuki ovat olleet perheelle odotettuja”

“Itse saan vertaistukea”

“(itse saan) Keskustelupaikan muilta vanhemmilta”

Myönteiset kokemukset lapsiperheiden kotipalvelusta kuvautuivat tärkeäksi tukiverkkojen puuttumisen takia, konkreettiseksi avuksi lasten hoidossa ja vanhemman oman jaksamisen tukemiseen arjen pyörittämisessä.

“(Lapsiperheiden kotipalvelu) olisi edelleen hyvä, koska meillä ei ole tukiverkkoja täällä”

“Tyytyväinen siihen, että olen saanut apua arkeen, esimerkiksi lasten hoitoapua”

“Sekä (lapsiperheiden kotipalvelusta) tyytyväinen”

“Ainoastaan lapsiperheiden kotipalvelu oli konkreettista apua hankalassa tilanteessa”

“(Lapsiperheiden) kotipalvelusta tulikin kattavasti (apua)”

“Itse tuki (lapsiperheiden kotipalvelu) oli todella hyvää palvelua”

“Sieltä tuli reipas ihminen, joka innosti myös minua arjen pyörittäyksessä (lapsiperheiden kotipalvelusta)”

Myönteisiin kokemuksiin perhetyöstä liittyi nopeaksi, tehokkaaksi ja konkreettiseksi koettu tuki.

“Perhetyö on alkanut nopeasti”

“Perhetyö on ollut tehokasta”

“Perhetyöstä sai konkreettisia tukikeinoja arkeen”

Myönteiset kokemukset neuvolasta sisälsivät ammattilaisten osaamisen, ammattilaisilta tiedon hyvän välittämisen, neuvoja lapsen kanssa toimimiseen ja parisuhteen hoitamiseen.

“Neuvolassa osaava terveydenhoitaja auttoi paljon”

“Olen saanut paljon hyviä vinkkejä lapsen eri kehitysvaiheista neuvolan perheohjaajalta”

"Olen tyytyväinen neuvolan tukeen, sillä koen, että saan riittävästi neuvoja"

"Olen saanut paljon hyviä vinkkejä lapsen eri haasteiden ratkomisessa neuvolan perheohjaajalta"

"Olen saanut paljon hyviä neuvoja parisuhdeasioissa neuvolan perheohjaajalta"

Oikeanlainen tukimuoto aikuisille on tukenut huoltajien jaksamista ja parisuhdetta, luonut turvallisista turvaverkkoja, mahdollistanut huoltajien opiskelun ja tukenut huoltajia lapsen kasvattamisessa.

"Se tuli vauva-aikana tarpeeseen"

"Olen saanut apua jaksamiseen"

"Kun alkoi toimia, niin oma vointini parani huomattavasti"

"Kerran kuussa saatu oma-aika on sellainen omien akkujen latausviikonloppu, että jaksaa taas paremmin arjen askareita"

"Nykyisen mieheni kanssa olen päässyt vihdoin harrastamaan metsästystä ja kalastusta, joihin tämän ns. laatuajan käytämme"

"Ja tiedän, että tuon viikonlopun ajan lapset ovat turvassa luotettavalla henkilöllä"

"Tuki on mahdollistanut opiskelun"

"Yksinhuoltajaäitinä olemiseen liittyy monia haasteita, erityisesti lapsen kasvattaminen, joten olen todella kiitollinen kaikesta avusta, jota voin saada"

"Olen tyytyväinen päiväkodin tukeen, sillä koen, että saan riittävästi neuvoja"

Oikeanlainen tukimuoto lapsille näkyi uusina kavereina, luotettavina ja tärkeinä aikuisina lasten elämässä. Lisäksi tuki näkyi lasten jaksamisen lisääntymisenä, oikeanlaisena apuna ja uusina kokemuksina elämässä.

"Lapsilla ei oikein muita kavereita ole tällä hetkellä kuin toisensa, kun sen verran kaukana asumme keskustasta"

"Toki koulu on tuonut kavereita, joiden kanssa koulussa leikkiä"

"(tuki on) Tuonut myös lisää luotettavia aikuisia lastemme elämään"

"Hienoa että joku aikuinen on aidosti kiinnostunut lapsistamme"

"Ja lapsemme tykkää (henkilöstä, joka löytyi)"

"Helpottanut lasten jaksamista"

"Now they have helped me to get the necessary help my child needs"

"Lapset saavat hiukan huilia äidistä, ja uusia kokemuksia elämäänsä"

Oikeanlainen tukimuoto perheille kuvautui perheen yhteisen ajan ja voimavarojen lisääntymisenä, tuen saamisena kuormittavaan perhetilanteeseen, osaavina ammattilaisina ja oikein kohdistettuna sekä oikea-aikaisena tukena.

"Lastentapahtumiin aikataulun puitteissa osallistumme."

"Ja uskon että ajan kanssa perheemme voimavarat kasvavat"

"Tuki on meille ilmaista, se on auttanut jaksamaan valtavasti"

"Tuen kautta saatu apua kuormittavaan tilanteeseen"
 "Pelastaa meidän arkeamme"
 "Lisäksi henkilö, joka meille löytyi, niin on todella hyvä meidän tarpeeseemme"
 "Ihania ihmisiä lastensuojelussa"
 "Luotettava mukava aikuinen meidän perheessämme"
 "Nyt perheterapia"
 "On saatu se tuki mitä on haettu"
 "Tuki on ollut hyvää"
 "Sitten kun tukea on saanut, on siitä ollut hyötyä"
 "Kun palvelut ovat auenneet on toiminut"
 "Olen tyytyväinen, koska asiat on paremmin apua saatuaamme"
 "Tukea on ollut saatavilla silloin kun sitä on tarvinnut"

3.4.2 Tyytymättömyys tukeen julkisella sektorilla

Kokemukset tyytymättömyydestä tukeen julkisella sektorilla kuvautuivat sitkeytenä ja vaatimisenä tuen saamiseksi, kokemuksina tuen saamattomuudesta, tyytymättömyytenä tuen saamisen nopeuteen, vääränlaisena tukimuotona perheelle ja palvelujärjestelmän kehittämisen tarpeena perheiden tarpeisiin. Myös kielteiset kokemukset julkisen sektorin tuesta, tiedon välittämisestä ammatilaisilta ja kuulluksi tulemattomuudesta liittyivät tyytymättömyyteen.

Sitkeys ja vaatiminen tuen saamiseksi ilmeni tuen hakemisessa vaadittavana oma-aloitteisuutena, asioiden selvittämisenä ja periksiantamattomuutena. Lisäksi tukea tuli osata vaatia ja hakea sekä tietää oikeuksista. Perheet myös kuvasivat tuen hakemisen vaikeutta voimavarojen ollessa vähissä.

"Toisaalta täytyy olla oma-aloitteinen"
 "Ja ottaa selvää kaikesta ennen kuin voi saada apua"
 "Pitänyt olla sitkeä!"
 "Tukea on saatu vaikka välillä ei niin helposti"
 "Iän tuoman kokemuksella osaan vaatia ja hakea apua/tukea. Tiedän oikeuteni"
 "Tuen saaminen hankalaa, kun voimavarat vähissä"

Kokemukset tuen saamattomuudesta kuvailtiin neuropsykiatrisesti oireilevien lasten jäämisenä avun ulkopuolelle, yksinjäätämisen kokemuksena tuen saamiseen liittyen ja tuen ulkopuolelle jäämisenä. Lisäksi saatu tuki ei ole ollut tarpeeseen vastaavaa, tuki on otettu pois ja huoltajat eivät itse ole saaneet tukea tarpeeksi perheen tilanteessa.

"Lapsi tarvitsee ulkopuolista apua ja tukea, joka on erikoistunut nepsyyteen"
 "Autisteilla on todella suuret itsemurhaluvut, ja silti mistään ei saa apua"
 "Mutta kun olen ongelmieni kanssa ravannut paikasta toiseen ja kokenut olevani yksin ja apua on saanut vähän sieltä, vähän täältä, on pakostikin itse on pärjälly"
 "Ei oikein tahdota päästä avun piiriin"

"Apu ei ole ollut siihen, mitä on pyydetty"

"Kuten myös (tyytymätön) hyvinvointialueen päätökseen tukiperheen pois otosta"

"Lapsen mielialaongelmiin ei ole juuri tukea tullut. Se tässä päällimmäisenä"

"Olen tyytymätön vanhempien saamaan tukeen, joka on ollut vähäistä"

Tuen saamisen nopeuteen liittyvään tyytymättömyyteen liittyi pitkä prosessi tuen saamiseen, avun saamisen hitaus lapselle ja aikuiselle sekä perheen akuuttiin tilanteeseen.

"Vaikka tuen saamisen prosessi on ollut pitkä..."

"Puheterapia vasta aloitettu vihdoinkin"

"Juuri siksi, että avun saaminen lapselle on ollut niin hidasta"

"Joissain tilanteissa eteneminen olisi voinut olla nopeampaa esimerkiksi terveysasioissa"

"Perheneuvolasta tuli hyvää apua ja loistava työntekijä MUTTA viive ensikontaktista varsinaiseen käyntiin oli muistaakseni jopa 6kk."

"Kun soitin sinne (perheneuvolaan) olin romahtamaisillani ja täytyy sanoa, että puolen vuoden odotus ei varsinaisesti parantanut tilannetta."

Vääränlainen tukimuoto perheelle näkyi kuormittavana tukena, vääränlaisena tukena tai huoltajien luovuttamisena tuen hakemiseen.

"Silloin kun tukea jaksamiseen olisi tarvinnut, sai vaan tukea, joka kuormitti enemmän"

"Tuki on usein ollut meidän perheemme tarpeisiin epäsoveliaa"

"Tukea on saatu, mutta ei aina kuitenkaan ihan sellaista, jota olisi kaivannut"

"Herkästi sitten jää pyytämättä apuja, jos tulee yhtään negatiivisvoittainen filis"

Perheiden tarpeisiin liittyvä palvelujärjestelmän kehittämisen tarve liittyi tuen kehittämiseen, perheiden tuen piiriin pääsemiseen ilman lastensuojelun asiakkuutta, ammattilaisten parempaan vastaan tulemisena perheen tilanteesta, tukiprosessien kehittämiseen sujuvimiksi ja tuen jatkuvuuden turvaamiseen. Lisäksi kuvailtiin parempaa tiedon välittämistä saatavilla olevasta tuesta ja tuen määrän lisäämistä. Yhteiskunnan tulisi myös tukea enemmän perheitä, erityisesti erityislapsia ja yksinhuoltajia, myös taloudellisesti. Myös lapsen ollessa varhaiskasvatuksessa tulisi saada muuta tukea tarvittaessa rinnalle ja myös pienillä koululaisilla tulisi olla oikeus hoitoon huoltajan ollessa töissä, sillä kaikilla perheillä ei ole tukiverkkoja.

"Jäänyt kokemus, että järjestelmässä on kehitettävää"

"Tuen saaminen vaatisi lastensuojelun asiakkuutta ja olemmekin "väliin putoajia" tässä suhteessa"

"Ja ottaa huomioon perheen tilanne, ettei jaksamisen haasteiden keskellä kaikkea tarvitse hoitaa itse vaan tultaisiin vastaan"

"Olisi kiva, jos prosessit olisivat joustavampia."

"Palvelua saatavilla vain arkisin päiväsaikaan"

"Mutta koen että tuen jatkuvuus olisi voitu turvata paremmin"

"Mutta pelkään että tuki loppuu pian"

"Vedotaan kustannuksiin mutta sitten kun saa tietoa, niin avautuukin, että joku muu saakin tuota ja tuota lapselle ja osaa itse vaatia samaa"

"Mutta sitä (tukea) on ollut saatavilla vain vähän"

"Haluisin kasvattaa lapsen kuka pärjää itse ja tuo iloa yhteiskunnalle, mutta ilman riittävä tukea ja töitä saan kasvattaa vaan seuraavan tuen kysyjän"

"Apua pitäisi ihmisen saada silloin kun sitä pyytää"

"ADHD lasten kanssa kaipaisin enemmän tukea nyt kun he ovat koulussa"

"Kaipaisin enemmän yksinhuoltajille tukea"

"Esimerkiksi juuri tuo, että jos ei vaan pääse omistusasunnosta eroon, niin mitään tukeakaan ei saa"

"Ja lapsen kasvaessa myös hänen harrastuksensa vaatii enemmän rahaa"

"Kun pyysin viime vuonna tukea lapsen hoitoon ollessani uupunut, niin en sitä saanut koska lapsi on kokopäiväisesti päiväkodissa"

"Esim. Ykkösluokkalaista ei saa enää vuoropäivähoitoon, mutta ei häntä yksinkään voi jättää illaksi"

Kielteiset kokemukset julkisen sektorin tuesta liittyivät tyytymättömyyteen yhteiskunnan antamaan varhaiseen tukeen, jota kuvailtiin tarkemmin tyytymättömyytenä lapsiperheiden kotipalveluun, taloudelliseen tukeen, lastensuojeluun, terveydenhuoltoon ja kouluun. Lisäksi perheen kokonaistilannetta tulisi katsoa, jotta tuki palvelisi perheen avun tarvetta ja tuki kuvailtiin myös lyhytaikaiseksi.

"Ei yhteiskunnalta saa samanlaista tukea näin matalan kynnyksen apua tarvitsevat"

"Tyytymättömyyteni kohdistuu eniten lapsiperheiden kotipalveluun"

"Asumistuki lakkautettiin"

"Lastensuojeluun olen tyytymätön"

"Erityisesti terveydenhuollon tuki ala-arvoista"

"Koulun tuki ala-arvoista"

"Ei osata katsoa sitä kokonaiskuvaa mitkä kaikki asiat vaikuttavat perheen tilanteessa"

"Kunnan palvelut enemmän kuormittavat eikä vastanneet avun tarvetta"

"Käytännössä nukuin vain 15 minuutin pätkiä pitkän aikaa, tai lapsi sylissä. Oli tosi rankkaa"

"Tuki on ollut lyhytaikaista"

Kielteiset kokemukset tiedon välittämisestä ammattilaisilta liittyivät siihen, etteivät ammattilaiset välittäneet tietoa tuen saamisen muodoista, huoltajalla ei ollut tietoa mitä kautta voisi hakea tukea lapselle ja itselle. Lisäksi kuvailtiin väsymystä tiedon etsimiseen ja yksin jäämistä ilman tukea sekä yksin jäämistä tuen etsimiseen.

"Ei kerrota (avusta)"

"Mistään ei saa tietoa eri vaihtoehtoista"

"En vaan oikein osaa ja tiedä mitä voisin hakea (Adhd:ta sairastaville lapsille)"

"Enkä oikein tiedä mitä olisin voinut hakea"

"Jaksaminen oli aika ääriajoilla, varsinkin kun itsellä ei ollut mitään tietoa omistakaan diagnooseista"

"Esimerkiksi vauvavuotena ja pikku taaperona oli aika yksinäistä, silloin oli vain pärjättävä yksin 24/7 lapsen kanssa, en tiennyt mistään tukimuodoista eikä missään kerrottu mistään, esimerkiksi neuvolassa voisi kertoa"

"Itse täytyy osata selvittää ja pyytää"

"Olen saanut tukea, mutta ilmeisesti sitä olisi mahdollista saada varmaan enemmänkin, vaikea sanoa"

Kielteisiä kokemuksia kuulluksi tulemattomuudesta kuvailtiin perheen voimavarojen ja haasteiden vähättelynä, huoltajien syyttelynä ja ne liittyivät myös siihen, etteivät ammattilaiset ottaneet huolta tosissaan ja näkyivät luopumisena tuen hakemisesta.

"Ei otettu tosissaan voimavaroja (perheen)"

"Ei otettu tosissaan perheen haasteita"

"Koin, ettei yhtään kuunneltu mitä tarvitsemme vaan enemmänkin syyteltiin"

"Vanhempien huolta ei ole kuultu"

"No juuri ne kommentit liittyen siihen, että mihin tarvitsemme tukiperhettä tai lapsille jotakin hoitopaikkaa, kun minä olen olemassa"

"Tuli tunne, että olen itsekäs huutaessani epätoivoisesti pienten lapsettomien hetkien perään"

"Jos asiaa hoitaa itse, eikä kukaan ota tosissaan niin jossain vaiheessa vaan nostaa kädet pystyyn ja luovuttaa"

3.4.3 Alueelliset erot tyytyväisyydessä palvelujärjestelmästä saatuun tukeen

Forms-kyselyyn vastanneista (n=166) kotikuntansa kertoi 136 vastaajaa ja alueelliset erot tyytyväisyydessä palvelujärjestelmästä saatuun tukeen kuvailtiin 4-portaisella Likert-asteikolla, jonka vaihtoehdot olivat erittäin tyytyväinen, tyytyväinen, tyytymätön ja erittäin tyytymätön. Tyytyväisyys tukeen kohdistui koko yhteiskunnan palvelujärjestelmään. Alueellisesti vastaukset jakaantuvat seuraavanlaisesti Pohjois-, Keski-, Itä-, Länsi- ja Etelä-Suomessa, jotka ovat Pelastakaa Lasten aluetoimistojen alueita:

Erittäin tyytyväinen:

- Pohjois-Suomi (29 %, n=2)
- Keski-Suomi (29 %, n=2)
- Itä-Suomi (29 %, n=11)
- Länsi-Suomi (18 %, n=6)
- Etelä-Suomi (18 %, n=9)

Tyytymätön:

- Pohjois-Suomi (43 %, n=3)
- Keski-Suomi (29 %, n=2)
- Itä-Suomi (8 %, n= 3)
- Länsi-Suomi (33 %, n=11)
- Etelä-Suomi (24 %, n=12)

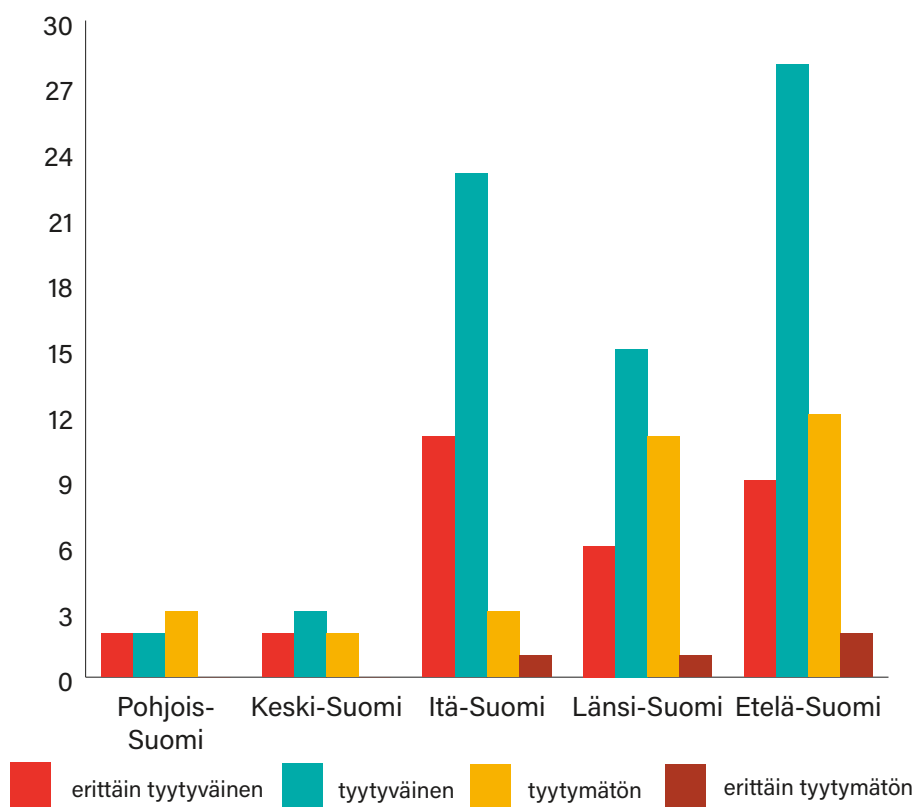
Tyytyväinen:

- Pohjois-Suomi (29 %, n=2)
- Keski-Suomi (43 %, n=3)
- Itä-Suomi (61 %, n=23)
- Länsi-Suomi (45 %, n=15)
- Etelä-Suomi (55 %, n=28)

Erittäin tyytymätön:

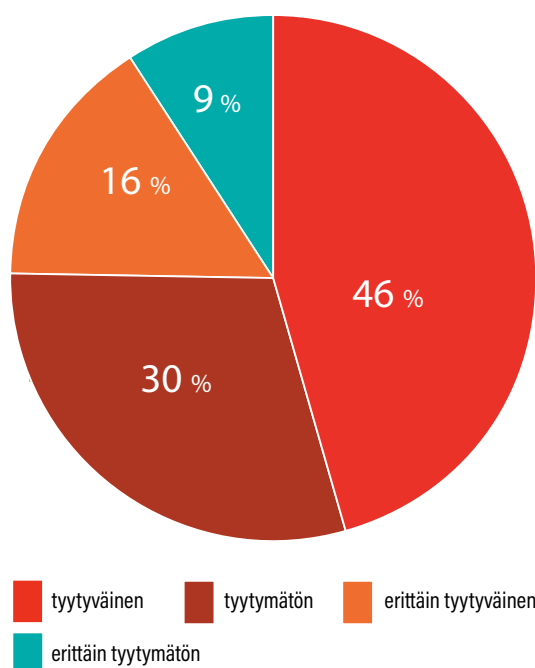
- Pohjois-Suomi (0 %, n=0)
- Keski-Suomi (0 %, n=0)
- Itä-Suomi (3 %, n=1)
- Länsi-Suomi (3 %, n=1)
- Etelä-Suomi (4 %, n=2)

(Kuvio 11)

Kuvio 11. Tyytyväisyys palvelujärjestelmästä saatuun tukeen eri alueilla

3.5 Kokemukset tuen saamisen nopeudesta

Kyselyn vastaajista 76 (46 %) oli tyytyväisiä ja 49 (30 %) oli tyytymättömiä tuen saamisen nopeuteen. Erittäin tyytyväisiä oli 26 (16 %) ja erittäin tyytymättömiä 15 (9 %) (Kuvio 12).

Kokemukset tuen saamisen nopeudesta jakaantuivat tyytyväisyyteen ja tyytymättömyyteen.

Kuvio 12. Kyselyyn vastanneiden tyytyväisyys tuen saamisen nopeuteen

Tyytyväisyys tuen saamisen nopeuteen kuvautui odotettua nopeampana, oikea-aikaisena ja oikeanlaisena tukena. Tyytyväisyys julkisen sektorin palveluihin, kummikodin saamisen nopeus ja sujuva tukihenkilöprosessi sekä kuulluksi tuleminen lisäsivät tyytyväisyyttä tuen saamisen nopeuteen.

Odotettua nopeampi tuki ilmeni nopeana kotipalvelun ja lääkäriajan saamisena sekä sporttikummin ja kummikodin löytymisenä.

"Kotipalvelu aloitti melko nopeasti"

"Mutta joskus joku voi yllättää ja esimerkiksi lääkäriajan saimme kerran viikossa"

"Tiedän että tukihenkilöitä on vähän ja jonot pitkiä, joten olen tyytyväinen, että meni vain puolivuotta lapsen sporttikummin löytymiseen"

"Tuli lopulta ihan nopeasti, sillä olin varautunut, että ei saada ehkä ollenkaan perhettä (Kummikotia)"

Oikea-aikainen tuki liittyi työntekijöiden nopeaan yhteydenottoon perheeseen, perheen saamaan tukeen akuutisti, oikea-aikaisesti ja nopeasti. Jonotusajat ovat olleet lyhyet huoltajalle ja lapselle. Lisäksi mainittiin avun piirin pääsemisestä johtuva tyytyväisyys tuen järjestymiseen lapselle ja hyvän tuen saaminen Pelastakaa Lapsilta.

"Meitä kontaktoitiin nopeasti"

"Tukea on saanut akuutisti"

"Osittain tuen saamiseen olen tyytyväinen mikä on tullut oikeaan aikaan"

"Ja kun muuta avun tarvetta ei ollut hyvin nopeasti olemme avun saanut ♥"

"En muista kauaa olleeni jonossa esimerkiksi neuvolapsykologille"

"Olen tyytyväinen avun saantiin lapsen kanssa/kohdalla"

"Jos avun piiriin pääsee, niin se on järjestynyt riittävän nopeasti"

"Olen saanut hyvin tukea Pelastakaa Lapset ry:ltä"

Oikeanlainen tuki herätti kiitollisuutta oikeanlaisen kummikodin löytymisestä odotuksesta huolimatta, ja siihen kuului myös ajan antaminen oikean tuen hakemiselle ja perheelle tarjottu tarpeellinen apu.

"Odotus oli pitkä, mutta se palkittiin, kun saimme hyvän (kummikoti)perheen"

"Ehdittiin kunnolla hakea sopiva tuen muoto ja tekijät"

"Kaivattu apu on tarpeellista"

Tyytyväisyys julkisen sektorin palveluihin kuvautui avun saamisena synnytyksen jälkeen sekä tyytyväisyytenä lastensuojeluun, varhaiskasvatukseen, kotipalveluun, kouluun, perheneuvolaan ja palveluiden nopeuteen.

"Synnytyksen jälkeen sain hoitoapua nopeasti masennukseen"

"Synnytyksen jälkeen sain hoitoapua nopeasti section"

"Sain ensimmäisellä kerralla lastensuojelusta heti apua lapsen hoitoon"

"Päiväkotiin olemme olleet tyytyväisiä"

"Kotipalvelun hoitajat olivat ihania"

"Koulussa tukea saa hyvin"

"Esimerkiksi perheneuvolaan pääsi suhteellisen nopeasti"

"Palveluja ei ole tarvinnut odottaa kauan"

Kummikodin saamisen nopeus ja sujuva tukihenkilöprosessi oli sujunut perheiden kokemusten mukaan nopeasti, selkeästi ja helposti.

"Sain nopeasti Pelastakaa Lasten työntekijän kautta kummikodin"

"Saimme suhteellisen nopeasti kummikodin, kun jotkut jonottavat perhettä vuosia"

"Myös teidän tukihenkilönne kanssa asiointi on aina nopeaa"

"Myös teidän tukihenkilönne kanssa asiat selkiytyvät"

"Tukihenkilö lapselle löytyi suhteellisen nopeaa"

"Tukihenkilö lapselle prosessina oli helppo"

Kuulluksi tuleminen liittyi kokemukseen avun saamisesta, työntekijän nopeasta yhteydenotosta huoltajaan ja huoltajan kuuntelemisesta sekä Pelastakaa Lasten työntekijän nopeasta avun järjestämisestä perheelle.

"Vähintäänkin puhelimen päähän (on saatu apua)"

"On vastattu pian, kun on ottanut yhteyttä"

"Yhteydenottoon on reagoitu melko nopeasti"

"Ja niin että minua on kuultu"

"Sain nopeasti Pelastakaa Lasten työntekijän kautta apua"

Kokemukset tuen saamisen nopeuteen liittyvästä tyytymättömyydestä kuvautuivat arviointiprosessien ja julkisen sektorin tuen hitautena sekä prosessien byrokraattisuutena. Myös aiempi tuen tarve sekä kummikodin ja tukihenkilön saamisen hitaus tulivat esille tuen saamisen nopeuteen liittyvänä tyytymättömyytenä.

Arviointiprosessien hitautta kuvailtiin perheeltä ja työntekijöiltä voimavaroja vievänä prosessina, hitaina ja monimutkaisina järjestelminä, tiukkoina tuen saamisen kriteereinä ja tuen saamisen pitkittymisenä.

"Arviointiprosessit uuvuttavat"

"Selvityksiin kuluu voimavaroja sekä perheeltä että työntekijöiltä"

"Hidasta tai ei onnistu ollenkaan, kun järjestelmä toimii omalla painollaan"

"Sekä paperimme unohtuivat jonkun viraston pöydälle"

"Yhteydenoton kesto"

"Usein perheet tarvitsisivat apua nopeasti ja matalalla kynnyksellä. Nyt tarvitaan usein hakemuslomakkeita, takaisinsoittoja jne."

"Kriteerit jatkopalveluihin ovat tiukat"

"Tuen saamisessa kestää todella kauan"

Julkisen sektorin tuen hitauteen liittyi terveyspalveluiden, lastensuojelun, koulun ja perheneuvolan tuen saamisen hitaus sekä palveluiden ruuhkautuminen.

"Neuropsykiatriisiin testeihin on kuitenkin pitkä tie"

"Vuoden päästä aloituksesta päästiin ensimmäisiin psykologin arvioon ja kaksi vuotta aloituksesta alkoi puheterapia"

"Lapsesta tehtiin lastensuojeluilmoitus lapsen romahtaessa koulussa. Odotimme KUUKAUDEN yhteydenottoa"

"Lastensuojeluilmoituksen jälkeen kului 7 viikkoa ensimmäiseen tapaamiseen. Tämä on liikaa!"

"Lapsen piti uupua yleisopetuksen luokassa itsetuhoisuuteen asti, ennenkö koulusta myönnettiin, että lapsi voisi hyötyä pienryhmästä."

"Koulun tuen saaminen liian hidasta"

"Liian hidasta koulun asioissa, sairaslomien ym. takia yhteydenpito ollut koulusta hidasta"

"Ja tutkimuksia saa odottaa (koulusta), jos niitä edes saa"

"Perheneuvolan tukea odotimme puoli vuotta"

"Pitkä jono Perheneuvolaan"

"Palvelut ovat mielestäni ruuhkautuneet, eivätkä ehkä toimi niin kuin pitäisi"

"Koska lapseni diagnoosiin kului 1,5 vuotta"

Julkisen sektorin prosessien byrokraattisuus näkyi saannin hitautena koulusta lapselle, tukijärjestelmän monimutkaisuutena yhteiskunnassa, työntekijöiden vaihtuvuutena ja tiedonkulun haasteina. Lisäksi tuotiin esille tuen ulkopuolelle jäävien lasten tilanne.

"Koulun tuen saaminen liian byrokraattista"

"Järjestelmähän on monimutkainen"

"Mutta usein on ongelma byrokratia ja se että yhteiskunta ei ymmärrä paljon kaikki asiat maksaa"

"Liian monta eri ihmistä ja kaikkien kesken informaatio ei välttämättä kulje"

"Osa lapsista tipahtaa välistä"

Tarve tuen saamiseen aiemmin ilmeni huoltajan toivottomuutena ja itsetuhoisina, oman ja lapsen elämän päättämiseen liittyvinä ajatuksina. Lisäksi kuvailtiin kovaa kuormitusta ennen tuen saamista ja kokemusta siitä, että tilanteen täytyy mennä pahaksi ennen kuin tukea on saatavilla ja apua on vaikeaa saada akuuttiin hätään lapselle vanhemman sairastuessa.

"Minä ja lapseni melkein kuolimme, kun mistään ei saanut apua"

"Voin niin huonosti loppuraskaudessa henkisesti, että joka päivä vaan taistelin, että en tapa itseäni lapsi vatsassa, ihan vaan koska en kestänyt enempää ahdistusta ja pahaa oloa."

"Toisen lapsen haasteiden vuoksi kuormitus oli kovaa ennen kuin tukea hänen asioihinsa sai (apua)"

"Tukea on välillä vaikeaa saada tai ei ole tarpeeksi paha tilanne vielä"

"Meillä ei mene niin huonosti, että olisimme oikeutettuja mihinkään tukiin"

"Akuuttiin hätään (jos vanhempi on esimerkiksi sairaana) ei saa mistään apua"

"Tukea olisimme tarvinneet aikaisemmin"

Kummikodin ja tukihenkilön saamisen hitaus liittyi odotusaikaan, koska osa perheistä joutui odotamaan sopivaa kummikotia ja tukihenkilöä pidempään, mutta tärkeintä oli lopulta oikeanlaisen kummikodin ja tukihenkilön löytyminen lapselle ja perheelle. Osa kuitenkin vielä odotti tukea lapselle.

"Vaikka jonotimme kaksi vuotta, niin kummikoti kuitenkin löytyi. Se oli tärkeintä"

"Tukihenkilöä odotimme noin 2 vuotta"

"Olemme vuoden odottaneet kummikotia, mutta harmillisesti sitä emme ole vielä saaneet"

3.5.1 Alueelliset erot tyytyväisyydessä palvelujärjestelmästä saadun tuen nopeuteen

Forms-kyselyyn vastanneista (n=166) kotikuntansa kertoi 136 vastaajaa ja alueellisia eroja tyytyväisyydessä palvelujärjestelmästä saadun tuen nopeuteen kuvailtiin 4-portaisella Likert-asteikolla, jossa vaihtoehdot olivat erittäin tyytyväinen, tyytyväinen, tyytymätön ja erittäin tyytymätön. Tyytyväisyys tuen saamisen nopeuteen kohdistui koko yhteiskunnan palvelujärjestelmään. Alueellisesti vastaukset jakaantuivat seuraavanlaisesti Pohjois-, Keski-, Itä-, Länsi- ja Etelä-Suomessa, jotka ovat Pelastakaa Lasten aluetoimistojen alueita:

Erittäin tyytyväinen:

Pohjois-Suomi (29 %, n=2)
Keski-Suomi (14 %, n=1)
Itä-Suomi (24 %, n=9)
Länsi-Suomi (18 %, n=6)
Etelä-Suomi (10 %, n=5)

Tyytymätön:

Pohjois-Suomi (29 %, n=2)
Keski-Suomi (71 %, n=5)
Itä-Suomi (24 %, n=9)
Länsi-Suomi (33 %, n=11)
Etelä-Suomi (25 %, n=13)

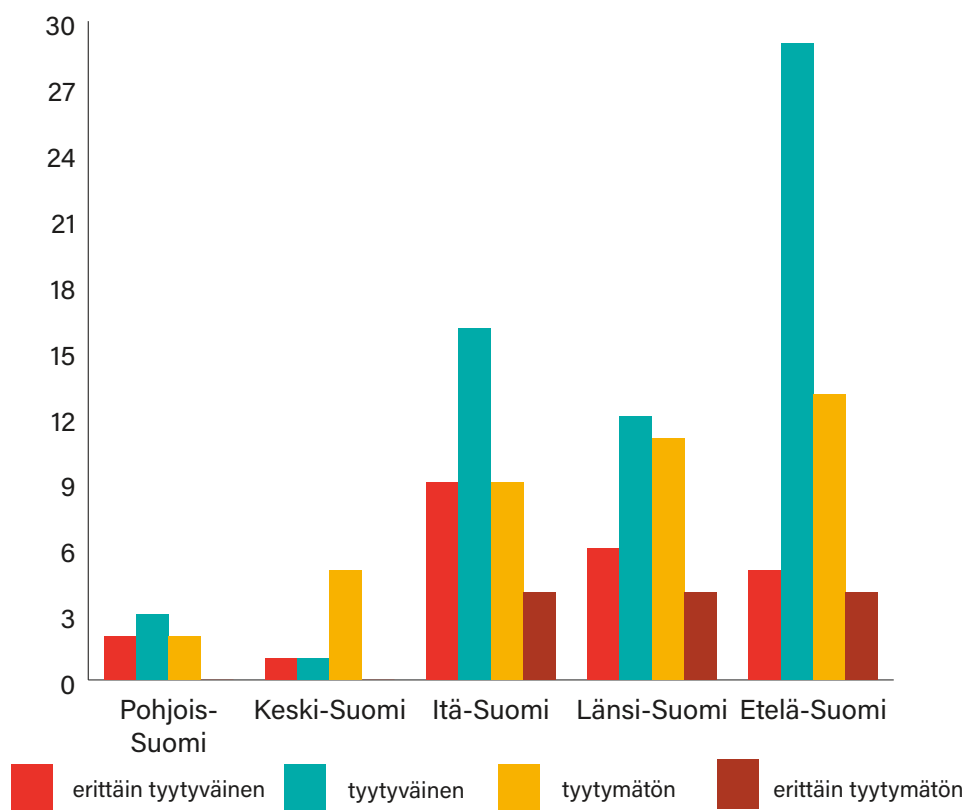
Tyytyväinen:

Pohjois-Suomi (43 %, n=3)
Keski-Suomi (14 %, n=1)
Itä-Suomi (42 %, n=16)
Länsi-Suomi (36 %, n=12)
Etelä-Suomi (57 %, n=29)

Erittäin tyytymätön:

Pohjois-Suomi (0 %, n=0)
Keski-Suomi (0 %, n=0)
Itä-Suomi (11 %, n=4)
Länsi-Suomi (12 %, n=4)
Etelä-Suomi (8 %, n=4)

(Kuvio 13)

Kuvio 13. Tyytyväisyys palvelujärjestelmästä saadun tuen nopeuteen eri alueilla

3.6 Perheiden tilanne ilman saatua tukea

Huoltajien näkemysten perusteella **huoltajan ja lapsen elämäntilanne olisi ollut huono ilman saatua tukea.**

Huoltajan huonoa elämäntilannetta ilman saatua tukea kuvailtiin elämäntilanteen raskautena ja huoltajan jaksamisen ongelmina, sekä huoltajan oman ajan ja tukiverkon puutteena. Lisäksi kuvailtiin, että huoltajalla olisi mielenterveydenhäiriöitä tai ne olisivat pahentuneet ja tämän parisuhde voisi huonosti tai olisi tullut ero. Ilman saatua tukea perheellä olisi taloudellisesti tiukka tilanne ja hengissä olominen olisi epävarmaa. Myös huoltajan opinnot ja työssä käyminen eivät olisi olleet mahdollisia ilman saatua tukea.

Elämäntilanteen raskaus ja huoltajan jaksamisen ongelmat näkyivät siinä, että ilman saatua tukea perhe voisi mahdollisesti huonommin, kodin ilmapiiri olisi huono ja tilanne olisi kriisiytynyt jollakin tavalla. Lisäksi huoltajien jaksaminen olisi huonoa ja heijastuisi lapseen. Ilman tukea arki olisi kuormittavaa ja raskasta, ja perheen pärjääminen arjessa olisi vaikeaa. Eräs huoltaja kuvaili myös, että ilman saatua tukea hän olisi itse joutunut sairaalaan ja perhe olisi lastensuojelun asiakkaana.

"Mahdollisesti perheemme voisi huonommin"

"Jatkuvat stressitekijät vaikuttavat myös ilmapiiriin"

"Tilanne olisi ehkä kriisiytynyt jollain tapaa"

"Luultavasti jaksaminen olisi itsellä huonommassa jamassa ilman mitään tukea näin ollen myös lasten tilanne olisi huonompi"

"Voimavarat olisivat pois kokonaan"

"Lapsen käytösoireet veivät kaiken voiman vanhemmilta, ja arki oli tosi kuormittavaa ja stressaavaa"

"Emme olisi pärjänneet ilman tukea"

"Kuormitus olisi pahempi, en usko, että pysyisin tolpillani"

"Joskus olen tätä miettinyt, ja sanonut jopa ääneen, että jos emme olisi saaneet tukea, olisin varmaan sairaalassa. En tiedä olisiko asia oikeasti niin, mutta tällä hetkellä tunne on vahvasti tämä."

"Olisimme ehkä nyt lastensuojelun asiakkaita"

Huoltajalla ei olisi omaa aikaa ja tukiverkkoa ollenkaan ilman saatua tukea sellaisten vastausten perusteella, jossa tukea kuvailtiin oman ajan saamisena parisuhteelle ja itselleen, koska tukiverkkoja ei ollut ja huoltaja oli tilanteessa yksin. Saatua tuki mahdollisti huoltajien palautumisen ja omasta hyvinvoinnista huolehtimisen, koska yksinhuoltajana resurssit ovat niukat.

"Ilman häntä (Pelastakaa lasten tukihenkilöä) meillä ei esimerkiksi olisi ollut tuntiakaan lapsivapaata aikaa yli kahteen vuoteen"

"Yksinhuoltajalla omaa aikaa ei ole ollut ollenkaan"

"Olen yksinhuoltaja ja meillä ei ole paljon perhettä Suomessa"

"Sosiaaliset verkostot sen verran huonot"

"Tilanne on ollut huono, kun ei ole tukiverkostoa"

"Ja vähäinen tukiverkosto ja yksinäisyys vaikeutti tilannetta entisestään"

"Aikaa ei jäänyt palautumiseen ja omaan hyvinvointiin lainkaan"

"Ja pystyin luottamaan heille (lapsiperheiden kotipalvelussa) keskosvauvan, jotta pystyn itse nukkua"

"Yhden vanhemman perheessä on paljon työtä suhteessa resursseihin"

Huoltajalla olisi mielenterveydenhäiriöitä tai ne olisivat pahentuneet ilman tuen saamista, sillä huoltajat kuvailivat masennusta tai sen pahenemista, jolloin se olisi vaikuttanut myös lapsiin. Ilman tukea huoltaja olisi voinut joutua muuttamaan läheisten luokse asumaan, koska olisi voinut psyykkisesti huonosti.

"Voisin olla jo masentunut"

"Masennus olisi luultavasti pahentunut ja vaikuttanut lasten vuorovaikutukseen"

"Luultavasti masennus olisi itsellä huonommassa jamassa ilman mitään tukea näin ollen myös lasten tilanne olisi huonompi"

"Olin varmasti ilman heitä (lapsiperheiden kotipalvelu) todella huonossa psyykkisessä kunnossa tai joutunut muuttamaan ystäväni tai äitini luokse"

Parisuhde voisi huonosti tai olisi tullut ero ilman tukea mainittiin vastauksissa, joissa tilannetta ilman tuen saamista kuvailtiin mahdollisina parisuhteen haasteina, perheen hajoamisena ja eroamisena parisuhteesta.

"Todennäköisesti parisuhteessa olisi myös haasteita"

"Puolison kanssa ei olisi yhtään kahdenkeskistä aikaa, mikä varmasti tässä arjen tilanteessa vaikuttaisi siten, että suhde olisi aika tiukoilla"

"En tiedä olisimmeko ehjänä perheenä"

"Olisimme varmaan eronneet jo"

"Olisimme eronneet"

"Ero on ollut lähellä"

"En tiedä olisimmeko mahdollisesti puolison kanssa eronneet"

Taloudellisesti tiukka tilanne ilman tukea tarkoitti, että perhe joutuisi laskemaan rahojen riittävyyttä kaupassa, taloudellinen tilanne olisi tiukempi ja ahdinko suurempi. Lisäksi tuen avulla perhe voi syödä monipuolisemmin, vaikka joutui silti tarkasti miettimään arjessa rahojensa riittävyyttä.

"Joutuu laskemaan kaupassa mihin on varaa"

"Ja taloudellisesti tiukempi"

"Ilman taloudellisia helpotuksia taloudellinen ahdinko olisi suurempi"

"Nyt voimme esim. syödä monipuolisesti"

"Mutta tarkasti pitää miettiä, että raha riittää"

Hengissä oleminen olisi ollut epävarmaa ilman saatua tukea vastausten perusteella; eräs huoltaja kuvaili, ettei tiedä, olisiko hengissä lapsen kanssa tai että lapsella saattaisi olla toinen vanhempi menehtynyt ilman saatua tukea. Huoltaja oli päässyt tuen avulla myös pois väkivaltaisesta parisuhteesta. Lisäksi vastauksissa kuvailtiin kokemuksia reunalla olemisesta lapsen ollessa vauva.

"En tiedä olisimmeko edes hengissä"

"Lapsilla saattaisi olla toinen vanhempi menehtynyt, ellei apua olisi saatu"

"Ja olisin edelleen parisuhteessa pahoinpitelevän ihmisen kanssa"

"En halua kuvitella, oltiin niin reunalla vauva vuotena"

Huoltajan opinnot ja työssä käyminen eivät olisi olleet mahdollisia ilman tuen saamista. Vastauksissa kuvailtiin, ettei opiskelu tai työelämässä alan vaihtaminen olisi ollut mahdollista ilman tukea. Lisäksi kuvailtiin, että työelämään palaaminen olisi viivästynyt, huoltaja olisi joutunut jäämään pitkälle sairauslomalle tai työelämässä jaksaminen olisi ollut vaikeaa ilman saatua tukea.

"Opiskelu ei olisi ollut mahdollista"

"Ja alanvaihto olisi jäänyt"

"En olisi ehkä voinut palata niin pian töihin äitiysloman jälkeen"

"Tai olisin töissä joutunut jäämään pitkälle sairauslomalle"

"En varmasti jaksaisi itse käydä kokopäivätyössä, kun tilanne veisi ilman tukea voimat"

"En varmaan olisi edes jaksanut työelämässä ilman lasten saamaa apua"

Lapsen elämäntilanne olisi ollut huono ilman saatua tukea, koska lapsi ei voisi tehdä itselle tärkeitä asioita ja lapsella ei olisi turvallista arkea. Lisäksi lapsen henkinen hyvinvointi olisi huono, lapsi olisi voinut syrjäytyä ja lapsi olisi huostaanotettuna tai sijoitettuna.

Lapsi ei voisi tehdä itselle tärkeitä asioita ilman tukea sellaisten vastausten perusteella, joissa kuvailtiin, ettei lapsi voisi harrastaa maksullisia harrastuksia, tehdä mieluisia asioita, nukkua omassa sängyssä tai pyöräillä ilman perheelle tarjottua tukea. Lisäksi lapsi ei olisi päässyt kokemaan maksullisia elämyksiä ja hänen sosiaalinen elämänsä olisi kärsinyt. Ilman tukea lapsi ei olisi niin rohkea eikä lapsen ympärillä olisi turvallisia, lapselle aikaa antavia arjen tukiverkostoja.

"Lapset eivät harrastaisi mitään maksullisia harrastuksia"

"Lapsi pääsisi harvemmin tekemään itselleen mieluisia asioita"

"Lapset saavat nukkua nyt omissa sängyissään hyvät yöunet joka yö"

"Ja esikoinen pääsee pyörällä kouluun"

"Lapseni ei pääsisi maksullisiin kohteisiin"

"Lapsi on tosi aktiivinen ja sosiaalinen ja kotona istuminen ei sopisi ollenkaan"

"Varmaan tyttö ei olisi lähellekään niin aktiivinen kokeilemaan uutta"

"Ei olisi tällaista tuttava perhettä, minne voitaisiin jättää tyttö leikkimään ja viettämään aikaa"

"Jakamatonta huomiota ja mukavia kokemuksia on haasteellista kullekin antaa, kun suuri osa menee arjen ylläpitämiseen"

"Joten tukihenkilöiden rento yhdessäolo on mahtava asia (yhden vanhemman perheessä oleviin resursseihin)"

Lapsella ei olisi turvallista arkea ilmeni siinä, että ilman tukea lapsella ei olisi toista turvallista aikuista elämässään, lasta kiusattaisiin yhä ja lapset oireilisivat, kun vanhempi ei pääsisi osallistumaan kaikkeen. Lapset olisivat kärsineet ja lapsen elämää olisi rajoittanut vanhemman sairaus.

"Pelastakaa lasten tukihenkilö on ollut korvaamaton"

"Ja (lapsi) jäisi ilman toista turvallista aikuista arjessa"

"Eikä kaverit kiusaa (lasta)"

"Olisi näkynyt lapsissa erilaisia oireina, kun äiti ei pääse joka paikkaan"

"Lapset olisivat kärsineet"

"Lapsi joutuisi katselemaan liiaksi sairasta äitiä"

Lapsen henkinen hyvinvointi olisi huono ilman tukea ilmeni vastauksissa, joiden perusteella lapsi oli jo todella rikki saadessaan apua, lapsella olisi ongelmia tunteiden käsittelyn kanssa ja psyykkisiä ongelmia. Ilman saatua tukea lapsi oireilisi, olisi huonoa itsetuntoa ja lapsi olisi joutunut sairaalaan, jolloin olisi tullut enemmän poissaoloja koulusta. Lisäksi kuvailtiin, että nuoren henkinen hyvinvointi olisi huonompi ja nuori kokisi ahdistusta ilman tukea.

"Kun saimme apua, niin lapsi oli todella rikki"

"Vanhin lapsi olisi edelleen ilman apua tunnepuolen asioissa"

"Samoin lasten psyykkiset ongelmat"

"Kummankin lapsen psyykkinen tilanne olisi luultavasti heikko ilman heidän ja meidän vanhempien saamaa tukea"

"Kuopus oireilisi varmasti myös jollakin tavalla, jos emme olisi saanut apua"

"Ja heikkoa itsetuntoa lapsilla"

"Lapsi olisi joutunut sairaala hoitojaksolle, enemmän poissaoloja koulusta"

"Sairaalajaksoja olisi varmasti ollut enemmän ilman saamaamme tukea"

"Nuoren henkinen hyvinvointi olisi luultavasti huonompi"

"Voi olla, että nuori kokisi enemmän ahdistusta ilman tukihenkilöä"

Lapsi olisi voinut syrjäytyä näkyi vastauksissa, joiden mukaan ilman tukea lapsi olisi kotonaan yksin pelaamassa, koulunkäynti olisi vaikeutunut ja lapsen käyttäytyminen olisi haastavaa.

"Lapsi olisi vain sisällä koneellaan"

"Terveysshuolet olisivat vaikuttaneet koulunkäyntiin ja sitä kautta kenties syrjäytymiseen"

"Lapsi olisi joutunut sairaala hoitojaksolle, enemmän poissaoloja koulusta"

"Ja kävisikö esikoinen koulussa, jos emme olisi saanut apua"

"Jos koulussa tukea ei olisi saatu kohdilleen, niin lapsi olisi tällä hetkellä varmaan kotikoulussa"

"Lapsen pärjääminen itsenäisesti koulussa ollut uhattuna"

"Mahdollisesti vaikeuksia oppimisessa, kun lapsi aloittaa koulun syksyllä"

"Ainakin lapsen käytöstä ajatellen (tilanne olisi hieman huonompi)"

"(lapsen) hänen käyttöksensä olisi haastavaa"

Lapsi olisi huostaanotettuna tai sijoitettuna ilman saatua tukea huoltajien kuvausten perusteella, joissa todettiin etteivät he olisi kyenneet huolehtimaan lapsesta ja hoitamaan lasta, ja että todennäköisesti huoltajat olisivat tehneet lastensuojeluilmoituksen ja pyytäneet lapsen pois viemistä. Huoltajat kuvailivat tunteen lapsen sijoituksesta muualle olevan vahva, vaikka varmuutta asiasta ei ole. Lisäksi osa huoltajista kuvaili, että he olisivat mahdollisesti avosijoituksessa lasten kanssa ilman saatua tukea.

"Ja lapsi huostaanotettu"

"Lapsi olisi todennäköisesti sijoitettuna jonnekin"

"Enkä kykenisi tällä hetkellä huolehtimaan lapsesta"

"Uskon etten olisi lopulta enää jaksanut hoitaa lastani"

"Mutta ilman kaikkea saatua apua olisin todennäköisesti tehnyt itsestäni lasun (lastensuojeluilmoituksen) ja pyytänyt lapseni pois viemistä"

"Joskus olen tätä miettinyt, ja sanonut jopa ääneen, että jos emme olisi saaneet tukea lapseni asuisi muualla"

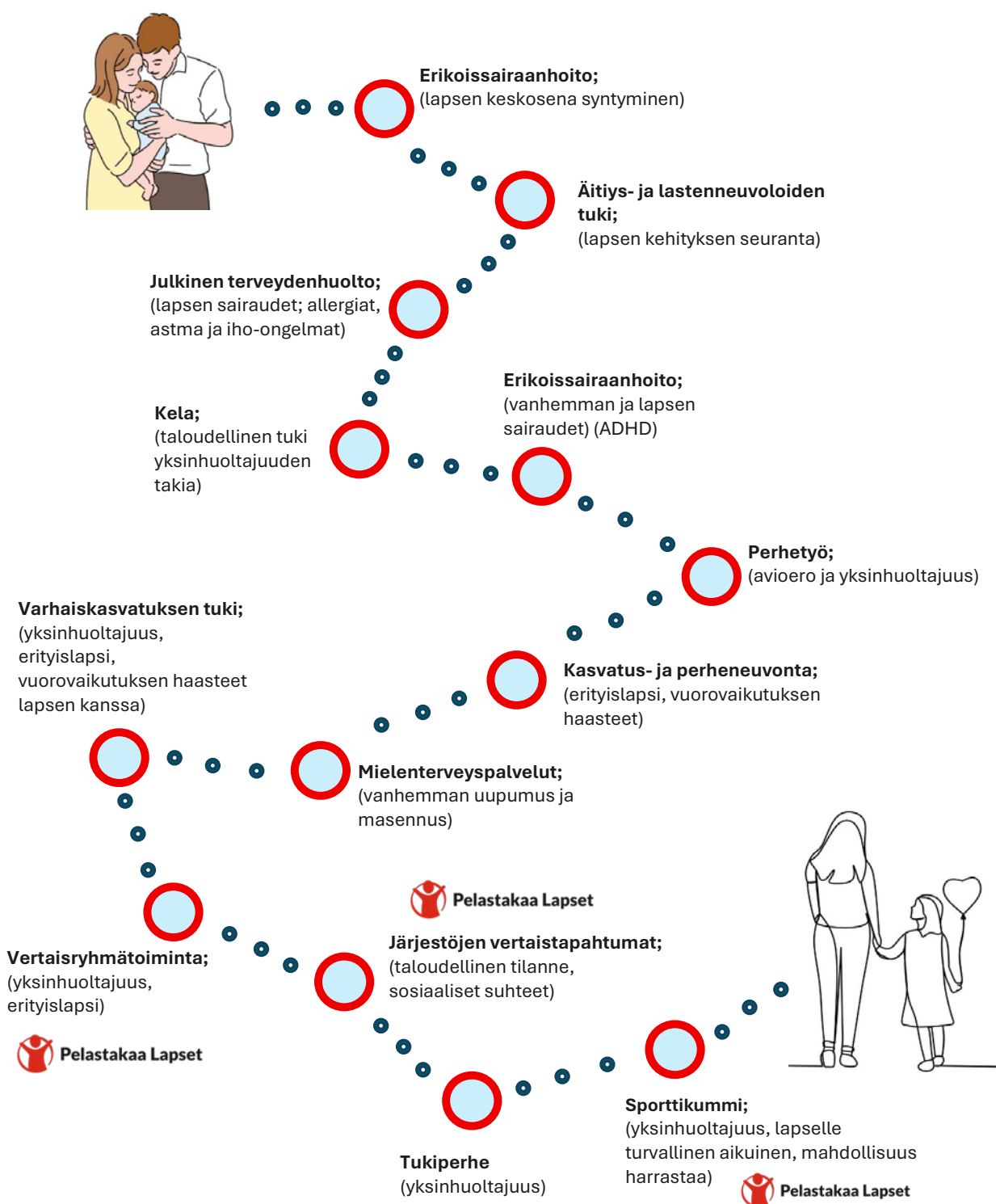
"En tiedä olisiko asia oikeasti niin, mutta tällä hetkellä tunne on vahvasti tämä"

"Olisin varmaan avosijoituksessa lasteni kanssa"

3.7 Erään perheen polku tuen saamisen eri vaiheissa

Perheiden varhaisen tuen saamiseen liittyy erilaisia vaihteita, jolloin perheet saavat yksilöllistä varhaista tukea koko palvelujärjestelmästä eri elämänvaiheissa. Tulosten mukaan yleisimmät syyt tuen hakemiseen olivat vanhemman jaksamisen haasteet, tukiverkoston puute, yksinhuoltajuus, kuormittava arjen tilanne, huoltajan mielenterveyden haasteet, taloudellinen ahdinko ja erityislapsiarki. Alla kuvataan erään perheen polku tuen saamisen eri vaiheista ja perheen tarina, jossa tulivat esille yleisimmät tuen hakemisen syyt (Kuva 2).

Kuva 2. Erään perheen tarina ja polku tuen saamisen eri vaiheissa

Huoltajan tarina perheen vaiheista lapsen syntymästä alkaen

”Koen, että olemme olleet onnekkaassa asemassa, sillä lapseni syntyi keskosena, jonka vuoksi olimme pitkään erikoissairaanhoidon piirissä. Sieltä saimme todella helposti apua ja tukea ja sitä ihan tarjottiin. Kaikki tuki loppui kuin seinään, kun erikoissairaanhoidon palvelut päättyivät. Minulla sekä lapsella on ADHD. ADHD piirteemme ovat kuitenkin hyvin erilaiset ja temperamenttimme ovat erilaiset, mikä kuormittaa ja rasittaa arkeamme. Lisäksi lapsella on runsaasti allergioita, iho-ongelmia, astmaa, jotka vaativat jatkuvaa hoitoa.

Olemme saaneet hyvinvointialueelta perheyöntekijän apua ja sain apua mielenterveyspalveluista jaksamisen tueksi sekä olemme osallistuneet lukuisiin järjestöjen järjestämiin vertaistapahtumiin ja iltoihin. Syitä tuen hakemiselle olivat oma jaksaminen vanhempana, kommunikaatiohaasteisiin perheessä, vertaisuutta erityislapsen vanhempana, vertaisuutta yksin lapsesta huolehtivalle ja eron hetkellä tukea perheellemme. Joskus meillä oli tukiperhe noin vuoden, mutta se loppui hyvinvointialueen taloustilanteen vuoksi ja nyt lapsella on sporttikummi.

Nyt, kun lapselle on tullut ikää, niin alkaa kuulua puheessa se, kuinka eroamme kahden vanhemman perheistä. En pysty sitoutumaan samaan määrään/hintaisiin harrastuksiin, sillä yksin vanhempana resurssit harrastusmaksuihin ei riitä, eikä aika riitä kускаamiseen montaa kertaa viikossa. Samoin synttärjuhlat. Lapsi toivoo maksullisia synttäreitä, mitä kaverit saavat pitää ja minä en pysty. Yritän aina kertoa lapselleni, että tilanne meillä on erilainen niin ajallisesti kuin taloudellisesti verrattuna niihin perheisiin, missä on kaksi vanhempaa.

Järjestöt ovatkin siis olleet suurimmassa roolissa meidän perheemme arkea. Olen aktiivinen some seuraaja ja olen helposti löytänyt järjestöjen tuen ja näihin on ollut todella helppo päästä mukaan, kun ymmärsin, että apua voi myös pyytää eikä vain odottaa valmista tarjousta.

Tein perheestämme lastensuojeluilmoituksen vuosia sitten. Tämä ei edennyt. Ensimmäinen tapaaminen oli vasta 7 viikon päästä ilmoituksen tekemisestä ja tapaaminen oli epämiellyttävä. Lastensuojeluilmoituksen jälkeen kului 7 viikkoa ensimmäiseen tapaamiseen. Tämä on liikaa! Koin vähättelyä ja lähdin itkien pois. Ei tullut oloa, että lastensuojelusta voisi saada jatkossakaan apua. Lastensuojeluun olen tyytymätön kuten myös hyvinvointialueen päätökseen tukiperheen pois otosta.

Onneksi meillä on vielä toistaiseksi järjestöt, joissa minua ja perhettäni kuunnellaan aidosti, ymmärretään väheksymättä. Järjestöjen mahdollisuuksiin ja tukeen olen enemmän kuin tyytyväinen ja koen olevani jopa velkaa. Saatu vertaistuki, konkreettiset vinkit arkeen, ymmärrystä ja kiinnostusta. Tuki on vaikuttanut kokonaisvaltaisesti koko perheen hyvinvointiin ja jaksamiseen. Isoin hyöty on ollut siinä, etten koe olevani niin huono äiti, kun joskus luulin. Järjestöiltä leikkaukset pois ja sinne enemmän rahaa. Säästö jostain muualta!

Joskus olen tätä miettinyt, ja sanonut jopa ääneen, että jos emme olisi saaneet tukea, olisin varmaan sairaalassa ja lapseni asuisi muualla. En tiedä olisiko asia oikeasti niin, mutta tällä hetkellä tunne on vahvasti tämä. Järjestötoimijoille iso iso kiitos. En voi tähän tarpeeksi isoa kiitosta kirjoittaa. En tiedä, missä olisin ilman järjestöiltä saamaamme tukea” (Kuva 2).

3.8 Tiedon saaminen eri tukimuodoista ja näkemykset tuen kehittämisestä

Huoltajat olivat saaneet tietoa eri tukimuodoista, ja tiedon etsiminen sekä tiedon saaminen oli ollut osittain sattumanvaraista. Tietoa tukimuodoista oli saatu eri järjestöjen, lapsen varhaiskasvatuksen, neuvolan ja perheneuvolan kautta. Tietoa oli saatu myös terveydenhuollon, lastensuojelun sekä Kelan ja työvoimapalveluiden kautta. Lisäksi tuen saamisen muodoista olivat välittäneet tietoa perhetyö, vertaistukiryhmät, lapsen koulu sekä seurakunta ja Etsivä nuorisotyö. Tietoa oli saatu internetin kautta, etsimällä itse, lähiverkoston kautta ja oman ammatin kautta (Taulukko 3).

Taulukko 3. Tiedon saaminen eri tukimuodoista

TIEDON VÄLITTÄJÄT TUESTA	ALKUPERÄINEN ILMAISU
Järjestöjen kautta	"Infokirjeillä Pelastakaa Lapsilta" "Ensi- ja turvakotien liitosta, turvakodista"
Varhaiskasvatuksen kautta	"Päiväkodin tiedotuksesta"
Neuvolan kautta	"Neuvolan kautta tuli SIB yhdistys"
Perheneuvolan kautta	"Perheneuvolantyöntekijältä"
Terveydenhuollon kautta	"Erityislapsen syntymän jälkeen kaikki tarjottiin meille, joten ei tarvinnut etsiä"
Lastensuojelun kautta	"Tukihenkilöstä sain tietoa lastensuojelusta, tapaamisen yhteydessä"
Kelan kautta	"Kela "
Työvoimapalveluiden kautta	"Työvoimapalvelukeskuksessa olen saanut tietoa eri tukimuodoista"
Perhetyön kautta	"Perhetyöntekijöiltä"
Vertaistukiryhmän kautta	"Vertaistukiryhmistä"
Lapsen koulun kautta	"Kouluterveydenhuolto"
Seurakunnan kautta	"Seurakunnan kautta sain tietoa Alisa toiminnasta"
Etsivä nuorisotyön kautta	"Etsivä ja nuorisotyön kautta sain aikanaan paljon apua"
Internetin kautta	"Netistä etsin itse Pelastakaa lapset"
Itse etsimällä tietoa	"Pitää olla superjaksava projektipääallikkö löytää apua"
Lähiverkoston kautta	"Puskaradion kautta"
Oman ammatin kautta	"Olen töissä sote alalla ja se on etuni kaikessa palvelu ja tuki viidakossa"

Huoltajat kuvailivat tuen kehittämistä eri tavoin, kuten mainostusta erilaisista tuen muodoista, parempaa tiedon välittämistä ammattilaisilta, vanhempien kuulluksi tulemista ja taitoa kohdata ammattimaisesti apua tarvitseva perhe. Lisäksi tuotiin esille ammatillisen osaamisen kehittäminen, ammattilaisten pysyvyys ja moniammatillisen yhteistyön tärkeys. Huoltajien näkemyksiin tuen kehittämisestä kuului myös oikeanlainen tuki lapselle ja perheelle, konkreettinen käytännön tuki, avun saaminen nopeasti ja matalalla kynnyksellä sekä avun saaminen yhdestä paikasta ja ammattilaiselta. Myös tuen kehittämiseen liittyi tuen saaminen eri vuorokauden aikoihin ja enemmän resursseja ammattilaisille. Byrokratian purkaminen, lapsille ja nuorille apua nopeammin ja oikeanlaista ehkäisemään syrjäytymistä ja yhteisöllisyyden lisääminen koettiin tärkeäksi tuen kehittämiseen liittyen. Lisäksi huoltajat toivat esille, että yksinhuoltajat ja ilman tukiverkostoa olevat tulisi huomioida paremmin palvelujärjestelmässä, julkisen palvelujärjestelmän tulisi vastata avun tarpeeseen ja Pelastakaa Lasten järjestön kehittämisen tuomalla lisää koulutuksia vapaaehtoisille ja uusien vapaaehtoisten saamista järjestön toimintaan nopeuttamaan tuen saamisen prosessia (Taulukko 4).

Taulukko 4. Näkemykset tuen kehittämisestä

NÄKEMYKSET TUEN KEHITTÄMISESTÄ	ALKUPERÄINEN ILMAISU
Mainostusta erilaisista tuen muodoista	"Mainostusta ylipäättään tuesta"
Parempi tiedon välittäminen ammattilaisilta	"Enemmän tietoa ja apua tuen hakemiseen"
Huoltajien kuulluksi tuleminen	"Kun perhe soittaa ja kertoo, että nyt emme jaksaa, tarvitaan ihminen, joka tulee kotiin, istuu alas ja sanoo, että olen tässä, mietitäänpä tätä yhdessä"
Kohdata ammattimaisesti apua tarvitseva perhe	"Syyllistäminen ja syyttely ei kuulu näihin kuvioihin, tai ei pitäisi kuulua"
Ammatillisen osaamisen kehittäminen	"Riittävästi nepsy osaamista"
Ammattilaisten pysyvyys	"Ei isoa tiimiä, jossa vaihtuu ihmiset alituisen"
Moniammatillisen yhteistyön tärkeys	"Eri tahot keskustelisivat keskenään"
Oikeanlainen tuki lapselle ja perheelle	"Lasten asioissa pitää aina nähdä perhe kokonaisuutena" "Lapsen auttaminen tapahtuu perhettä auttamalla, jotta vanhemmat jaksavat tehdä lapsen kanssa asioita ja toimia johdonmukaisesti"
Konkreettinen käytännön tuki	"Tämä (lapsiperheiden kotipalvelu) aivan varmasti maksaisi yhteiskunnalle itsensä takaisin paremmin voivina perheinä"
Avun saaminen nopeasti ja matalalla kynnyksellä	"Mielenterveyden tukea pitäisi saada matalalla kynnyksellä koululaisellekin" "Nopeampaa toimintaa, että lapsi saisi avun ilman viivytyksiä"
Avun saaminen yhdestä paikasta ja ammattilaiselta	"Missä apua hakevan ei tarvitsisi aina ottaa uuteen paikkaan yhteyttä ja selittää samoja asioita uudestaan uusille ihmisille"
Tuen saaminen vuorokauden eri aikoihin	"Sekä myös (tukea) esimerkiksi ilta-aikaan sekä viikonloppuisin"

Enemmän resursseja ammattilaisille	"Toivoisin, ettei kenenkään kohdalla tarvittava apu jäisi toteutumatta resurssisyistä"
Byrokratian purkaminen	"Turhan tiukat säädökset, niitä saisi löysätä"
Lapsille ja nuorille apua nopeammin ja oikeanlaista ehkäisemään syrjäytymistä	"Lasten pitäisi päästä nopeammin arvioihin ja terapiaihin, jos jäät ikätoveria nähden jälkeen toiminnoissasi, vaikuttaa paljon!"
Yhteisöllisyyden lisääminen	"Yhteisöllisyys"
Yksinhuoltajat ja ilman tukiverkostoa olevat tulisi huomioida paremmin palvelujärjestelmässä	"Yksinhuoltajille, joilla ei ole omaa tukiverkostoa tulisi olla jotain apua"
Julkisen palvelujärjestelmän tulisi vastata avun tarpeeseen	"Hyvinvointialue ei toimi"
Pelastakaa Lasten järjestön kehittäminen	"Lisää koulutuksia vapaaehtoisille" "Lyhempi jono, mutta sitä nyt on vaikea kehittää ilman vapaaehtoisien lisääntymistä"

4 TULOKSET LASTEN AINEISTOSTA

Lasten kokemukset jakaantuivat turvalliseen ja hyvään arkeen sekä turvattomaan ja huonoon arkeen.

4.1 Lasten kokemukset turvallisesta ja hyvästä arjesta

Lasten kokemukset **turvallisesta ja hyvästä arjesta** liittyivät tärkeisiin kokemuksiin kummi- ja lomakodista, koulusta ja omasta kodista. Lisäksi tärkeisiin kokemuksiin liittyi mahdollisuus harrastaa, luotettavat ihmiset elämässä ja iloitseminen siitä, millaisena lapsi pitää itseään.

Tärkeät kokemukset kummi- ja lomakodista näkyivät ystävän saamisena, yhteisenä tekemisenä ja lemmikkien hoitamisena kummi- ja lomakodissa.

"Sitten yhden kerran, kun me oltiin tuolla rannalla siellä, kun me oltiin sen mökillä niin siellä kun me oltiin rannalla niin yksi tyttökin oli siellä silloin niin mä leikin sen kanssa, niin me yritettiin, otettiin sellainen kisa kuka hyppää pitemmälle siitä rannan siitä"

(Lapsen kokemukset Lomakodista)

"Me ollaan käyty niitten mökillä ja öö leffoissa, tuolla Superparkissakin me on käyty, kaikkea... Plus sitten tykkään kissoista" (Lapsen kokemukset Kummikodista)

"Siellä on aika monta kissaa, niin mä yleensä leikin näiden kissojen kanssa ja sitten me pelataan vähän pelejä ja jotain sellaista" (Lapsen kokemukset Kummikodista)

Tärkeät kokemukset koulusta liittyivät siihen, että koulussa on ystäviä, turvalliset opettajat, turvallinen ilmapiiri ja koulussa voi harrastaa.

"Kaverit, opettajat"

"Ei kun jos joku kiusaa mun kavereita niin kyllähän mä voin mennä kertoa mun opettajalle"

"Ja että se oppii, että käyttäytyminen oikein on kivaa"

"Joo siellä on aika iso futis kenttä ja kaikkea"

Tärkeät kokemukset omasta kodista näkyivät siinä, että kotipihalla on ystäviä, kotona on turvallinen vanhempi tai turvalliset vanhemmat sekä turvallinen kodin ilmapiiri. Lisäksi tärkeisiin kokemuksiin kuului se, että kotona on ruokaa, kotona saa nukkua sekä voi leikkiä kotona ja pihalla. Tärkeäksi koettiin myös, että sisarus oli läheinen.

"No kun skuuttaus, kaverit ja no vanhemmat, kotiruoka, nukkuminen"

"Äitiin voi luottaa"

"Tarkoittaa sitä, että aina äidin kanssa me nauretaan, jos vitsailee mun kaa tai mä sanon väärin"

"Koti. Mummin ja ukin luona, isin luona"

"Pelaan mölkkyä tai heittelen sellaista lentokonetta"

"Mä tykkään esimerkiksi olla vaikka ulkona. Vaikka metsässä"

"Mun veli"

Mahdollisuuteen harrastaa liittyi harrastukseen tuen saaminen ja mahdollisuus harrastaa vapaa-ajalla.

"Niin jos on kesä aikaan, niin kesällä mä käyn niinku 5 kertaa viikossa, mutta sitten muuten mä käyn 6 kertaa viikossa jo paitsi, jos mä käyn mun aamujäällä niin nyt mulla on 8 aina viikossa" (Lapsella harrastukseen taloudellinen tuki)

"Yleensä niin mä pelaan niin kun meillä on koulussa semmoinen kenttä, semmoinen jalkapallokenttä niin siellä pelaan jalkapalloa mun kavereiden kanssa"

Luotettavat ihmiset elämässä ilmenivät siinä, että sporttikummi tekee asioita yhdessä, serkkujen kanssa ajan viettäminen ja isovanhemman mukana oleminen arjessa. Lisäksi luotettaviin ihmisiin kuvailtiin kuuluvan tukihenkilön oleminen elämässä mukana, luotettavat ystävät, yökyläily ystävän luona ja mökillä ajan viettäminen läheisten kanssa.

"Käytiin Linnanmäellä, käytiin leffassa. Leivottiin sen kotoa, leikittiin. Kaikenlaista" (Lapsella sporttikummi)

"Oltiin kävelyllä ja sitten käytiin uimassa" (Lapsella sporttikummi)

"Yleensä serkkuja, jos me ollaan tuolla mökillä. Jos meillä on serkkuja mukana"

"Ja mummu tekee parempaa ruokaa"

"Ja osa mun tekemistä on mummon luona. Ja mun mummolla on sateenkaari mun joka on tehty päikyssä"

"(Tukihenkilön) kaa mä sain siltä karkkia palkinnoksi, kun mä tein. Mä sain kaikki kertolaskut oikein, sain kasin, sain seiskan, niin teki mulle omia tehtäviä" (Lapsella tukihenkilö)

"Mä tykkään käydä leffassa, kun sitten on kiva niinku istua silleen, että syödä popparia ja karkkeja on kiva mennä istua pehmeille" (Lapsella tukihenkilö)

"Mennä kauppaan ostaa karkkia kaverin kaa"

"Kavereiden kanssa oleminen, serkkujen kanssa oleminen. Urheilu. Pelaaminen"

"Monta yökylää"

"Tässä lukee möki, puuttuu yks koo"

Iloitseminen siitä, millaisena lapsi pitää itseään liittyi siihen, että lapsi oli reilu kaveri, näki itsensä hyviä asioita, osasi huolehtia lemmikeistä, osasi tehdä erilaisia asioita ja rakasti perhettään.

"Reilu"

"Mä vaan yritän auttaa aina parhaani mukaan, jos joku tarvitsee jossain apua"

"No mä oon kiva kaveri"

"No mä oon luotettava"

"Hyvä kaveri"

"Mä oon sosiaalinen"

"Positiivinen"

"Ja oon mä mielestäni aika hauskakin. Joo"

"Lemmikkiliskot syö niinku salaattia ja matoja"

"Mä oon hyvä skuuttaamaan"

"Mä oon hyvä kalastamaan"

"Oon hyvä ilma akrobatiasa, aika korkealla, äiti ei uskaltaisi mennä niin korkealla"

"Saunan lämmitys"

"Sitten mä oon hyvä tanssimaankin"

"Mä oon hyvä fifassa. Se on jalkapalloveli"

"Mulla on semmoinen toive, että musta tulisi isona jalkapalloilija"

"Vähän liian tykätty (ötököistä), ne tulee minua moikkaamaan ja myös kalatkin"

"Vähän joo, äiti on tärkein"

"Joo, Pappa ja perhe tarkoittaa koko sukua ja perhettä"

4.2 Lasten kokemukset turvattomasta ja huonosta arjesta

Lasten kokemukset **turvattomasta ja huonosta arjesta** kuvailtiin turvattomina kokemuksina koulusta ja vapaa-ajan ikävinä kokemuksina.

Turvattomat kokemukset koulusta näkyivät koulussa tapahtuvana fyysisenä ja henkisenä väkivaltana lasta kohtaan, koulussa tapahtuvana väkivaltana muita lapsia kohtaan ja koulun aiheuttamana stressinä joillekin lapsista.

"Joo ja ärsytti ja löi ja koko ajan tönä mua"

"Koko ajan joku sanoo, että joku on sanonut jotakin musta ja joku sanoo tota ja joku sanoo tätä"

"Vasaralla on lyöty mun kaveria ja se huitoi mua vielä sillä vasaralla"

"Koska joittenkin mielestä koulussa niin on stressaavaa, jos on vaikka vaikeita niin kysymyksiä."

Vapaa-ajan ikävät kokemukset liittyivät yksin olemiseen sekä kipeänä olemiseen. Ikäviin kokemukseen liittyi sisaruksen aiheuttama väkivalta ja pelimaailmassa varastamiseen.

"Se omi mun ystävää koko ajan multa"

"No jos me ollaan vaikka suunniteltu jotain juttuja ja sitten joku tulee kipeäksi tai jotain sellaista. Laitan että joku on kipeä"

"No se että, mulla on polvet koko ajan auki kun mä skuuttaan"

"(Sisarus) Tönii, potkii, lyö..niin ärsyttää mielessä"

"Kolikkoja, joo mä olin laittanut siihen sellaisen jutun, että sitä ei voisi varastaa. Joo. Sitten se varastettiin"

5 POHDINTA

5.1 Tulosten tarkastelu

Varhaisen tuen selvityksessä kuvattiin lasten, nuorten ja perheiden tarinoita palvelujärjestelmästä. Selvityksen mukaan yleisimmät syyt tuen tarpeen hakemiseen olivat huoltajan vanhemman jaksamisen haasteet, tukiverkoston puute, yksinhuoltajuus, kuormittava arjen tilanne ja huoltajan mielen-terveyden haasteet sekä taloudellinen ahdinko. Varhainen tuki on tärkeää, sillä sen vaikutuksia voidaan arvioida inhimillisesti ja taloudellisesti. Pelastakaa Lasten antama varhainen tuki on kohdistettu lapselle, mutta se auttaa koko perhettä kokonaisvaltaisesti ja tukee esimerkiksi myös vanhemmuudessa jaksamista. Tutkimusten mukaan tiedetään, että vanhemmuuden tukeminen suojelee suoraan lasta (Boparai ym., 2018; van IJzendoorn ym., 2020). Selvityksen mukaan perheissä oli koettu erilaisia kriisejä, kuten puolison menetystä, lähisuhdeväkivaltaa ja vakavia sairastumisia. On tärkeää tukea huoltajan mielenterveyden haasteita lapsen hyvinvoinnin kannalta (Britto ym., 2017; Ellilä ym., 2025).

Bellis ym. (2019) ovat meta-analyysin kautta tutkineet lapsuuden haitallisia kokemuksia (Adverse Childhood Experiences, ACEs) ja niiden vaikutuksia aikuisuuteen. Tutkimuksen mukaan lapsuuden haitalliset kokemukset siirtyvät osalla aikuisuuteen ja aiheuttavat esimerkiksi terveysongelmia. Lapsuuden haitalliset kokemukset on yhdistetty aikuisuudessa päihteiden käyttämiseen, mielenterveyden häiriöihin ja fyysisiin sairauksiin. Lapsuuden haitallisia kokemuksia ovat esimerkiksi lähisuhdeväkivalta, mielenterveyden ongelmat perheessä ja vanhempien vaikeutunut erotilanne. Vähentämällä lapsuuden haitallisia kokemuksia voidaan säästää merkittävästi yhteiskunnassa.

Varhaisen tuen selvityksen mukaan perheissä oli lähisuhdeväkivaltaa, mielenterveyden ongelmia ja vanhempien vaikeutunutta erotilannetta. Siksi varhainen tuki lapselle on tärkeää ja suojata lasta haitallisilta kokemuksilta lapsuudessa. Varhainen tuki säästää inhimillisesti ja taloudellisesti mitattuna paljon. Pelastakaa Lasten kummikodit, tukihenkilöt, sporttikummit ja lomakodit ovat tukeneet lapsia perheiden erilaisissa haastavissa tilanteissa. Samalla Pelastakaa Lasten varhainen tuki on tukenut lasten huoltajia, koska he ovat voineet luottaa lapsensa turvallisten aikuisten hoidettavaksi ja saaneet itse tukea jaksamiseensa. Yksikin turvallinen aikuinen kannattelee lasta vaikeina hetkinä.

Hughesin ym. (2021) tutkimuksessa selvitettiin lapsuuden haitallisia kokemuksia (ACEs) 28 Euroopan maassa, joihin myös Suomi kuului. Lapsuuden haitalliset kokemukset olivat myös yhteydessä aikuisuudessa ilmeneviin terveyshaittoihin, ja kaikissa tutkituissa maissa varovaisenkin arvion mukaan niiden kustannukset vastasivat vähintään yhtä prosenttia kunkin maan bruttokansantuotteesta (BKT), mikä tarkoittaa Suomen kohdalla noin kolmen miljardin euron vuosittaisia kuluja. Suomen bruttokansantuote oli 276 miljardia euroa vuonna 2024 (SVT, 2025a). Hughes ym. (2021) korostavat, että investoimalla perheille suunnattuun varhaiseen tukeen voidaan vähentää palvelujärjestelmän myöhempää kuormitusta ja säästää yhteiskunnan varoja.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkijat kehittivät Suomeen oman ACE-kyselyn, jolla voidaan jatkossa seurata paremmin lapsuuden haitallisten kokemusten vaikutuksia aikuisuuteen Suomessa

(Hietamäki ym., 2023). Koska varhaiset lapsuuden haitalliset kokemukset ovat yhteydessä elinikäiseen terveyteen, oppimiseen ja käyttäytymiseen, on tärkeää tukea lasta ja huoltajia jo varhaisessa vaiheessa (Shonkoff, 2016).

Selvityksen tuloksissa nousi esille perheiden taloudellinen ahdinko ja sen laaja-alaiset vaikutukset perheiden arkeen. Suomessa moni perhe elää taloudellisessa ahdingossa, ja syrjäytymis- tai köyhyysriskissä olevien määrä oli noin 17 prosenttia vuonna 2023 (SVT, 2025b), joka tarkoittaa noin 950 000 Suomessa asuvaa. Selvitykseen osallistuneista perheistä yhteensä 86 prosenttia koki taloudellisia huolia ja ne näkyivät eri tavoin toimeentulossa ja elämänlaadussa, koska perheillä ei ollut varaa ostaa ruokaa, vaatteita, lääkkeitä ja muita välttämättömiä asioita. Taloudelliset huolet näkyivät esimerkiksi mielialassa, kodin ilmapiirissä sekä sosiaalisena syrjäytymisenä ja velkaantumisenä. Lisäksi perheen lapset eivät voineet tehdä samoja asioita kuin muut lapset ja vertasivat omaa tilanettaan ikätovereihinsa.

Lapsiperheköyhyys koskettaa Suomessa. Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat yhden vanhemman perheet, joita oli selvityksen vastaajissa 60 prosenttia. Vuonna 2023 noin 12 prosenttia eli 120 000 lasta asui pienituloisessa perheessä ja sosiaaliturvauudistuksen arvioidaan tiputtavan 27 000 lasta pienituloisuusrajan alapuolelle (Itla, 2025). Perheiden taloudellinen ahdinko lisää myös riskiä lasten kaltoinkohteluun (Ellilä ym., 2023).

Selvityksen tuloksissa lasten harrastaminen tuli erityisesti esille, sillä perheillä ei ollut varaa lapsen tai nuoren maksullisiin harrastuksiin. Hyvänä asiana voidaan kuitenkin todeta, että lapsen ja nuoren mahdollisuutta harrastaa ilmaiseksi on tukenut Suomen malli, joka kirjattiin nuorisolakiin vuonna 2023 (Nuorisolaki 955/2022) sekä säännökset nuorten harrastamisesta ja toimintaan liittyvästä valtionavustuksesta. Harrastamisen Suomen mallia hallinnoi opetus- ja kulttuuriministeriö, joka myöntää valtionavustuksia kunnille. Mallin tavoitteena on tukea valtakunnallisesti lasten ja nuorten hyvinvointia ja osallisuutta mahdollistamalla maksuton harrastaminen lapsille ja nuorille koulupäivän jälkeen. Pilottikauden jälkeen toiminta on laajentunut ja koskee lukuvuonna 2025–2026 yhteensä 263 kuntaa. Toiminta koskee kaikkia peruskoulun luokkia ja kunnat tiedottavat siitä verkkosivuillaan. Mallin avulla rahoitetaan noin 10 000 harrastusryhmää, ja toiminnassa on mukana 2 000 koulun harrastusryhmää ja noin 140 000 lasta tai nuorta. (OKM, 2025.) Harrastamisen Suomen malli on tärkeä, koska se lisää lasten tasa-arvoa ja osallisuutta sekä ehkäisee syrjäytymistä.

On myös tärkeää huomioida, että lapselle ja nuorelle harrastaminen voi olla mitä vain mieluisaa tekemistä, joka tuottaa iloa. Tulisi kuitenkin huomioida ne lapset ja nuoret, jotka haluavat harrastaa maksullisia harrastuksia, mutta eivät perheen taloudellisen tilanteen takia voi harrastaa näitä tasavertaisesti muiden lasten kanssa. Yhteiskunnan tulisi tukea taloudellisessa niukkuudessa eläviä perheitä, jolloin perheillä olisi varaa myös lasten harrastuksiin. Tämän selvityksen mukaan hallituksen leikkaukset ovat kohdistuneet lapsiperheisiin esimerkiksi yleisen asumistuen kautta ja aiheuttaneet perheille taloudellista ahdinkoa. Pelastakaa Lasten antama taloudellinen tuki lasten ja nuorten harrastamiseen on ollut tärkeää, koska ilman tukea maksullinen harrastaminen olisi jouduttu lopettamaan tai lapsella ei olisi harrastukseen mahdollisuutta. Samoin sporttikummit ovat tukeneet lapsen harrastamista.

Tutkimusten mukaan esimerkiksi liikunnallisen harrastamisen hyödyt lapselle ja nuorelle ovat laajat. Liikunta tukee esimerkiksi lapsen mielenterveyttä ja hyvinvointia (Crichton ym., 2024), sekä vaikut-

taa positiivisesti kognitiivisiin toimintoihin (Erickson ym., 2019). Osallisuus liikuntaan, leikkiin ja muihin aktiviteetteihin edistää lapsen ja nuoren selviytymiskykyä ja ehkäisee sosiaalista syrjäytymistä. Haavoittuvasta tai heikommasta taustasta tulevat lapset ja nuoret kohtaavat kuitenkin osallistumisen esteitä, joiden taustalla on esimerkiksi perheen sosioekonominen asema. (Ulset ym., 2025.)

Selvityksen mukaan huoltajat olivat tehneet itsestään lastensuojeluilmoituksen, mutta lastensuojelu ei reagoinut perheen palvelutarpeen arviointiin lastensuojelulain mukaisesti seitsemän arkipäivän kuluessa (Lastensuojelulaki 417/2007). Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan lastensuojelun palvelutarpeen arvioinnit ylittyivät maaliskuuhun 2025 mennessä noin 2300 lapsen kohdalla Suomessa. Huhtikuussa 2025 170:n lastensuojelun sosiaalityöntekijällä ylittyi lakisääteinen asiakasmäärä, kun sosiaalityöntekijällä voi olla enintään 30 asiakasta. Määrä ylittyi 17 hyvinvointialueella. Lastensuojeluilmoitukset lisääntyivät neljä prosenttia vuonna 2024 ja lastensuojeluilmoitus tehtiin 115 000:sta lapsesta. (THL, 2025.) Hyvinvointialueet ovat saaneet korjattua sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoituksia muun muassa palkkojen yhdenmukaistamisilla ja palkankorotuksilla. Edelleen tulee kuitenkin tehdä parannuksia esimerkiksi kohentamalla työolosuhteita (kuten tehtäväkuvia, rakenteita) sekä toteuttamalla lastensuojelun kokonaisuudistus.

Perheiden tyytyväisyys tukeen ja tuen saamisen nopeuteen palvelujärjestelmästä vaihteli alueittain, mutta tuloksissa korostui neuropsykiatrisesti oireilevien lasten ja nuorten hoidon viivästyminen. Lapset ja nuoret eivät voi odottaa hoitoa, sillä se vaarantaa lapsen kehityksen ja terveyden. Vanhemmat kokivat, että he joutuivat vaatimaan tukea lapselleen ja taistelemaan sen puolesta. Neuropsykiatrisesti oireilevien lasten tuen saamisen viivästyminen myös kuormitti vanhempia ja sisaruksia perheissä. Neuropsykiatrisella oireilulla viitataan kehityksellisiin neuropsykiatrisiin häiriöihin, joita ovat esimerkiksi ADHD, Touretten oireyhtymä, autismitilanne, oppimisvaikeudet ja kielellinen kehityshäiriö. Neurokehityksellisiin häiriöihin liittyvät diagnoosit ovat lisääntyneet lapsilla ja nuorilla. Varhaista tietoa on ollut Suomessa saatavilla vaihtelevasti ja sattumanvaraisesti. Järjestöjen antama varhainen tuki täydentää lakisääteisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Järjestöjen tarjoama matalan kynnyksen neuvonta, vertaistuki, käytännön apu ja tukimuoto on keskeisessä asemassa monelle neuropsykiatrisesti oireilevalle lapselle, nuorelle ja perheelle. Hoidon saamisen tulisi olla tasavertaista hyvinvointialueilla, joten kansallista kehitystyötä tarvitaan ja yhteisiä rakenteita on syytä kehittää. (THL, 2023.) Neuropsykiatrisesti oireilevien lasten haaste palveluiden saamiseen on tunnistettu hyvinvointialueilla (Barck ym., 2025). Tämän selvityksen mukaan lasten ja nuorten pääsyä tuen piiriin ja hoitoon tulee nopeuttaa.

Selvityksen tuloksissa tuli esille nuorten mielenterveyden haasteet ja että apua niihin joudutaan odottamaan liian pitkään. UNICEFin Report Card -tutkimus tarkastelee EU- ja OECD-maiden lasten ja nuorten hyvinvointia. Suomalaisten lasten ja nuorten hyvinvoinnissa tapahtui romahdus 17. sijalle, kun sijoitus vielä vuonna 2020 oli viides 43 maan joukossa. Tutkimuskohteina olivat mielenterveys, fyysinen terveys ja elämäntaidot. Tutkimuksen mukaan suomalaisten nuorten itsemurhat lisääntyivät ja lasten ja nuorten oppimistulokset heikkenivät. (UNICEF, 2025.) Lapset ja nuoret tarvitsevat matalan kynnyksen apua mielenterveyden haasteisiin, jotta heidän hyvinvointinsa ja hengissä pysymisensä voidaan turvata. Valtiontalouden tarkastusviraston mukaan nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut hyvinvointialueilla vaihtelevat ja ovat pirstaloituneet. Nuorten mielenterveyden häiriöiden suorat ja epäsuorat taloudelliset kustannukset ovat Suomessa vuosittain yli kymmenen miljardia euroa. Nuorten mielenterveys- ja päihdeongelmat lisäävät riskiä esimerkiksi syrjäytymiseen koulutuksesta ja työelämästä. Moni hyvinvointialue ei pystynyt raportoimaan hoitotakuun (Terveidenhuoltolaki 1326/2010) toteutumista alueellaan, ja yleensä hoidon tarpeen arvioinnin jälkeen syntyi sisäisiä jonoja, jotka vaikeuttivat tosiasiallista hoitoon pääsemistä. (VTV, 2024.)

Huoltajat kuvailivat, että he olisivat joutuneet antamaan lapsensa sijoitukseen, jos he eivät olisi saaneet apua ja tukea ajoissa. Lastensuojelun sijaishuollon kustannuksia on vaikea arvioida tarkkaan, koska jokaisen lapsen tarina ja sijaishuollon kesto on yksilöllinen. On kuitenkin selvää, että sijaishuolto maksaa yhteiskunnalle paljon verrattuna varhaiseen tukeen. Lastensuojelun sijaishuolto voi maksaa yhteiskunnalle jopa noin 700 000 euroa lasta kohden (Paju ym., 2025). Perheelle ajoissa annettu ja perheen tilannetta helpottava varhainen tuki maksaa yhteiskunnalle huomattavasti vähemmän. Sosiaalihuoltolain uudistuksella vuonna 2015 mahdollistettiin joidenkin lakisääteisten tukimuotojen (esim. tukiperheet) saaminen ilman lastensuojelun asiakkuutta. Vuonna 2024 julkaisussa tutkimuksessa (Pitkänen & Ranta, 2024) selvitettiin muun muassa sitä, onko lakiuudistuksella ja sen jälkeisellä palvelujen kehittämisellä pystytty parantamaan ja nopeuttamaan lasten, nuorten ja perheiden varhaisen tuen saatavuutta. Tutkimuksen yksi tulos oli, että uudistuksella on jossain määrin pystytty vaikuttamaan saatavuuteen, mutta kaikkein haasteellisimmassa tilanteessa olevat asiakkaat eivät ole hyötäneet muutoksesta riittävästi. Tarvetta palveluille on myös ollut enemmän kuin sitä on pystytty järjestämään. Jotta lastensuojelun asiakkuuksia pystyttäisiin ehkäisemään ja tukemaan perheitä riittävän varhaisesti, tulee edelleen panostaa muun muassa sosiaalihuollon palvelujen saavutettavuuteen.

Lapset kertoivat kokemastaan kouluväkivallasta, joka oli ollut henkistä ja fyysistä. Lapset myös kertoivat tilanteista, joissa kouluväkivalta oli kohdistunut toiseen lapseen. Tässä selvityksessä koulukiusaamisesta käytetään termiä kouluväkivalta. Lasten kohtaama fyysinen väkivalta oli kovaa, ja molemmat väkivallan muodot olivat jättäneet lapsiin jäljet. Viimeisimmän Nuorisoriikollisuuskyselyn mukaan lapsista ja nuorista 16 prosenttia oli koulukiusannut muita ja 13 prosenttia kiusannut verkon kautta. Koulukiusaaminen oli yli kaksinkertaistunut edellisestä vuodesta. Nuorista kahdeksan prosenttia oli kantanut julkisella paikalla (myös koulussa) mukanaan asetta tai aseeksi tarkoitettua esinettä. (Suonpää ym., 2024.) Koulun tulisi olla turvallinen paikka ja kouluväkivaltaan tulisi puuttua koulussa ja yhteiskunnassa vahvemmin eri keinoin tekijöitä ja uhreja auttamalla. Kouluihin on kehitetty erilaisia puuttumisen menetelmiä, joista yksi on KiVa-ohjelma, joka tutkimuksen mukaan on vähentänyt kouluväkivaltaa (Kärnä ym., 2013).

Lopuksi voidaan todeta, että Pelastakaa Lasten antama varhainen tuki on tärkeä osa palvelujärjestelmän antamaa varhaista tukea. On laskettu, että yhden lapsen syrjäytyminen voi maksaa yhteiskunnalle yli miljoona euroa (Lastensuojelun Keskusliitto, 2024). Järjestöt tarvitsevat rahoitusta toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi, jotta matalan kynnyksen palvelut ja varhainen tuki ovat mahdollisia lapsiperheille (Hastrup, ym., 2019). Pelastakaa Lasten antama tuki on ainutlaatuisia ja vaikuttavaa monella eri tasolla, ja myös jotakin sellaista, mitä julkinen sektori ei pysty tarjoamaan. On tärkeää, että varhaisen tuen tärkeys ymmärretään monesta eri näkökulmasta ja sen tuomat hyödyt lapselle, nuorelle, perheelle ja koko yhteiskunnalle tunnustetaan.

5.2 Selvityksen luotettavuus

Noble & Smithin (2015) mukaan luotettavuutta voidaan tarkastella kolmen eri ulottuvuuden kautta, joita ovat totuusarvo, johdonmukaisuus ja sovellettavuus.

Totuusarvo tarkoittaa selvitykseen osallistuvien halua jakaa kokemuksiaan ja kertoa tarkasti aiheesta. Selvityksen osallistujien kertomuksien myötä aineisto oli rikas laadulliseen analyysiin. Uskottavuuden näkökulmasta tärkeitä ovat vertaisarviointi ja refleksiivisyys, jota tehtiin varhaisen tuen

työntekijöiden kanssa selvityksen kyselylomakkeen kehittämisestä lähtien tulosten valmistumiseen saakka. Haastatteluissa oli tärkeää kokonaisvaltaisen lähestymistavan käyttö aiheeseen. Selvitykseen osallistuvia haastateltiin keskustelunomaisesti ja yksilöllisesti, jolloin perheen tilanteesta tuli syvällisempi ymmärrys. Nauhoitetut haastattelut myös lisäsivät totuusarvoa, sillä haastateltujen vastauksiin sisältyi tarkkaa kuvausta. Nauhoitetut haastattelut kuunneltiin vielä toistamiseen jälkikäteen, jotta aineistosta saatiin luotua parempi ymmärrys. Totuusarvoa lisää alkuperäisten ilmausten käyttö selvityksessä, jolloin niiden kautta voidaan arvioida selvityksen tuloksia. Johdonmukaisuus tarkoittaa läpinäkyvää ja dokumentoitua prosessia, joka on kuvattu vaihe vaiheelta aineiston keruusta tulosten kertomiseen asti. Tässä selvityksessä on kuvattu tarkasti ja ymmärrettävästi aineiston keruu, osallistujat, analyysi ja tulokset sekä käytetty esimerkkejä analyysistä. Sovellettavuus tarkoittaa tulosten soveltamista eri tavoin ja selvitysten tulosten tarkka avaaminen tukee niiden hyödyntämistä eri yhteyksissä. (Noble & Smith, 2015.) Selvityksen luotettavuutta lisäävät myös oikeanlaiset tiedon keräämisen menetelmät (Elo ym., 2014). Selvityksessä tuotettua tietoa voidaan käyttää palvelujärjestelmän heikkouksien korjaamiseen, perheiden oikea-aikaisen ja yksilöllisen tuen parantamiseen sekä ammattilaisten toiminnan kehittämiseen. Tietoa voidaan käyttää myös viestinnässä ja vaikuttamisessa. Selvityksen luotettavuutta voi heikentää se, etteivät kyselyyn vastanneet kaikki varhaista tukea saavat ja sitä odottavat perheet.

5.3 Selvityksen eettisyys

Selvitys toteutettiin alusta alkaen tulosten raportointiin asti hyviä eettisiä periaatteita noudattaen. Linkki sähköiseen Forms-kyselyyn lähetettiin varhaisen tuen työntekijöiden kautta, jolloin osallistujilla oli mahdollisuus vastata kyselyyn anonymisti. Kysely palautui vastaajilta suoraan selvityksen tekijälle. Forms-kysely sisälsi tietosuojaselosteen, tietoa selvityksestä ja selvityksen tekijän yhteystiedot, mikä mahdollisti selvitykseen liittyvät yhteydenotot. Kyselyssä osallistujilta kysyttiin sähköisesti lupa osallistua selvitykseen ja kyselyn lopuksi oli mahdollista jättää yhteystiedot haastattelua varten. Huoltajat pyysivät lapseltaan suostumuksen osallistua haastatteluun ja ilmoittivat kyselyssä lapsen osallistumisesta. Haastatteluiden yhteydessä annettiin tietoa selvityksestä ja kysyttiin lupa haastattelujen nauhoittamiseen sekä pyydettiin huoltajalta kirjallinen ja suullinen suostumus omaan ja lapsen haastatteluun. Lapselta pyydettiin vielä erikseen suostumus lapsen omaan haastatteluun.

Haastattelut tehtiin suojatussa tilassa etäyhteydellä tai lähihaastatteluina. Etähaastattelut tapahtuivat puhelimitse tai Teamsin välityksellä ja lähihaastattelut haastateltavien kotona. Osallistujat saivat valita itse haastattelutavan. Haastatteluun osallistujat saivat keskeyttää haastattelun niin halutessaan ja pyytää myös tietojensa poistamista selvityksestä ennen aineiston anonymisointia. Haastateltavat kohdattiin arvostavasti ja heille kerrottiin, että selvityksen tulokset toimitetaan heidän luettavakseen sen valmistuttua. Haastatteluissa vältettiin johdattelua ja annettiin tilaa teemoihin liittyvälle keskustelulle. Lapsille ei tuotu ilmi huoltajien vastauksia kyselystä ja he saivat jakaa omia kokemuksiaan arjestaan. (Dempsey ym., 2016; TENK, 2019.) Aineiston tietosuojasta huolehdittiin säilyttämällä sähköinen aineisto salasanasuojatulla tietokoneella ja nauhoitteet lukitus tilassa (Tietosuojalaki 1050/2018).

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Selvityksen tulosten perusteella voidaan tehdä seuraavat johtopäätökset:

- Yleisimmät syyt tuen tarpeen hakemiseen olivat huoltajan jaksamisen ja mielenterveyden haasteet, tukiverkostojen puute, yksinhuoltajuus, kuormittava arjen tilanne ja taloudellinen ahdinko, joihin perheiden on saatava varhaista tukea yksilöllisesti.
- Selvitykseen osallistuneista perheistä 86 prosenttia koki taloudellisia huolia, jotka heijastuivat eri tavoin koko perheen toimeentuloon ja elämänlaatuun.
- Lapsilla ei ollut perheen taloudellisen niukkuuden takia tasavertaista mahdollisuutta harrastaa maksullisia harrastuksia muiden lasten kanssa, mikä lisää lasten epätasa-arvoa yhteiskunnassa.
- Lapset toivat esille kouluväkivallan kokemuksia. Koulun tulisi olla turvallinen paikka kaikille lapsille ja nuorille, joten kouluväkivaltaan tulee puuttua nykyistä vahvemmin ja eri keinoin yhteiskunnassa.
- Neuropsykiatrisesti oireilevat ja mielenterveyden haasteista kärsineet lapset ja nuoret eivät saaneet hoitoa varhaisessa vaiheessa, mikä rikkoo lapsen oikeuksia.
- Perheet kokivat varhaista tukea koskevan tiedon saamisen haasteelliseksi, eivätkä ammattilaiset kertoneet perheille riittävästi eri tukimuodoista.
- Palvelutarpeen arvioinnit eivät toteudu lain määräaikojen puitteissa ja asiakkaiden avun saanti viivästyy.
- Varhainen tuki luo säästöjä suojelemalla lapsia lapsuusajan haitallisilta kokemuksilta. Vaikutuksia voidaan arvioida inhimillisesti ja taloudellisesti. Lapsuuden haitalliset kokemukset näkyvät aikuisuudessa terveyteen liittyvinä kuluina, jotka maksavat Suomelle noin kolme miljardia euroa vuodessa.
- Pelastakaa Lasten ja muiden järjestöjen antama varhainen tuki on ainutlaatuista, eikä järjestöjen rahoitusta tule leikata tuen jatkuvuuden takaamiseksi.
- Selvityksessä tuotettua tietoa voidaan käyttää palvelujärjestelmän heikkouksien korjaamiseen sekä perheiden oikea-aikaisen, yksilöllisen tuen ja ammattilaisten toiminnan kehittämiseen.

7 SUOSITUKSET

SUOSITUKSET KUNNILLE

- Kouluissa tulee kehittää osaamista ja toimia neuropsykiatrisesti oireilevien lasten tukemiseksi.
- Kouluissa tulee edistää lasten mahdollisuutta saada tarvitsemaansa yksilöllistä tukea.
- Kouluväkivaltaan tulee puuttua nykyistä tehokkaammilla keinoilla, jotta koulu on turvallinen paikka kaikille lapsille. Lapsilla tulee olla luottamuksellisia ja lapsiystävällisiä kanavia ilmoittaa kiusaamisesta ja väkivallasta.
- Lasten ja vanhempien hyvään kohtaamiseen ja kuulemiseen tulee olla riittävästi aikaa ja osaamista perustason palveluissa.
- Ammattilaisten tulee lisätä tietoisuutta varhaisen tuen eri muodoista, mukaan lukien järjestöjen tarjoamat tukimuodot, ja tiedottaa niistä perheille.
- Kuntien tulee varata uuden valtuustokauden alussa budjeteistaan lapsille osuus vähintään yhteen ilmaiseen ja mieluisaan harrastukseen koulupäivän yhteydessä, valmistautuen siihen, että valtion tuki Harrastamisen Suomen mallin toimeenpanoon vähenee entisestään. Harrastamisen Suomen mallia tulee kehittää niin, että se tavoittaa vielä nykyistä paremmin kaikista haavoittavimmassa asemassa olevien perheiden lapsia.

SUOSITUKSET HYVINVOINTIALUEILLE

- Terveystenhuollon asiakasmaksuja ei tule enää korottaa. Perusterveydenhuollon asiakasmaksut nousivat vuoden 2025 alusta 22,5 prosenttia ja erikoissairaanhoidon asiakasmaksut peräti 45 prosenttia.
- Hyvinvointialueiden sosiaalityöhön tulee varata riittävät resurssit, joilla voidaan varmistaa täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki sitä tarvitseville.
- Lasten ja vanhempien hyvään kohtaamiseen ja kuulemiseen tulee olla riittävästi aikaa ja osaamista kaikissa hyvinvointialueen palveluissa.
- Perhekeskusten toimintaa tulee edelleen kehittää, jotta niiden kautta säilyy tuntuma pienituloisten perheiden tuen tarpeisiin.

- Palvelutarpeen ja perheen tuen tarpeen arviointia tulee toteuttaa lakisääteisten aikarajojen puitteissa ja arvioinnin tulee kohdentua kokonaisvaltaisesti lapsen ja perheen tilanteeseen. Laadukkaalla arvioinnilla voidaan varmistaa lapsen ja perheen tarpeita vastaavat tukimuodot.
- Lapsiperheiden palvelut määritellään täsmällisemmin ja varmistetaan, että palvelut ovat oikea-aikaisia, niihin on varattu riittävästi rahaa, ja ne vastaavat perheiden tarpeisiin.
- Lapsen ja perheen tarvitsemaa erityistä tukea tulee olla riittävästi, erityisesti neuropsykiatrisesti oireileville ja mielenterveyden häiriöistä kärsiville lapsille, nuorille ja perheille.

SUOSITUKSET VALTAKUNNAN PÄÄTÖKSENTEKOON

- Lapsiperheitä tulee tukea taloudellisesti ja lapsiperheköyhyyttä sekä syrjäytymistä tulee vähentää ja ennaltaehkäistä eurooppalaisen lapsitakuun ja sitä toteuttavan kansallisen lapsistrategian tavoitteiden mukaisesti. Köyhyydessä elävien lasten määrää tulee tavoitteiden mukaisesti vähentää 33 0000 lapsella vuoteen 2030 mennessä.
- Sosiaaliturvaa tulee uudistaa – sekä tarvittaessa perua tehtyjä muutoksia – lapsivaikutusarvioinnin pohjalta, lapsilähtöisesti, ottaen huomioon haavoittavassa asemassa olevat perheet, kuten yhden huoltajan kotitaloudet, maahanmuuttajaperheet ja sairastavat perheet.
- Sosiaalietuuksiin tulee varata korotuksia ja etuuksissa huomioida lapsikorotusten tarve.
- Lasten, nuorten ja perheiden ennaltaehkäiseviin peruspalveluihin, sosiaalihuollon ja lastensuojelun avohuollon palveluihin on panostettava, jotta vältetään kalliilta korjaavilta toimenpiteiltä ja palveluilta. Investointi lasten, nuorten ja perheiden varhaiseen tukeen tuottaa kustannussäästöjä.
- Arjessa helposti saavutettava vanhemmuuden tuki ja matalan kynnyksen apu ovat inhimillisesti ja taloudellisesti vaikuttavia panostuksia, joihin on kohdennettava riittävästi resursseja.
- Järjestöjen suoraa varhaista tukea lapsille ja perheille tarjoavat toiminnot on turvattava riittäväällä ja pitkäjänteisellä rahoituksella.

8 LÄHTEET

Barck, J., Kaittä, A., Alin, M., Vornanen, R., Leinonen, L., Kraav, S.-L., & Anis, M. (2025). Neurokirjon nuorten ja vanhempien näkemyksiä palveluiden kehittämistarpeista. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 33(1), 115–123. <https://doi.org/10.30668/janus.148109>

Bellis, MA., Hughes, K., Ford, K., Ramos Rodriguez, G., Sethi, D., & Passmore, J. (2019). Life course health consequences and associated annual costs of adverse childhood experiences across Europe and North America: a systematic review and meta-analysis. *The Lancet Public Health*, 4 (10), 517–528. [https://doi.org/10.1016/S2468-2667\(19\)30145-8](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(19)30145-8)

Boparai, S. K. P., Au, V., Koita, K., Oh, D. L., Briner, S., Harris, N. B., & Bucci, M. (2018). Ameliorating the biological impacts of childhood adversity: a review of intervention programs. *Child Abuse & Neglect*, 81, 82–105. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.04.014>
 Britto, P. R., Lye, S. J., Proulx, K., Yousafzai, A. K., Matthews, S. G., Vaivada, T., Perez-Escamilla, R., Rao, N., Ip, P., Fernald, L. C. H., MacMillan, H., Hanson, M., Wachs, T. D., Haogen Yao, Hirokazu Yoshikawa, Cerezo, A., Leckman, J. F., Bhutta, Z. A., Yao, H., & Yoshikawa, H. (2017). Nurturing care: promoting early childhood development. *Lancet*, 389(10064), 91–102. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(16\)31390-3](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(16)31390-3)

Crichton, M., Vu, J., & Fenesi, B. (2024). Physical Activity Participation among Children and Youth with Mental Health Symptoms: Clinician Perspectives. *Children*, 11(7), 880. <https://doi.org/10.3390/children11070880>

Dempsey, L., Dowling, M., Larkin, P., & Murphy, K. (2016). Sensitive Interviewing in Qualitative Research. *Research in Nursing & Health*, 39(6), 480–490. <https://doi.org/10.1002/nur.21743>

Doyle, L., McCabe, C., Keogh, B., Brady, A., & McCann M. (2020). An over-view of the qualitative descriptive design within nursing research. *Journal of Research in Nursing*, 25(5), 443–455. <https://doi.org/10.1177/1744987119880234>

Ellilä M., Paavilainen E., & Aho A. L. (2023). Public health nurses' assessment of the background factors of familicide. *Child Abuse Review* 32(6), 1–13. <https://doi.org/10.1002/car.2838>

Ellilä, M., Lauerma, H., Paavilainen, E., & Aho, A. L. (2025). Perhesurmien taustatekijät mielentilatutkimusten valossa. *Kriminologia*, 5(1), 19–57. <https://doi.org/10.54332/krim.148940>

Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107–115. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x>

Elo, S., Kääriäinen, M., Kanste, O., Pölkki, T., Utriainen, K., & Kyngäs, H. (2014). Qualitative Content Analysis: A Focus on Trustworthiness. *SAGE Open*, 4(1). <https://doi.org/10.1177/2158244014522633>

Elo, S., Kajula, O., Tohmola, A., & Kääriäinen, M. (2022). Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen. *Hoitotiede*, 34 (4), 215–225.

Erickson, K. I., Hillman, C., Stillman, C. M., Ballard, R. M., Bloodgood, B., Conroy, D. E., Macko, R., Marquez, D. X., Petruzzello, S. J., & Powell, K. E. (2019). Physical Activity, Cognition, and Brain Outcomes: A Review of the 2018 Physical Activity Guidelines. *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 51(6), 1242–1251. <https://doi.org/10.1249/MSS.0000000000001936>

Hastrup, A., Hakkarainen, P., Heinonen, H., Hyytinen, R., Ihanus, M., Kerppola, J., Kokkonen, J., Lampinen, P., Martikainen, A., Paju, P., Rapeli, T., Saaristo, A-M., Sairisalo, H., Satuli-Kukkonen, T., Suomu, K., Särkelä, R., Tuominen, M., & Willman, A. (2019). Lasten ja perheiden palvelujen tuottaminen yhteistyössä järjestöjen ja seurakuntien kanssa: toimivat rakenteet ja sopimuskäytännöt. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-284-0> (Viitattu 16.10. 2025)

Helavirta, S. (2007). Lasten tutkimushaastattelu: Metodologista herkistymistä, joustoa ja tasapainottelua. *Yhteiskuntapolitiikka*, 72 (6), 629–640.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201209117416> (Viitattu 20.10.2025)

Hietämäki, J., Laajasalo, T., Lindgren, M., & Therman, S. (2023). Development and initial validation of the THL Adverse Childhood Experiences Questionnaire (ACE-THL). *Child Abuse & Neglect*, 146, N.PAG. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2023.106483>

Hughes, K., Ford, K., Bellis, MA., Glendinnin, F., Harrison, E., & Passmore, J. (2021). Health and financial costs of adverse childhood experiences in 28 European countries: a systematic review and meta-analysis. *Lancet Public Health*, 6 (11), 848–857.
[https://doi.org/10.1016/S2468-2667\(21\)00232-2](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(21)00232-2)

Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö (Itla). (2024). Lapsiperheköyhyys datana.
<https://itla.fi/lapsiperhekoxyhyys-datana/>

Kalliomeri, R., Mettinen, K., Ohlsson A-M., Soini, S., & Tulensalo, H. (2023). Lapsikeskeinen palvelumuotoilu. Helsinki: Pelastakaa Lapset. Suomen Uusiokkori Oy.
https://www.pelastakaalapset.fi/wp-content/uploads/2023/09/lapsikeskeinen_palvelumuotoilu.pdf (Viitattu 18.10.2025)

Koulu, S., Sihvonen, E., Aarnio, K., & Moring, A. (2023). Laki ja perheiden monimuotoisuus. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:22. Helsinki: Valtioneuvosto.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-274-9> (Viitattu 25.10.2025)

Kärnä, A., Little, T. D., Voeten, M., Alanen, E., Poskiparta, E., & Salmivalli, C. (2013). Effectiveness of the KiVa Antibullying Program: Grades 1-3 and 7-9. *Journal of Educational Psychology*, 105(2), 535–551. <https://doi.org/10.1037/a0030417>

Lastensuojelulaki (417/2007). <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2007/417> (Viitattu 16.10.2025)

Lastensuojelun Keskusliitto (2024). Lastensuojelun Keskusliiton tavoiteohjelma hyvinvointialueiden ja kuntien valtuustokaudelle 2025–2029. <https://www.lskl.fi/julkaisut/tavoiteohjelma-hyvinvointialueiden-ja-kuntien-valtuustokaudelle-2025-2029/> (Viitattu 22.10.2025)

Nuorisolaki (955/2022). <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2022/955> (Viitattu 15.10.2025)

Noble, H., & Smith, J. (2015). Issues of validity and reliability in qualitative research. *Evidence-Based Nursing*, 18 (2), 34–35. <https://doi.org/10.1136/eb-2015-102054>

Oikeus- ja kulttuuriministeriö (OKM). Harrastamisen Suomen malli. <https://okm.fi/suomen-malli> (Viitattu 15.10.2025)

Palonen, M., & Kylmä, J. (2022). Avoin haastattelu ja teemahaastattelu aineistonkeruumenetelminä laadullisessa hoitotieteellisessä tutkimuksessa. *Hoitotiede*, 34(4), 281–294. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202301301875>

Paju, P., Westman, R., & Kuokkanen, J. (2025). Miten lastensuojelun kustannukset kertyvät II-selvitys. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu 1/2025. <https://www.lskl.fi/julkaisut/miten-lasten-suojelun-kustannukset-kertyvat-2-selvitys/> (Viitattu 25.10.2025)

Pitkänen, S., Ranta, T., Mäkkylä, K., Aro, R., Aro, N., Kortelainen, J., Koski, N., & Stenvall, J. (2024). Lasten ja perheiden sosiaalipalvelut: Varhaisen tuen tilannekuva ja kehittämistarpeet. (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2024:15.) <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-392-0> (Viitattu 16.10.2025)

Ranta, T., & Pitkänen, S. (2024). Parempaa varhaista tukea lapsiperheille. (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2024:14). <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/ceba6ce5-c115-4df3-97c7-1b2924522698/content> (Viitattu 16.10.2025)

Shonkoff, JP. (2016). Capitalizing on Advances in Science to Reduce the Health Consequences of Early Childhood Adversity. *JAMA Pediatrics*, 170 (10), 1003–1007. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2016.1559>

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). (2025). Palvelut perheille. (verkkosivusto). https://stm.fi/palvelut-perheille#:~:text=*%20Vastuualueet.%20*%20Sosiaali%2D%20ja%20terveyspalvelut. (Viitattu 17.10.2025)

Suomen virallinen tilasto (SVT). (2025a). Kansantalouden vuositilinpito. Bruttokansantuote markkinahintaan. (verkkojulkaisu). Helsinki: Tilastokeskus. https://stat.fi/tup/suoluk/suoluk_kansantalous.html#bruttokansantuote-markkinahintaan (Viitattu 23.10.2025)

Suomen virallinen tilasto (SVT). (2025b). Köyhyys- tai syrjäytymisriski. (verkkojulkaisu). Helsinki: Tilastokeskus. <https://stat.fi/indikaattori/koyhyystaisyrjaytymisriski> (Viitattu 17.10.2025)

Suonpää, K., Raeste, A. & Saartenoja, K. (2024). Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2024 (Katsauksia, 64/2024). Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/587280> (Viitattu 21.10.2025)

Terveystieteiden tutkimuskeskus (1326/2010). <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2010/1326> (Viitattu 24.10.2025)

Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL). (2023). Neurokirjon lasten ja nuorten palvelut hyvinvointialueilla. Katsaus kehittämiseen syksyllä 2023. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/147711/URN_ISBN_978-952-408-216-7.pdf?sequence=1 (Viitattu 25.10.2025)

Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL). (2025). Lastensuojelu 2024. <https://thl.fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/lastensuojelu/lastensuojelu> (Viitattu 17.10.2025)

Tietosuojalaki (1050/2018). <http://data.finlex.fi/eli/sd/2018/1050/ajantasa/2025-06-27/fin> (Viitattu 26.10.2025)

Tulensalo, H., Kalliomeri, R., & Laimio, J. (2021). Kohti lapsen näköistä osallisuutta. Helsinki: Pelastakaa Lapset. Suomen Uusiokuori Oy. <https://www.pelastakaalapset.fi/lapsilta-opittua/lapsilta-opittua/osallisuus/kohti-lapsen-nakoista-osallisuutta/kohti-lapsen-nakoista-osallisuutta-kirja/> (Viitattu 18.10.2025)

Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakkoarviointi Suomessa. (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019). <http://www.tenk.fi/fi/eettinen-ennakkoarviointi-ihmistieteissa> (Viitattu 25.10.2025)

Ulkoministeriö (UM). (2023). Suomelle suosituksia YK:n lapsen oikeuksien komitealta. Helsinki: Valtioneuvosto. https://um.fi/tiedotteet/-/asset_publisher/ued5t2wDmr1C/content/suomelle-suosituksia-yk-n-lapsen-oikeuksien-komitealta/35732 (Viitattu 17.10.2025) https://um.fi/documents/35732/0/CRC_C_FIN_CO_5-6_52903_E+%283%29.pdf/9f19613d-5f18-4e33-cd8f-e06e60a5f1c1?t=1685706415853 (Viitattu 17.10.2025)

Ulset, V. S., Oppici, L., Hamre, K., Rudd, J. R., Stornæs, A. V., Haraldsen, H. M., & Säfvenbom, R. (2025). Inclusion in Motion: Promoting Equitable Physical Activity and Health in Childhood and Adolescence. *Children*, 12(7), 942. <https://doi.org/10.3390/children12070942>

UNICEF. (2025). Child well-being in an unpredictable world (Innocenti Report Card 19) <https://www.unicef.org/innocenti/media/11111/file/UNICEF-Innocenti-Report-Card-19-Child-Wellbeing-Unpredictable-World-2025.pdf> (Viitattu 22.10.2025)

Valtioneuvosto. (2021). Kansallinen lapsistrategia: Komiteamietintö. (Valtioneuvoston julkaisuja 2021: 8). Helsinki: Valtioneuvosto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-777-5> (Viitattu 17.10.2025)

Valtiontalouden tarkastusvirasto (VTV). (2024). Nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut hyvinvointialueilla. Palvelujen saatavuus, saavutettavuus ja yhteensovittaminen. (Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 15/2024). Helsinki: Valtiontalouden tarkastusvirasto. <https://www.vtv.fi/app/uploads/2024/12/VTV-Tarkastus-15-2024-Nuorten-mielenterveys-ja-paihdepalvelut-hyvinvointialueilla.pdf> (Viitattu 24.10.2025)

van Ijzendoorn, M. H., Bakermans-Kranenburg, M. J., Coughlan, B., & Reijman, S. (2020). Annual Research Review: Umbrella synthesis of meta-analyses on child maltreatment antecedents and interventions: differential susceptibility perspective on risk and resilience. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 61(3), 272-290. <https://doi.org/10.1111/jcpp.13147>

LIITTEET

Liite 1. Sähköinen Forms-kyselylomake huoltajille

Liite 2. Lasten kanssa käytetyt Pelastakaa Lasten materiaalit: Lupa lapselta, Ilojen aurinko, Harmittusten haamu, Toiveiden puu, Toivon ja turvan työkalu, Jokainen sormi iloitsee minusta, lasten oma palautelomake ja diplomi lapselle

Liite 3. Lapsen kirjoittama Jokainen sormi iloitsee minusta -kaavake

Liite 4. Lapsille oma versio selvityksestä, ”Pelastakaa Lapset is Best”

LIITE 1. Sähköinen Forms-kyselylomake huoltajille

1. Vastaa tähän kyselyyn vapaaehtoisesti ja olen tutustunut tietosuojaselosteeseen (hyperlinkkinä alkusanoissa)
2. Minkä ikäinen olet? (vuosissa)
3. Mikä on sukupuolesi? (vaihtoehdot + en halua vastata)
4. Mikä on äidinkielesi? (vaihtoehdot + muu)
5. Mikä on kotikuntasi?
6. Mikä on korkein koulutuksesi? (vaihtoehdot + muu)
7. Koetko kuuluvasi vähemmistöön seuraavien asioiden suhteen? (vaihtoehdot+ muu)
8. Miten asut? (vaihtoehdot + muu)
9. Kuinka monta lasta perheessäsi asuu kotona ja minkä ikäisiä he ovat? (Lapsi voi olla myös yli 18v.)
10. Millainen lapsesi tilanne on Pelastakaa Lasten varhaisen tuen saamiseen liittyen? (Voit valita useamman vaihtoehdon, jos osa lapsista on tukisuhteessa ja osa odottaa tukea.)
11. Kuinka moni lapsista on tukisuhteessa ja kuinka moni odottaa tukea? (Kuvaile alle lasten tilanne.)
12. Onko perheessäsi ollut taloudellisia huolia? (Voit valita vain yhden vaihtoehdon, joka kuvaa parhaiten.)
13. Miten mahdolliset taloudelliset huolet ovat näkyneet perheessäsi? (Voit kuvailla esimerkiksi vähvaraisuutta ja taloudellista tiukkuutta sekä niiden vaikutuksia perheessäsi.)
14. Onko sinulla tai perheenjäsenelläsi jokin pitkäaikainen sairaus, vamma tai erityispiirre, joka kuormittaa perheesi arkea? (vaihtoehdot + en halua vastata)
15. Jos vastasit edelliseen kysymykseen ”kyllä”, kerro asiasta halutessasi tarkemmin?
16. Mistä yhteiskunnan palvelujärjestelmästä perheesi on saanut tukea? (Mistä yhteiskunnan palvelujärjestelmästä perheesi on saanut tukea?) (vaihtoehdot+ muu)

17. Kerro vapaasti, mitä eri tukea olette saaneet.
18. Kuvaile, mitkä ovat tai ovat olleet syitä tuen tarpeeseen/syitä tuen tarpeen hakemiseen. (Voit kuvailla vapaasti perheesi ja perheenjäsentesi tilannetta.)
19. Mitä kautta olet saanut tietoa eri tukimuodoista?
20. Kuvaile kokemuksiasi tuen saamisen eri vaiheista. (Kuvaile vapaasti, mitä kaikkea tuen saamisen prosessiin liittyi, kuten ensikontaktista, tuen hakemisesta, tuen tarpeen arvioinnista, tuen saamisesta ja kestosta sekä esimerkiksi, oliko se helppoa/vaikeaa.)
21. Kuinka tyytyväinen olet tai olet ollut perheesi saamaan tukeen? (likert 4)
22. Kerro lisää, miksi olet tyytyväinen tai tyytymätön tukeen.
23. Kuinka tyytyväinen olet tai olet ollut tuen saamisen nopeuteen palvelujärjestelmässä. (likert 4)
24. Kerro lisää, miksi olet tyytyväinen tai tyytymätön tuen saamisen nopeuteen.
25. Kuinka kauan odotit/perheesi odotti tukea palvelujärjestelmästä?
26. Miten saatu tuki on vaikuttanut sinun ja perheesi elämäntilanteeseen? (Voit kuvailla vapaasti vaikutuksia koko perheeseen.)
27. Kuvaile, millainen perheesi tilanne mahdollisesti olisi ilman saatua tukea?
28. Miten kehittäisit omien kokemustesi perusteella palvelujärjestelmän tarjoamaa tukea lapsiperheille?
29. Mitä muuta haluaisit sanoa?
30. Kyselyyn liittyy vapaaehtoinen haastattelu, jonka kautta saadaan syvällisempää tietoa kyselyyn liittyvistä teemoista. Haastattelu toteutetaan keskustelunomaisesti tapaamisella, etäyhteydellä tai puhelimitse haastateltavan toiveiden mukaisesti. Haastattelut nauhoitetaan ja vastaukset suojataan niin, että niistä ei tunnista osallistujia.

Jos sinä/lapsesi haluatte osallistua haastatteluun, jätäthän yhteystietosi (nimesi, puhelinnumerosi tai sähköpostiosoitteesi) alla olevaan tekstikenttään. Kaikki tieto, jota haastattelun myötä saadaan, syventää edelleen kyselyissä käsiteltyjen teemojen sisältöä ja on siten hyvin merkityksellistä. Kiitos kyselyssä antamistasi vastauksista. Toivottavasti tapaamme haastattelun merkeissä!

LIITE 2. Lasten kanssa käytetyt Pelastakaa Lasten materiaalit: Lupa lapselta, Ilojen aurinko, Harmitusten haamu, Toiveiden puu, Toivon ja turvan työkalu, Jokainen sormi iloitsee minusta, lasten oma palautelomake ja diplomi lapselle

LUPA LAPSELTA

Annan luvan:

Kertomiani asioita saa kirjoittaa paperille. Niitä saa kertoa muille.

Askarteluistani saa ottaa valokuvia. Kuvia saa näyttää muille.

Minulle on luvattu, että:

Minua ei kuvata.

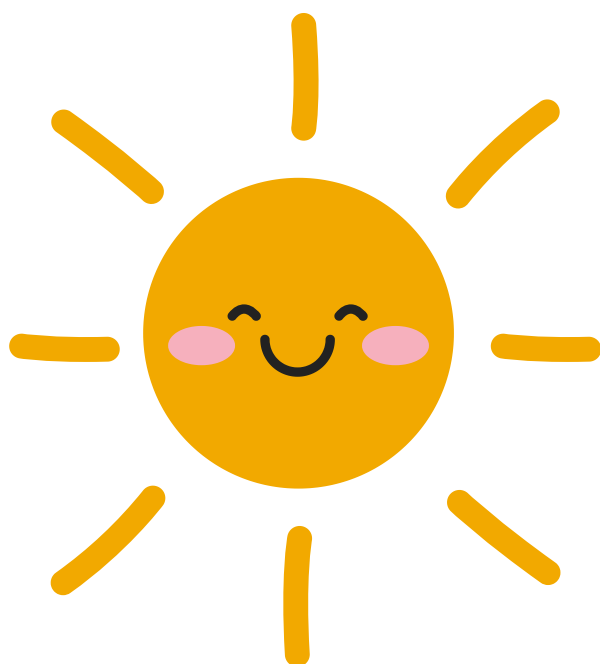
Nimeäni tai muita henkilökohtaisia tietojani ei jaeta ulkopuolisille.

Saan lopettaa osallistumisen, jos haluan.

Päivämäärä: _____

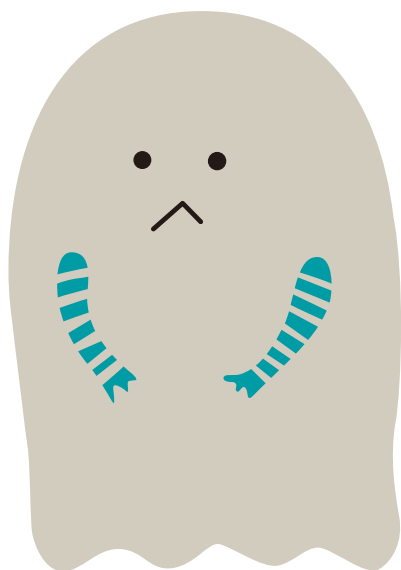
Lapsen nimi ja allekirjoitus: _____

Ilojen aurinko

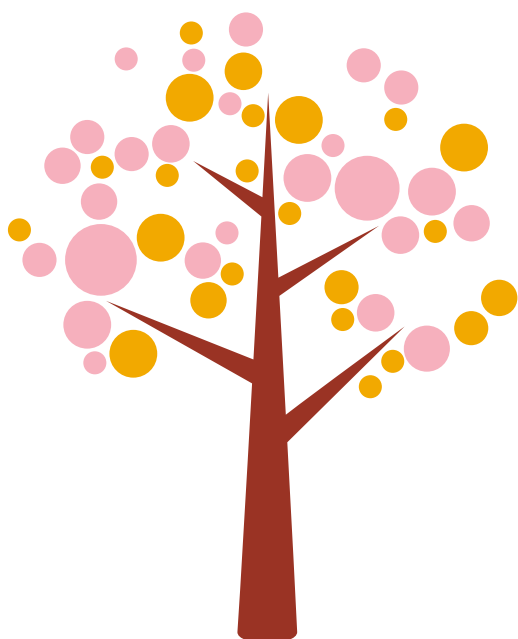
Pelastakaa Lapset

Harmitusten haamu

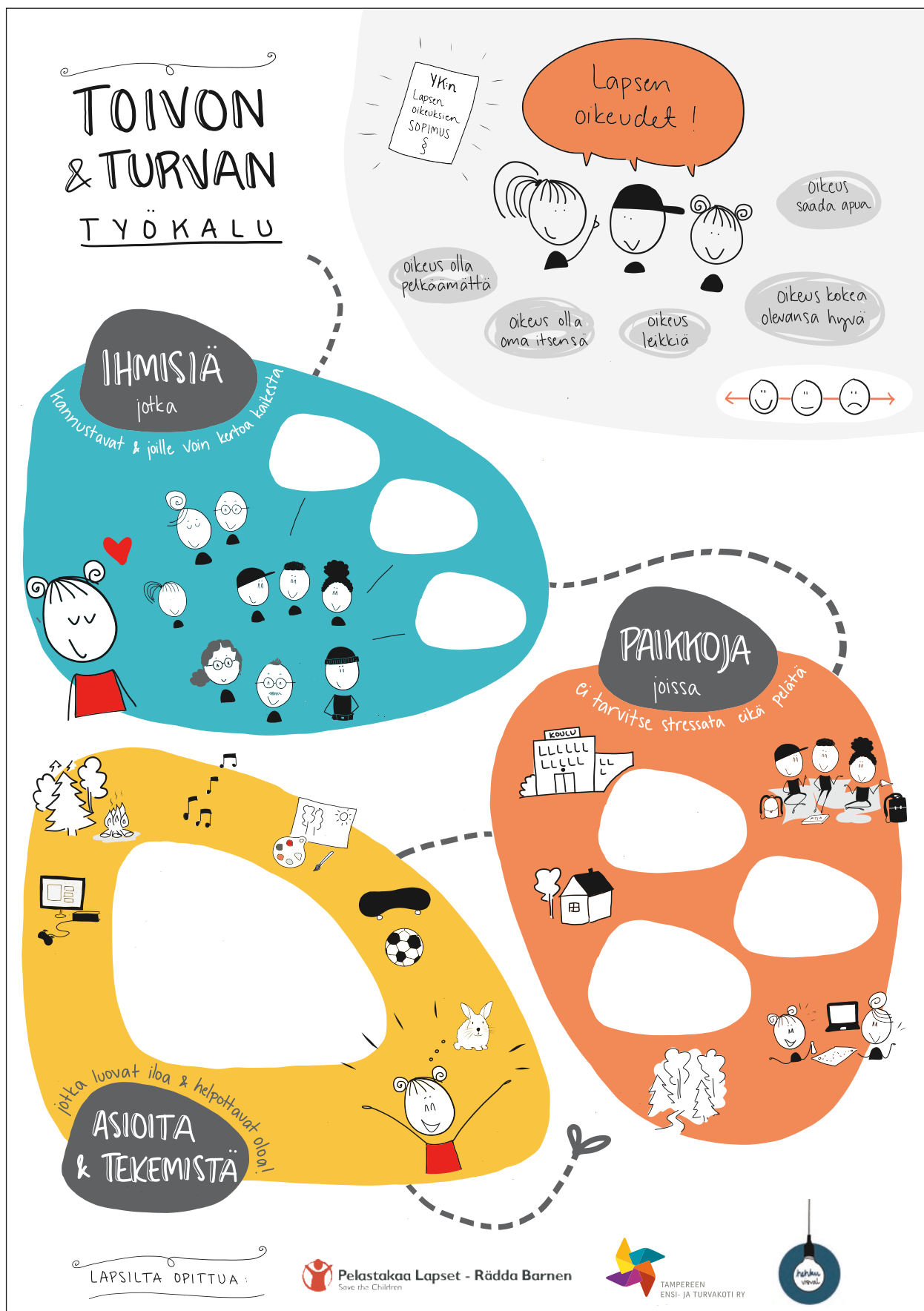
Pelastakaa Lapset

Toiveiden puu

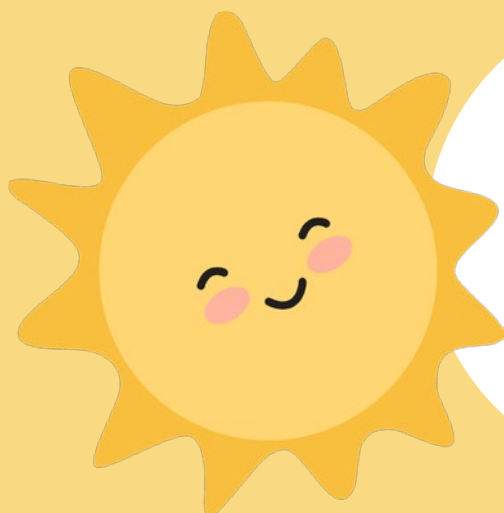
Pelastakaa Lapset

JOKAINEN SORMI ILOITSEE MINUSTA!

Pelastakaa Lapset
Save the Children

PARASTA OLI...

EN TYKÄNNYT...

OSALLISTUISIN UUDESTAAN
TAI SUOSITTELISIN KAVERILLE

Pelastakaa Lapset
Save the Children

DIPLOMI

PÄIVÄMÄÄRÄ

ALLEKIRJOITUS

OLET OSALLISTUNUT ----- JA
KERTONUT TÄRKEITÄ AJATUKSIA.
ONNEKSI MEILLÄ OLI APUNA SINUT!

Pelastakaa Lapset
Save the Children

LIITE 3. Lapsen kirjoittama Jokainen sormi iloitsee minusta -kaavake

JOKAINEN SORMI ILOITSEE MINUSTA!

Olen kiitos

Osaan piirtää

Tykkään tanssia

Leikkiminen on hauskaa

Rakastan perheäni

pelastaa
Lapsi
is Best

LIITE 4. Lapsille oma versio selvityksestä, ”Pelastakaa Lapset is Best”

Tärkeitä kokemukset kummi- ja lomakodista näkyivät ystävän saamisena, yhteisenä tekemisenä ja lemmikkien hoitamisena kummi- ja lomakodissa.

"Sitten yhden kerran, kun me oltiin tuolla rannalla siellä, kun me oltiin sen mökillä niin siellä kun me oltiin rannalla niin yksi tyttökin oli siellä silloin niin mä leikin sen kanssa, niin me yritettiin, otettiin sellainen kisa kuka hyppää pitemmälle siitä rannan siitä" (Lapsen kokemukset Lomakodista)

"Me ollaan käyty niitten mökillä ja öö leffoissa, tuolla Superparkissakin me on käyty, kaikkea... Plus sitten tykkään kissoista" (Lapsen kokemukset Kummikodista)

"Siellä on aika monta kissaa, niin mä yleensä leikin näiden kissojen kanssa ja sitten me pelataan vähän pelejä ja jotain sellaista" (Lapsen kokemukset Kummikodista)

Tärkeitä kokemukset koulusta liittyivät siihen, että koulussa on ystäviä, turvalliset opettajat, turvallinen ilmapiiri ja koulussa voi harrastaa.

"Kaverit, opettajat"

"Ei kun jos joku kiusaa mun kavereita niin kylähän mä voin mennä kertoo mun opettajalle"

"Ja että se oppii, että käyttäytyminen oikein on kivaa"

"Joo siellä on aika iso futis kenttä ja kaikkea"

Tärkeitä kokemukset omasta kodista näkyivät siinä, että kotipihalla on ystäviä, kotona on turvallinen vanhempi tai turvalliset vanhemmat sekä turvallinen kodin ilmapiiri. Lisäksi tärkei-

siin kokemuksiin kuului se, että kotona on ruokaa, kotona saa nukkua sekä voi leikkiä kotona ja pihalla. Tärkeäksi koettiin myös, että sisarus oli läheinen.

"No kun skuuttaus, kaverit ja no vanhemmat, kotiruoka, nukkuminen"

"Äitiin voi luottaa"

"Tarkoittaa sitä, että aina äidin kanssa me nautetaan, jos vitsailee mun kaa tai mä sanon väärin"

"Koti. Mummin ja ukin luona, isin luona"

"Pelaan mölkkyä tai heittelen sellaista lentokonetta"

"Mä tykkään esimerkiksi olla vaikka ulkona. Vaikka metsässä"

"Mun veli"

Mahdollisuuteen harrastaa liittyi harrastukseen tuen saaminen ja mahdollisuus harrastaa vapaa-ajalla.

"Niin jos on kesä aikaan, niin kesällä mä käyn niinku 5 kertaa viikossa, mutta sitten muuten mä käyn 6 kertaa viikossa jo paitsi, jos mä käyn mun aamujäällä niin nyt mulla on 8 aina viikossa" (Lapsella harrastukseen taloudellinen tuki)

"Yleensä niin mä pelaan niin kun meillä on koulussa semmoinen kenttä, semmoinen jalkapallokenttä niin siellä pelaan jalkapalloa mun kavereiden kanssa"

Luotettavat ihmiset elämässä ilmenivät siinä, että sporttikummi tekee asioita yhdessä, serkujen kanssa ajan viettäminen ja isovanhem-

man mukana oleminen arjessa. Lisäksi luotettaviin ihmisiin kuvailtiin kuuluvan tukihenkilön oleminen elämässä mukana, luotettavat ystävät, yökyläily ystävän luona ja mökillä ajan viettäminen läheisten kanssa.

"Käytiin Linnanmäellä, käytiin leffassa. Leivottiin sen kotoa, leikittiin. Kaikenlaista" (Lapsella sporttikummi)

"Oltiin kävelyllä ja sitten käytiin uimassa" (Lapsella sporttikummi)

"Yleensä serkkuja, jos me ollaan tuolla mökillä. Jos meillä on serkkuja mukana"

"Ja mummu tekee parempaa ruokaa"

"Ja osa mun tekemistä on mummon luona. Ja mun mummolla on sateenkaari mun joka on tehty päikyssä"

"(Tukihenkilön) kaa mä sain siltä karkkia palkinnoksi, kun mä tein. Mä sain kaikki kertolaskut oikein, sain kasin, sain seiskan, niin teki mulle omia tehtäviä" (Lapsella tukihenkilö)

"Mä tykkään käydä leffassa, kun sitten on kiva niinku istua silleen, että syödä popparia ja karkkeja on kiva mennä istua pehmeille" (Lapsella tukihenkilö)

"Mennä kauppaan ostaa karkkia kaverin kaa"

"Kavereiden kanssa oleminen, serkkujen kanssa oleminen. Urheilu. Pelaaminen"

"Monta yökylää"

"Tässä lukee möki, puuttuu yks koo"

Iloitseminen siitä, millaisena lapsi pitää itseään liittyi siihen, että lapsi oli reilu kaveri, näki itsessään hyviä asioita, osasi huolehtia lemmekeistä, osasi tehdä erilaisia asioita ja rakasti perhettään.

"Reilu"

"Mä vaan yritän auttaa aina parhaani mukaan, jos joku tarvitsee jossain apua"

"No mä oon kiva kaveri"

"No mä oon luotettava"

"Hyvä kaveri"

"Mä oon sosiaalinen"

"Positiivinen"

"Ja oon mä mielestäni aika hauskakin. Joo"

"Lemmikkiliskot syö niinku salaattia ja matoja"

"Mä oon hyvä skuuttaamaan"

"Mä oon hyvä kalastamaan"

"Oon hyvä ilma akrobatiassa, aika korkealla, äiti ei uskaltaisi mennä niin korkealla"

"Saunan lämmitys"

"Sitten mä oon hyvä tanssimaankin"

"Mä oon hyvä fifassa. Se on jalkapallopeleli"

"Mulla on semmoinen toive, että musta tulisi isona jalkapalloilija"

"Vähän liian tykätty (ötököistä), ne tulee minua moikkaamaan ja myös kalatkin"

"Vähän joo, äiti on tärkein"

"Joo, Pappa ja perhe tarkoittaa koko sukua ja perhettä"

Lasten kokemukset turvattomasta ja huonosta arjesta kuvailtiin turvattomina kokemuksina koulusta ja vapaa-ajan ikävinä kokemuksina.

Turvattomat kokemukset koulusta näkyivät koulussa tapahtuvana fyysisenä ja henkisenä väkivaltana lasta kohtaan, koulussa tapahtuvana väkivaltana muita lapsia kohtaan ja koulun aiheuttamana stressinä joillekin lapsista.

"Joo ja ärsytti ja löi ja koko ajan tönä mua"

"Koko ajan joku sanoo, että joku on sanonut jotakin musta ja joku sanoo tota ja joku sanoo tätä"

"Koska joittenkin mielestä koulussa niin on stressaavaa, jos on vaikka vaikeita niin kysymyksiä."

Vapaa-ajan ikävät kokemukset liittyivät yksin olemiseen sekä kipeänä olemiseen. Ikäviin kokemuksiin liittyi sisaruksen aiheuttama väkivalta ja pelimaailmassa varastamiseen.

"Se omi mun ystävää koko ajan multa"

"No jos me ollaan vaikka suunniteltu jotain juttuja ja sitten joku tulee kipeäksi tai jotain sellaista. Laitan että joku on kipeä"

"No se että, mulla on polvet koko ajan auki kun mä skuuttaan"

"(Sisarus) Tönii, potkii, lyö..niin ärsyttää mielessä"

"Kolikkoja, joo mä olin laittanut siihen sellaisen jutun, että sitä ei voisi varastaa. Joo. Sitten se varastettiin"

Pelastakaa Lapset